

EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME

Editör

Prof. Dr. Erdoğan TEZCİ



© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-375-592-8	Kapak Tasarımı Öğr. Gör. Ümit PARSIL
Kitap Adı Eğitimde Program Geliştirme	Yayıncı Sertifika No 47518
Editör Prof. Dr. Erdoğan TEZCİ	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	Bisac Code EDU029000
Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi	DOI 10.37609/akya.3766

Kütüphane Kimlik Kartı

Eğitimde Program Geliştirme /ed. Erdoğan Tezci.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2025.
488 s. : şekil, tablo. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253755928

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

“Yarış parkuru” anlamında Latince kökenli bir kelime olarak currere kökünden gelen program kavramı zaman içinde önemli değişikliklere uğramıştır. İzence, kılavuz gibi anlamlara gelen program yapılacak işleri bildiren yazı gibi anlamlar kazanmıştır. Fransızca “programme” kelimesi ise eski Yunancadan alınmış ve Türkçeye program olarak geçmiştir. Program kelimesi bir işin nasıl ve ne yolla yapılacağını, hangi basamaklarda/aşamalarda yapılacağını, zamanlamasını gösteren tasarı veya planlama şekli olarak ifade edilirken kavram geçmişte müfredat daha sonraları müfredat programı, müfredat planı gibi kelimelerle açıklanmaya çalışılmıştır. Müfredat, müfredat programı, müfredat planı kelimeleri dersler ve konular listesi olarak ele alındığından çağdaş anlamda program kelimesinin karşılığı olarak ele alınması da doğru değildir. Bu eserde “müfredat” kelimesinin neden “program” yerine kullanılamayacağına ilişkin bir kavrayışa ulaşılmasına katkı sunacaktır.

Günümüzde program kavramı oldukça farklılaşmış ve genişlemiştir. Program alanında çok farklı program türlerinden söz edilebileceği gibi program çalışmalarını da geniş bir yelpazede bilimsel çalışmalara konu olmaktadır. Coğrafyadan antropolojiye ve doğa bilimlerinden hukuk ve ekonomi gibi birçok disiplinin program çalışmalarını etkiler. Başka bir ifade ile program birçok disiplinin çalışmalarını dikkate almayı gerekli kılmaktadır. Geniş bir yelpazede farklı disiplin alanından çalışmaları dikkate alınmasını gerektiren makro düzeydeki program çalışmaları, programın geliştirilmesinde de bilimsel bir metodolojinin olmasını zorunlu kılmaktadır. Program, çok farklı geniş bir yelpazedeki disiplin alanlarından yararlanmasının yanı sıra hem ulusal hem de evrensel boyutu vardır. Program, bir ulusun, devletin veya milletin genç kuşaklarına kazandıracığı değerlerinin neler olacağını millet olma bilincini, vatandaş olma değerlerini aktarır. Ama aynı zamanda evrensel değerleri aktararak genç kuşakları geleceğe hazırlar veya yetişkinlere gelişen ve gelişmekte olan değerleri, bilgi veya becerileri kazandırmak için sistematik bir yolu sunar.

Eğitim programı, okulun iş görüşünü tayin eder. İyi bir program hazırlamak gerektiği açık olmakla birlikte yeterli değildir. Geliştirilen programın doğasına uygun bir şekilde okula ve çevre şartlarına adapte edilmesi de gerekir. Uygulanamayan bir program yazılı bir metinden öteye geçmez. Bu nedenle o programın

doğru anlaşılması ve doğasına uygun olarak uygulamaya dönüştürülmesi gerekir. Her program geliştirme çalışması aynı zamanda eğitimde bir reform girişimidir. Ancak o reformun başarısı sistem bütünlüğü içinde ele almayı gerektirir. Sadece bir metin olarak program hazırlamak değil ama eğitimin girdileri, işlem ve çıktı-larını da bu reformun bir unsuru olarak görmeyi gerektirir. En temel uygulayıcı olan öğretmenlerin programı anlaması ve doğasına uygun olarak uygulamaya dönüştürmesi reformun başarısı açısından en temel unsurdur. Bununla birlikte okul yöneticilerinin de öğretmene sınıfta öğrenme-öğretme sürecinde rehber ol-ması için programa hâkim olması gerekir. Çünkü okul yönetiminin temel amacı, programdaki hedeflere ulaşılmasını sağlamaktır. Bir metin olarak program açık ve anlaşılır olması gerekli olmakla birlikte programın uygulayıcılarının program okur-yazarlık becerisi, etkili uygulama açısından kritik önemdedir. Bu kapsam-da eser, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının yanı sıra okul yöneticileri ve denetçilerinin ve ilgili tüm paydaşların programı anlamalarına yardımcı olmak üzere kaleme alınmıştır. Ayrıca çalışma, program eğilimleri konusunda program geliştirme uzman ve ekiplerine de çağdaş gelişmeleri sunmayı amaçlamıştır. Bu çerçevede eser 20 bölümden oluşmakla birlikte tüm program alanındaki geliş-melerin ele alındığını söylemek mümkün değildir. Çünkü program alanının dina-mikliği bunu da mümkün kılmamaktadır. Bununla birlikte eserde program ve program geliştirme alanındaki temel eğilimler ve çağdaş yönelimler ele alınmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede program alanı ile ilgili temel kavramlardan programın teorik temellerine, programın öğelerinden program geliştirme sürecine, sürdür-rülebilirlikten geleceğin eğitim programlarına, program uygulayıcısı ve yaratıcısı olarak öğretmen görev sorumluluklarından öğretim tasarımına kadar programı anlaşılmasına ve uygulanmasına yardımcı bir eser olarak tasarlanmıştır.

Çalışma bir yıldan fazla bir zaman sürecinde yazarlarımızın öz verili katkıları ancak gerçekleşebilmiştir. Birçok değerli yazarımızın sağlık sorunlarına rağmen çalışmaya katkı vermekten geri durmamışlardır. Akademik çalışmalarda ancak özveri ile mümkün olabilmektedir. Bu çerçevede çalışmaya takım çalışması için-de özveri ile katkı sunan değerli yazarlarımıza ve Akademisyen Yayınevi çalışan-larına teşekkürü bir borç biliriz. Okuyuculara yeni ufuklar açması dileği ile...

Değerli hocam Merhum Prof. Dr. Enver Tahir Rıza Anısına

Editör

Prof. Dr. Erdoğan TEZCİ

2025

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1	Programla İlgili Temel Kavramlar ve Program Türleri..... 1 <i>Erdoğan TEZCİ</i> <i>Ayşe Ahsen TALU</i>
Bölüm 2	Program Tasarımları 23 <i>Nihat UYANGÖR</i>
Bölüm 3	Eğitim Programında Teori Sorunsalı 35 <i>Sümer AKTAN</i>
Bölüm 4	Programın Temelleri: Felsefi Temel 57 <i>M. Emir RÜZGAR</i>
Bölüm 5	Akademik Bir Alan Olarak Eğitim Programının Tarihi Temelleri 79 <i>Sümer AKTAN</i>
Bölüm 6	Programın Temelleri: Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Perspektifler 97 <i>Ayşe Gülsüm AKÇATEPE</i>
Bölüm 7	Eğitim Programlarının Psikolojik Temelleri 127 <i>Volkan DURAN</i> <i>Bayram ÖZER</i>
Bölüm 8	Program Geliştirme 155 <i>Seda KERİMGİL ÇELİK</i>
Bölüm 9	İhtiyaç Analizi 169 <i>Yalçın DİLEKLİ</i>
Bölüm 10	Hedeflerin Belirlenmesi 179 <i>İlkay DOĞAN TAŞ</i>

Bölüm 11	İçeriğin Düzenlenmesi.....	219
	<i>Ersin TÜRE</i>	
Bölüm 12	Eğitim Durumları: Öğrenme ve Öğretme Süreçleri	269
	<i>Ece KOÇER</i>	
Bölüm 13	Sinama Durumları	289
	<i>Fatmir MEHMETİ</i>	
	<i>Erdoğan TEZCİ</i>	
Bölüm 14	Sürdürülebilir Program Geliştirme.....	301
	<i>Fatih AYGÖREN</i>	
Bölüm 15	İnovasyon ve Geleceğin Eğitim Programları	311
	<i>Eyup YÜNKÜL</i>	
Bölüm 16	Program Geliştirmede Model Sorunu	339
	<i>M. Emir RÜZGAR</i>	
Bölüm 17	Program Uygulama ve Değerlendirme.....	365
	<i>Mehmet GÜROL</i>	
	<i>Dilek İLHAN FINDIKOĞLU</i>	
Bölüm 18	Programın Planlaması ve Öğretim	407
	<i>Aysun GÜROL</i>	
	<i>Fuat FINDIKOĞLU</i>	
Bölüm 19	Program ve Öğretim Tasarımı	433
	<i>Nesrin ÖZTÜRK</i>	
Bölüm 20	Öğretmen ve Program Geliştirme	455
	<i>Caner BÖREKÇİ</i>	

YAZARLAR

Prof. Dr. Sümer AKTAN

Balıkesir Üniversitesi, Necatibey
Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları
ve Öğretim AD.

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Gülsüm

AKÇATEPE

Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri
Fakültesi, Eğitim Programları ve
Öğretim AD.

Dr. Öğr. Üyesi Fatih AYGÖREN

Alanya Alaaddin Keykubat
Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim
Programları ve Öğretim AD.

Öğr. Gör. Dr. Caner BÖREKÇİ

Balıkesir Üniversitesi

Doç. Dr. Yalçın DİLEKLİ

Aksaray Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Eğitim Programları ve
Öğretim AD.

Doç. Dr. Volkan DURAN

İğdır Üniversitesi, Fen Edebiyat
Fakültesi, Psikoloji Bölümü

Öğr. Gör. Fuat FINDIKOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi

Öğr. Gör. Dilek İLHAN FINDIKOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Aysun GÜROL

İstanbul Okan Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü

Prof. Dr. Mehmet GÜROL

Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Eğitim Programları ve
Öğretim AD.

Dr. Öğr. Üyesi Ece KOÇER

Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri
Fakültesi, Eğitim Programları ve
Öğretim AD.

Doç. Dr. Öğr. Üyesi Fatmir MEHMETI

Ukshin Hoti Prizren, Faculty of
Education, Republic of Kosovo

Doç. Dr. M. Emir RÜZGAR

Aksaray Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Eğitim Programları ve
Öğretim AD.

Arş. Gör. Dr. Ayşe Ahsen TALU
Balıkesir Üniversitesi, Necatibey
Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları
ve Öğretim AD.

Doç. Dr. İlkay Doğan TAŞ
Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Eğitim Programları ve
Öğretim AD.

Prof. Dr. Erdoğan TEZCİ
Balıkesir Üniversitesi, Necatibey
Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları
ve Öğretim AD.

Doç. Dr. Ersin TÜRE
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları
AD.

Doç. Dr. Nihat UYANGÖR
Balıkesir Üniversitesi, Necatibey
Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları
ve Öğretim AD.

Doç. Dr. Eyup YÜNKÜL
Balıkesir Üniversitesi, Necatibey
Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları
ve Öğretim AD.

Doç. Dr. Seda KERİMGİL ÇELİK
Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Temel Eğitim Bölümü

Prof. Dr. Bayram ÖZER
Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Nesrin ÖZTÜRK
İzmir Demokrasi Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Eğitim Programları ve
Öğretim AD.



BÖLÜM 1

PROGRAMLA İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR VE PROGRAM TÜRLERİ

*Erdoğan TEZCİ¹
Ayşe Ahsen TALU²*

EĞİTİM PROGRAMI KAVRAMININ TARİHÇESİ VE DÖNÜŞÜMÜ

Program teorisinin tarihini incelemeye Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve İngiltere'den başlamak yararlı olabilir. ABD'de program çalışmaları Taylor'un bilimsel yönteminden hareketle başlanmış ve öğretmenlere ne öğretileceği dikte edilirken liberal eğitim anlayışının gerekçesi olarak elitist bir bakışla İngiltere'de neyin öğretileceği noktasında bir serbestlik olduğundan bahsedilmiştir. Teoriye ihtiyaç yoktur ve öğrenmemenin nedeni ise zekâ eksikliğidir (Young, 2014). W. Pinar'ın da öncülük ettiği 1970'li yıllarda eğitim programı kavramının yeniden kavramsallaştırılması geleneksel anlamda eğitimde program geliştirme anlayışına karşı çıkmaktadır (Bümen ve Aktan, 2014; Qassimi, 2021).

19.yy'ın ortalarında bilim ve teknolojiye devrim niteliğindeki dönüşümler ayrıca özgürlükçü ve ilerlemeci anlayış beraberinde eğitim programlarında dönüşümlere kaynaklık etmiştir (Demirtaş, 2018). Geçtiğimiz yirmi yılda bilgi ve yaratıcılığa verilen değer "üretim" ve "yeniden yapılanma" konularının önüne geçmiştir. Küresel çapta işgücü piyasası ve gelecekteki çalışma hayatı için ihti-

¹ Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi, erdogan.tezci@hotmail.com,
ORCID iD: 0000-0003-2055-0192

² Arş. Gör. Dr., Balıkesir Üniversitesi, ahsentalu@gmail.com,
ORCID iD: 0000-0002-7515-5301

KAYNAKLAR

- Adamson, B., & Morris, P. (2014). Comparing curricula. In *Comparative education research: Approaches and methods* (pp. 309-332). Springer International Publishing.
- Akpınar, B. (2022). *Eğitim programı*. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/egitim_programi
- Alsubaie, M. A. (2015). Hidden curriculum as one of current issue of curriculum. *Journal of Education and Practice*, 6(33), 125-128.
- Apple, M. W. (2018). Critical curriculum studies and the concrete problems of curriculum policy and practice, *Journal of Curriculum Studies*, 50(6), 685-690. <https://doi.org/10.1080/00220272.2018.1537373>
- Arslan, S. (2018). Giriş. S. Arslan (Çev. Ed.) Thomas W. Hewit *Eğitimde program geliştirme: Neyi neden öğreniyoruz?* (ss.1-16). Nobel.
- Bailey, L. E. (2010). Homeschooling. Craig Kridel (Ed.), In *Encyclopedia of Curriculum Studies* (pp. 448-450). SAGE.
- Bedir, G. (2020). Program geliştirmede temel kavramlar ve aşamalar. Berkant, H. G. (Ed.), *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulama örneklerine* (ss.1-18). Anı Yayıncılık.
- Bobbit, F. (1918). *The curriculum*. Houghton Mifflin.
- Bobbit, F. (2004). Scientific method in curriculum-making. David J. Flinders & Stephen. J. Thornton (Eds.). In *Curriculum studies reader* (pp. 9-16). Routledge.
- Boesen, J., Helenius, O., Bergqvist, E., Bergqvist, T., Lithner, J., Palm, T., & Palmberg, B. (2014). Developing mathematical competence: From the intended to the enacted curriculum. *The Journal of Mathematical Behavior*, 33, 72-87. <https://doi.org/10.1016/j.jmathb.2013.10.001>
- Booyse, C., & Du Plessis, E. (2014). *Curriculum studies: Development, interpretation, plan and practice*. Van Schaik.
- Bound, H., Rushbrook, P., & Sivalingam, M. (2013). What is quality curriculum. *Programme design, delivery and management in singapore's diploma of continuing and adult education (DACE)*, Institute for Adult Learning.
- Buckland, F. (1982). Curriculum and reality in South African schools. *South African Journal of Education*, 2(4), 168-172.
- Burns, R. W., & Brooks, G. D. (1970). The need for curriculum reform. *Educational Technology*, 10(4), 8-12.
- Burton, L. H. (1998, 13-16 August). An explicit or implicit curriculum: Which is better for young children? OMEP's XXII World Congress The Child's Rights to Care, Play, and Education, Copenhagen, Denmark. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED434754.pdf>
- Bümen, N. T., & Aktan, S. (2014). Yeniden kavramsallaştırma akımı ışığında Türkiye'de eğitim programları ve öğretim alanı üzerine özeleştirel bir çözümleme. *Kastamonu Education Journal*, 22(3), 1123-1144.
- Cahapay, M. B. (2021). A systematic review of concepts in understanding null curriculum: understanding null curriculum. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 13(3), 1987-1999.
- Caswell, H. L., & Campell, D. S. (1935). *Curriculum development*. American Book Company.
- Connelly, F. M. & Connelly, G. (2013). Curriculum policy guidelines context, structures and functions. Allen Luke, Annette Woods & Katie Weir (Ed.). In *Curriculum, syllabus design and equity: A primer and model* (pp. 54-73). Routledge.
- Connelly, F. M., & Xu, S. J. (2010). Curriculum development-evaluation and research. Penelope Peterson, Eva Baker & Barry McGaw (Eds. in Chief). In *International encyclopedia of education* (ss. 324-334). Elsevier.
- Dam, L. (2010). Developing learner autonomy with adult immigrants: A case study. Peter Lang (Ed.). In *Language learner autonomy: Policy, curriculum, classroom*, (pp. 79-102). Routledge.

- Demirel, Ö. (2007). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem.
- Demirtaş, Z. (2018). Eğitim programı: Bakış açısı. Thomas W. Hewitt (Ed). *Eğitimde Program Geliştirme: Neyi neden öğretiyoruz?* (ss. 17-40). Nobel.
- Diamond, R. M. (2008). *Designing and assessing courses and curricula: a practical guide*. John Wiley & Sons.
- Doll, R. C. (1996). *Curriculum improvements: Decision making and process* (6th ed.). Allyn & Bacon.
- Dreeben, R. (1968). *On what is learned in school*. Addison Wesley Publishing Company.
- Egan, K. (1978). What is curriculum? *Curriculum Inquiry*, 8(1), 65-72.
- Eisner, E. W. (1985). *The educational imagination: On the design and evaluation of school programs*. Macmillan Publishing Co.
- Emo, W. (2010). *Teachers who initiate curriculum innovations: Motivations and benefits*. [Unpublished doctoral dissertation]. University of York. <https://etheses.whiterose.ac.uk/1136/>
- Erdamar, F. T., & Akpınar, B. (2020). Yönetici perspektifinden sınıf öğretmenlerinin program okuryazarlık becerilerinin analizi. *Journal of History School*, 52, 1861-1884. <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.49301>
- Erstad, O., & Voogt, J. (2018). The twenty-first century curriculum: issues and challenges. *Springer International Handbooks of Education*, 1-18. http://dx.doi.org/10.1007/978-3-319-53803-7_1-2
- Ertürk, S. (1975). *Eğitimde program geliştirme*. Yelken Tepe Yayınları.
- Flinders, D. J., Noddings, N., & Thornton, S. J. (1986). *The null curriculum: Its theoretical basis and practical implications*. *Curriculum Inquiry*, 16(1), 33-42. <https://doi.org/10.1080/03626784.1986.11075989>
- Fullan, M. G. (2007). *The new meaning of educational change* (4th ed.). Teachers College Press.
- Glatthorn, A. A. (1999). Curriculum alignment revisited. *Journal of Curriculum and Supervision*, 15(1), 26-34.
- Glatthorn, A. A., Boschee, F., & Whitehead, B. M. (2009). *Curriculum leadership: Strategies for development and implementation* (2. Edt.). SAGE.
- Global Focus (2021). *Curriculum 4.0 for Industry 4.0*. *Global Focus*. <https://www.globalfocusmagazine.com/curriculum-4-0-for-industry-4-0/>
- Goodlad, J. I. (1979). *Curriculum inquiry. The study of curriculum practice*. McGraw-Hill.
- Goodlad, J. I. (1994). Curriculum as a field of study. T. Husen & T. Postlethwaite (Eds.). In *The international encyclopedia of education* (pp. 1262-1276). Pergamon Press.
- Grant, J. (2018). Principles of curriculum design. Swanwick, T. (Ed.). In *Understanding medical education: Evidence, theory and practice* (pp.1-15). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781444320282>
- Handelzalts, A. (2009). *Collaborative curriculum design in teacher design teams*. [Unpublished doctoral dissertation]. University of Twente, Enschede, The Netherlands.
- Hanna, L. G. (2012). Homeschooling education: Longitudinal study of methods, materials, and curricula. *Education and Urban Society*, 44(5), 609-631. <https://doi.org/10.1177/0013124511404886>
- Hidayani, M. (2018). Model pengembangan kurikulum. At-Ta'lim : *Media Informasi Pendidikan Islam*, 16(2), 375. <https://doi.org/10.29300/attalim.v16i2.845>
- Hord, S. M. (2004). *Learning together, leading together: Changing schools through professional learning communities*. Teachers College Press.
- Huebner, D. (1976). The moribund curriculum field: Its wake and our work. *Curriculum Inquiry*, 6(2), 153-167.
- Hunkins, F., & Ornstein, A. C. (2017). *Curriculum foundations, principles, and theory* (7th ed.). Pearson.
- Iucu, R., & Platis, M. (2012). Extra-curriculum activities—challenges and opportunities. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 4249-4252. <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.235>
- Jackson, P. W. (1968). *Life in classrooms*. Teachers College Press.

- Joyce, B., & Weil, M. (1972). *Models of teaching*. Prentice-Hall.
- Kelly, A. (2009). *The curriculum: Theory and practice* (6th ed.). SAGE.
- Kessels, J., & Plomp, T. (1999). A systematic and relational approach to obtaining curriculum consistency in corporate education. *Journal of Curriculum Studies*, 31(6), 679–709. <https://doi.org/10.1080/002202799182945>
- Kim, Y. C., & Jung, J-H. (2019a). Conceptualizing shadow curriculum: Definition, features and the changing landscapes of learning cultures, *Journal of Curriculum Studies*, 51(2), 141-161. <https://doi.org/10.1080/00220272.2019.1568583>
- Kim, Y. C., & Jung, J-H. (2019b). *Shadow education as worldwide curriculum studies*. Springer International Publishing.
- Kliebard, H. M. (2004). *The struggle for the American curriculum: 1893-1958* (3rd. Ed.). Routledge Falmer.
- Kridel, C. (Ed.). (2010). *Encyclopedia of curriculum studies* (Vol. 1). SAGE.
- Külahçı, Ş. (1995). Öğretmen yetiştirme modül serisi: Eğitim programları temel kavramlar ve program türleri. Özışık Ofset.
- Law, M. Y. (2022). A review of curriculum change and innovation for higher education. *Journal of Education and Training Studies*, 10(2), 16-23. <https://doi.org/10.11114/jets.v10i2.5448>
- Le Grange, L. (2010). South African curriculum studies: A historical perspective and autobiographical account. Pinar, W. (Ed.) In *Curriculum studies in South Africa: Intellectual histories and present circumstances* (pp.177-200). Springer.
- Luke, A., Woods, A., & Weir, K. (2013). Curriculum design, equity and the technical form of the curriculum. Luke, A., Annette Woods, A. ve Weir, K. (Eds.) In *Curriculum, syllabus design and equity: A primer and model* (pp. 6-39). Routledge.
- Lunenburg, F. C. (2011). Theorizing about curriculum: Conceptions and definitions. *International Journal of Scholarly Academic Intellectual Diversity*, 13(1), 1-6.
- Lynch, K. (1989). *The hidden curriculum: reproduction in education, a reappraisal*. The Flamer Press.
- Marsh, C., & Willis, G. (2007). *Curriculum: Alternative approaches, ongoing issues* (4th ed.). Upper Saddle River, Prentice Hall.
- Marzooghi, R. (2016). Curriculum typology. *International Journal of English Linguistics*, 4(8), 21-28. <https://doi.org/10.5539/ijel.v6n7p166>
- Maxwell, M. (2002). What is curriculum anyway?. O'Sullivan, E., Morrell, A. ve O'Connor, M. A. (Eds.) In *Expanding the boundaries of transformative learning* (pp.13-22). Palgrave Macmillan, https://doi.org/10.1007/978-1-349-63550-4_2
- McLaughlin, V. L. (1993). *Curriculum adaptation and development*. Billingsley, B. S. (Ed.), In *Program leadership for serving students with disabilities* (pp.149-168). Richmond, VA: Virginia Department of Education.
- Monroe, W. S. (1929). The effect of participation in extra-curriculum activities on scholarship in the high school. *The School Review*, 37(10), 747-752.
- National Research Council. (2000). *How people learn: Brain, mind, experience, and school*. National Academy Press.
- Niculescu, R. M. (2010). Trying to understand curriculum in a new millenium. *Bulletin of the Transilvania University of Braşov*. 2(51), 105-112.
- Null, W. (2023). *Curriculum: From theory to practice*. Rowman & Littlefield.
- Nursaputri, E. R., ve Aisyah, S. (2024). Exploring the benefits of curriculum development for students. *Abjad: International Journal of Education*, 9(1), 57-71. <https://doi.org/10.18860/abj.v9i1.25862>
- Ornstein, A. C. (1987). The field of curriculum: What approach? What definition? *The High School Journal*, 70(4), 208-216.
- Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2016). *Eğitim programı: Temeller, ilkeler ve sorunlar*. Arı, A. (Çev.

- Ed.). Eğitim Yayınevi.
- Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2017). *Curriculum: Foundations, principles and issues*. Pearson Education.
- Pateşan, M., & Bumbuc, Ş. (2010). A theoretical approach to the curriculum reform. *Buletin Sti-intific*, 15(1), 66-71.
- Posner, G. J. (1995). *Analyzing the curriculum*. McGraw-Hill, Inc.
- Prideaux, D. (2003). ABC of learning and teaching in medicine. *BMJ*, 326(1), 268-270. <http://dx.doi.org/10.1136/bmj.326.7383.268>.
- Print, M. (2020). *Curriculum development and design*. Routledge.
- Qassimi, N. M. (2021). *Curriculum studies*. [Unpublished master of education] (M.Ed.) in Advanced Teaching.
- Rezapour, Y., & Purbaghban, S. (2014). Investigation on Tabriz University teachers' experiences of the ignored curriculum in general courses. *Open Journal of Applied Sciences*, 4, 375-382. <http://dx.doi.org/10.4236/ojapps.2014.46035>
- Rosier, M. J., & Keeves, J. P. (Eds.). (1991). *The IEA study of science I: Science education and curricula in twenty-three countries*. Pergamon Press.
- Schubert, W. H. (1986). *Curriculum: Perspective, paradigm, and possibility*. Macmillan.
- Srivastava, D. S., & Kumari, S. (2005). *Curriculum and instruction*. Gyan Publishing House.
- Stabback, P. (2011). *What makes a good quality school curriculum*. Geneva: United Nations Education, Scientific and Cultural Organization-International Bureau of Education. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000243975>
- Staykova, M. P. (2013). Curriculum pearls for faculty members. *Journal of Curriculum and Teaching*, 2(1), 74-82. <http://dx.doi.org/10.5430/jct.v2n1p74>.
- Stuber, J. M. (2009). Class, culture, and participation in the collegiate extra-curriculum. *Sociological Forum*, 24(4), 877-900. Blackwell Publishing Ltd. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1573-7861.2009.01140.x>.
- Talu, A. A., & Tezci, E. (2023). Örtük program yaklaşımı: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(2), 560-594. <https://doi.org/10.19171/uefad.1277015>
- Tatto, M. T., & Bankov, K. (2018). The intended, implemented and achieved curriculum of mathematics teacher education in the United States. Tatto, M. T. Rodriguez, M. C., Smith, W. M., Reckase, M. D., ve Bankov, K: (Eds.). In *Exploring the mathematics education of teachers using TEDS-M data* (pp. 69-134). Springer.
- Törnvall, A. (1985). Teachers' basic philosophies and the curriculum. *Journal of Moral Education*, 14(2), 75-86.
- Treagust, D. F. (2013). *Curriculum evaluation in higher education: a case study of a Physics pre-service teachers curriculum in Indonesia*. [Unpublished doctoral dissertation]. Curtin University. <http://hdl.handle.net/20.500.11937/1166>.
- Tyler, R. W. (2013). Basic principles of curriculum and instruction. In *Curriculum studies reader E2* (pp. 60-68). Routledge.
- UNESCO (2004). Changing teacher practices, using curriculum differentiation to respond to students' diversity. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000136583>.
- van den Akker, J. (2003). Curriculum perspective: An introduction. van den Akker, J., Kuiper, W., ve Hameyer, U. (Eds.) In *Curriculum landscape and trends* (pp. 1-10). Kluwer Academic Publisher.
- Varış, F. (1994). *Eğitimde program geliştirme: Teori ve teknikler*. Alkım Yay.
- Walker, D. F., & Schaffarzick, J. (1974). Comparing curricula. *Review of Educational Research*, 44(1), 83-111.
- White, J. (Ed.). (2003). *Rethinking the school curriculum: Values, aims and purposes*. Taylor & Francis.
- Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by Design*, 35-55. <https://teamone.msuurbans->

- tem.org/wp-content/uploads/2014/07/understanding-understandingch21.pdf
- Wilson, L. O. (2020). *Types of curriculum: Definitions of the different types of curriculum*. <https://www.thesecondprinciple.com/wp-content/uploads/2013/11/different-curricular-types.pdf>
- Wragg, E. C. (1997). *The cubic curriculum*. Routledge.
- Wragg, T. (2002). *The cubic curriculum*. Routledge.
- Wu, X., Dyer, E., & Neyshabur, B. (2021). *When do curricula work?*. 1-23. <https://openreview.net/pdf?id=tW4QEInpni>
- Wyse, D., Pandya, J., & Hayward, L. (2015). *The SAGE handbook of curriculum, pedagogy and assessment*. SAGE Pub.
- Yağcı, E. (2023). Eğitimde program geliştirme ile ilgili temel kavramlar. Halük Ünsal (Ed.). *Eğitimde program geliştirme* (ss.1-16). Pegem Akademi.
- Young, M. (2014). Curriculum theory: What it is and why it is important. *Cadernos de Pesquisa*, 44, 190-202. <http://dx.doi.org/10.1590/198053142851>



BÖLÜM 2

PROGRAM TASARIMLARI

Nihat UYANGÖR¹

EĞİTİMDE PROGRAM TASARIMI:

Program tasarımları programın öğelerinden hangisine daha fazla ağırlık verileceğini ve bu öğeler arasında olan ilişkilerin nasıl oluşturulacağını düzenlenmesi olarak ele alınabilir. Program tasarımının belirlenmesi sürecinde öncelikle dikkat alınan veya benimsenen başat felsefedir. Benimsenen anlayış; hedeflerin yazımında, içeriğin belirlenmesi ve düzenlenmesinde, öğrenme öğretme süreçlerinin düzenlenmesinde ve ölçme değerlendirme anlayışının oluşturulmasında etkili olmaktadır (Demirel 2020). Program tasarımında temel olarak dört soruya yanıt aranmaktadır (Çubukçu, 2008):

- Ne yapılmalı?
- Disiplin alanları hangi konuları içermeli?
- Öğrenme-öğretme sürecinde hangi öğrenme kuramları-stratejileri temele alınmalı?
- Ölçme-Değerlendirme anlayışı ne olmalı?

Söz konusu bu dört soruya verilen cevaba göre program tasarısı değişkenlik gösterir. Ayrıca bu tasarımlarda bu sorulardan hangilerine öncelik ve ağırlık verileceği de önemli bir faktördür

¹ Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, uyangor@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-4814-3866

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, A. (2020). Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme B. Oral ve T. Yazar (Ed.), *Program geliştirme teorisi ve tasarım modelleri* içinde (s. 175-204). Pegem.A.
- Alcı, B. (2019). Eğitim programı tasarımı ve modeller. Ş. H (Ed.), *Eğitimde program geliştirme: kavramlar ve yaklaşımla* içinde (s. 71-88). Anı Yayıncılık.
- Black, P., ve Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. assessment in education. *Assessment in Education*, 5, 7-74. <http://dx.doi.org/10.1080/0969595980050102>
- Brusilovsky, P., ve Millán, E. (2007). User models for adaptive hypermedia and adaptive educational systems. P. Brusilovsky, A. Kobsa, ve W. Nejdl (Eds.), *The adaptive web* içinde(pp. 3-53). Berlin: Springer-Verlag. http://dx.doi.org/10.1007/978-3-540-72079-9_1
- Çubukçu, Z. (2008). Eğitim programı tasarımı ve geliştirilmesi. Duman. B (Ed.), *Öğretim ilke yöntemleri* içinde (s. 132-174). Maya Akademi.
- Demirel, Ö. (2020). *Eğitimde program geliştirme: Kuramdan uygulamaya*. Pegem A.
- Duman, B. &ve Kocatürk-Kapucu, N. (2020). Program geliştirme ve felsefe. H. G. Aberkant (Ed.), *Eğitimde program geliştirme: kuramdan uygulama örneklerine* içinde (s. 97-119). Anı Yayıncılık.
- Doran, G. T. (n.d.). There's a S.M.A.R.T. way to write managements's goals and objectives. *Management Review*, 70(11), 35-36. <https://doi.org/info:doi/>
- Erden, M. (2011). *Eğitim bilimlerine giriş*. Arkadaş Yayınevi.
- Felder, R. M., ve Silverman, L. K. (1988). Learning and teaching styles in engineering education. *Engineering Education*, 78(7), 674-681.
- Gagné, ve R. M. (1985). *The conditions of learning and theory of instruction*. Holt, Rinehart and Winston.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.
- Grasha, A. (1994). *Teaching with Style: The integration of teaching learning styles in the classroom*. Colorado State University: Professional and Organizational Development Network in Higher Education
- Hattie, J. ve Timperley, H. (2007). The Power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.
- Henson. K.T. (2015). *Curriculum pkmning*. Waveland Press.
- Johnson, D. W., &ve Johnson, R. T. (1999). Learning together and alone: Cooperative, competitive, and individualistic learning. *Allyn & Bacon*.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Prentice-Hall.
- Korkmaz, İ. (2007). Eğitim programı: Tasarımı ve geliştirilmesi. A. Doğanay (Ed.), *öğretim ilke ve yöntemleri* içinde. Pegem A Yayıncılık. 3-38
- Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2017). *Curriculum: Foundations, principles, and issues*. Pearson
- Petrina, S. (2004). The politics of curriculum and instructional design/theory/form: Critical problems, projects, units and modules. *Interchange*, 35(1), 81-126.
- Print, M. (1993). *Curriculum development and design*. Allen & Unwin.
- Sönmez, V. (2011). *Eğitim felsefesi* (10.baskı). Anı Yayıncılık.
- Tomlinson, C. A. (2001). *How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. University of Chicago Press.



EĞİTİM PROGRAMINDA TEORİ SORUNSAĞI

BÖLÜM 3

Sümer AKTAN¹

GİRİŞ

Eğitim programı temelde dar ve geniş bir perspektiften olmak üzere iki farklı açıdan tanımlayabiliriz. Dar açıdan tanımladığımızda bir okulda veya bir öğretim kademesinde okutulan derslerin tamamına ait kazanımlar, eğitim durumları ve değerlendirme etkinliklerini içeren bir kılavuz olarak düşünmek mümkündür. Daha geniş bir açıdan tanımladığımız zaman ise eğitim programını geliştirmek için ihtiyaç duyulan ilkeler ve teorileri içeren, eğitim programını ve onu oluşturan yapıları tanımlayan bilimsel bir çalışma alanı akla gelir (Jackson, 1992). Eğitim programı ister profesyonel akademik bir çalışma alanı olarak ele alınsın isterse öğretim kademelerinde okutulan dersler ile ilgili bir kılavuz olarak ele alınsın her iki durumda da teorik sorular tarihin her döneminde ortaya çıktığı söylenebilir. İnsanlık tarihinde okul adı verilen yapının ortaya çıkması beraberinde ne öğreteceğiz ve nasıl öğreteceğiz sorularının da gündeme getirmiştir (Konrad, 2021). Ne öğretilecek ve niçin öğretilecek soruları beraber ele alındığında bu sorulara verilecek cevapların teorik bir boyut inşasında etkili bir şekilde kullanılabileceği görülür. Niçin sorusu beraberinde felsefi ve bu felsefi boyutu temellendirecek tarihsel soruları gündeme getirdiği için nasıl yapılacak sorusuna da ışık tutmaktadır. Bu nedenle program teorisinde ilk sorulan soru “ne” ve

¹ Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, saktanus@gmail.com, ORCID iD: 0000 -0003 -2938-7782

dan verimli bir alan olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Barrow, R. (2012). *Plato and education*. Routledge.
- Beauchamp, G. A. (1975). *Curriculum theory: Meaning, development and use*. The Kagg Press.
- Bobbitt, J.F. (1918). *The curriculum*. Houghton & Mifflin.
- Bümen, N., ve Aktan, S. (2016). A self-critical analysis upon Turkish curriculum and instruction field in consideration of reconceptualism. *Kastamonu Education Journal*, 22(3), 1123-1144.
- Callahan, R.E. (1962). *Education and the cult of efficiency*. University of Chicago Press
- Charters, W.W. (1923). *Curriculum construction*. The MacMillan Company.
- Crafts, N. F. (1977). Industrial Revolution in England and France: Some thoughts on the question,” Why was England first?”. *The Economic History Review*, 30(3), 429-441.
- Eisner, E. W., & Vallance, E. (1974). *Conflicting conceptions of curriculum*. McCutchan
- Ellis, A. K. (2004). *Exemplars of curriculum theory*. Routledge.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed*. Continuum.
- Hewitt, T. W. (2006). *Understanding and shaping curriculum: What we teach and why*. Sage.
- Jackson, W.P. (1992). Conceptions of curriculum and curriculum specialist. Philip W. Jackson (Ed.), *Handbook of research on curriculum* (s.3-40). AERA.
- Kirst, M. W., & Walker, D. F. (1971). An analysis of curriculum policy-making. *Review of Educational Research*, 41(5), 479-509.
- Kliebard, H. M. (1977). Curriculum theory: Give me a for instance. *Curriculum Inquiry*, 6(4), 257-268.
- Kliebard, H. M. (2004). *The struggle for the American curriculum, 1893-1958*. Routledge.
- Konrad, F.J. (2021). *Okulun tarihi: Antik çağdan günümüze*. Runik Yayınları.
- Kotsonis, A. (2020). What can we learn from Plato about intellectual character education?. *Educational Philosophy and Theory*, 52(3), 251-260.
- Kridel, C. (2010). *Encyclopedia of curriculum studies*. Sage.
- Kristjánsson, K. (2016). *Aristotle, emotions, and education*. Routledge.
- Lauer Schachter, H. (2010). The role played by Frederick Taylor in the rise of the academic management fields. *Journal of Management History*, 16(4), 437-448.
- Macdonald, J. B. (1965). Educational models for instruction. J. B. Macdonald and R. R. Leeper (Eds.), *Theories of instruction* (s.1-7). ASCD.
- Macdonald, J. B. (1981). Curriculum, consciousness and social change. *Journal of Curriculum Theorizing*, 7(1), 143-153.
- Marsh, C. J. & Willis, G. (2003). *Curriculum: Alternative approaches, ongoing issues*. Pearson.
- McCutcheon, G. (1982). What in the world is curriculum theory? *Theory into Practice*, 21 (1), 18-22.
- McKenzie, G. R. (1979). The fallacy of excluded instruction: A common but correctable error in process oriented teaching strategies. *Theory and Research in Social Education*, 7(2), 17—31.
- McNeil, J.D. (1996). *Curriculum: A comprehensive introduction*. Harper Collins.
- Mintz, A. I. (2018). *Plato: Images, aims, and practices of education*. Springer International Publishing.
- Nelson, D. (Ed.). (1992). *A mental revolution: Scientific management since Taylor*. Ohio State University Press.
- Ornstein, A.C., & Hunkins, P.F. (2017). *Curriculum: Foundations, principles and issues*. Allyn & Bacon.
- Pinar, W. (2004). *What is curriculum theory*. Routledge.
- Pinar, W. (2010). Currere. Craig Kridel (Ed.), *Encyclopedia of curriculum studies*. (s.177-178). SAGE.

- Pinar, W. F., & Bowers, C. A. (1992). Politics of curriculum: Origins, controversies, and significance of critical perspectives. *Review of research in education*, 18(1), 163-190.
- Pinar, W., Reynolds, W., Slattery, P., & Taubman, P. (1995). *Understanding curriculum: An introduction to the study of historical and contemporary curriculum discourses*. Peter Lang.
- Schiro, M.S. (2013). *Curriculum theory: Conflicting visions and enduring concerns*. Sage.
- Schwab, J.J. (1969). The practical: A language for curriculum. *The School Review*, 78 (1), 1-23
- Spencer, H. (1861). *Education: Intellectual, moral and physical*. Williams & Norgate.
- Syomwene, A. (2020). Curriculum theory: Characteristics and functions. *European Journal of Education Studies*, 7(1), 326-337.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. Harcourt Brace Jovanovich.
- Taylor, F.W. (1911). *The principles of scientific management*. Harper & Brothers.
- Tyler, W.R. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. The Chicago University Press.
- Walker, D.F. (1970, March 2-6). *An empirical model of the process of curriculum development* [Conference Presentation]. AERA Annual Meeting. Minnesota. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED042252.pdf>
- Walker, D.F. (1971). A naturalistic model for curriculum development. *The School Review*, 80(1), 51-65.
- Weiner, G. (1992). Enterprise culture, Victorian values or equality: Ideology in the British national curriculum. *Internationale Schulbuchforschung*, 14(1), 59-70.
- Wrigley, E. A. (1990). *Continuity, chance and change: The character of the industrial revolution in England*. Cambridge University Press.



PROGRAMIN TEMELLERİ: FELSEFİ TEMEL

BÖLÜM 4

M. Emir RÜZGAR¹

GİRİŞ

Program geliştirme, farklı alanlardan bilgi ve deneyimlerin programlara yansıtıldığı bir süreçtir. Diğer bir deyişle program geliştirme, multidisipliner (çok disiplinli) ve interdisipliner (disiplinlerarası) bir karakter taşır. Ayrıca programlar, hitap ettiği öğrenci grubunun ilgi, istek ve gereksinimleri karşılayacak şekilde oluşturulmalıdır. Bu nedenle de program geliştirme, kuramsal izolasyon ile tek bir bakış açısının söz sahibi olduğu bir anlayışla geliştirilemez. Bu nedenlerden ötürü eğitim programlarının tarihi, psikolojik, sosyal ve benzeri gibi temelleri vardır. Bu temeller arasında kuşkusuz felsefi temel de yer alır. Felsefi temel, bölümün ilerleyen kısımlarında açıklanacak nedenlerden ötürü eğitim programlarının temelleri arasında başat bir role sahiptir.

Kitabın bu bölümünde eğitim programlarının felsefi temelleri incelenmiştir. Bu inceleme gerçekleştirilirken öncelikle felsefenin neliği irdelenecek, bilgi felsefesi (epistemoloji), varlık felsefesi (ontoloji) ve değerler felsefesi (aksiyoloji) olmak üzere temel felsefi alanlar özetlenecektir. Ardından felsefe ve eğitim arasındaki ilişki ele alınacak ve bu ilişkinin doğal bir doğurgusu olan eğitim felsefesinin yapısı ile özellikleri incelenecek, takiben de daimicilik, özcülük, ilerle-

¹ Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, memirruzgar@aksaray.edu.tr,
ORCID iD: 0000-0001-6372-1233

lirtilmiştir (Gözütok, 2010). Ayrıca 2017 yılında evrim kuramı, toplumsal değerlere uygun olmadığı iddiasıyla programlardan çıkarılmıştır. Evrim kuramının dini kurumlar ile doğasının uyuşmadığına ilişkin düşünce nedeniyle kitaplardan bu kurama dayalı bilgilerin çıkarılması, dindarlaşma amacına dönük bir eylem olarak değerlendirilebilir.

Program geliştirme kendine özgü ilkeleri olan bilimsel bir çalışma alanıdır. Eğitim programları değinilen bu ilkeler ışığında, kapsamlı, öğrenciye yönelik, çağdaş ve bilimsel olarak hazırlanmalıdır. Ancak eğitim politikaları, bu süreci çoğu zaman söz edilen bağlamdan uzaklaştırarak salt siyasi amaçların gerçekleşmesini sağlayacak şekilde olmasına neden olmaktadır.

KAYNAKLAR

- Arslan, A. (2018). Eğitimin felsefi temelleri. A. R. Akdeniz ve M. Küçük (Eds.), *Eğitime giriş* içinde (ss. 43-63). Nobel Yayıncılık.
- Balcı, E. (2021). Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı döneminde Türkiye’de eğitim politikaları. *İnsan & İnsan*, 27, 117-137, DOI: <https://doi.org/10.29224/insanveinsan.819185>
- Bayar Bravo, I. (2007). Antikçağ’da varlık ve bilgi problemleri üstüne. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 43-58.
- Bilgi, S. (2019). Eğitimde özcülük: Değer, bilgi ve beceri sorunsalı. E. Tezci (Ed.), *Eğitim felsefesi: Temeller, ekoller ve kavramlar* içinde (ss. 63-86). Nobel Yayıncılık.
- Büyükdüvenci, S. (1983). Eğitim felsefesi: Tanımlar-İşlevler-Sorunlar. *Eğitim ve Bilim*, 7(41), 38-43.
- Cevizci, A. (1999). “Epistemoloji”. paradigma felsefe sözlüğü. Paradigma.
- Cevizci, A. (2012). *Felsefe*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Duman, B. ve Kocatürk Kapucu, N. (2020). Program geliştirme ve felsefe. H. G. Berkant (Ed.), *Eğitimde Program Geliştirme: Kuramdan Uygulama Örneklerine* içinde (ss 97-121). Anı Yayıncılık.
- Erden, M. (2011). *Eğitim bilimlerine giriş*. (5. Baskı). Arkadaş Yayınevi.
- Ergün, M. (2009). *Eğitim felsefesi*. (2. Baskı). Pegem Akademi.
- Ergün, M. (2020). Eğitimin felsefi temelleri. Ö. Demirel, Z. Kaya ve K. Kiroğlu (Eds.), *Eğitime giriş* içinde (ss. 49-67). Pegem Akademi.
- Erkılıç, T. A. (2019). Felsefi akımlar ve eğitim. A. Boyacı (Ed.), *Eğitim felsefesi* içinde (ss. 19-45). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ersözlü, Z. N. (2010). Eğitimin felsefi temelleri. M. Arslan (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* içinde (ss. 51-72). Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ertürk, S. (1988). Türkiye’de eğitim felsefesi sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 11-16.
- Gökalp, M. (2020). *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme*. Nobel Yayıncılık.
- Gözütok, F. D. (2010). Milli Eğitim, çocuklara ulusal değerleri kazandırmaktan neden vazgeçiyor? *İlköğretim Online*, 9(2), 601-629.
- Greco, J. (2017). Introduction: What is epistemology. J. Greco ve E. Sosa (Eds.), *The Blackwell guide to epistemology* içinde (ss. 1-31). Blackwell Publishing. <https://doi.org/10.1002/9781405164863.ch0>
- Gutek, G. L. (2006). *Eğitime felsefi ve ideolojik yaklaşımlar*. (Çev. N. Kale). Ütopya Yayınevi.
- Güzel, C. (2008). Antikçağ ile ortaçağda varlık felsefesi. *Kaygı: Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Ede-*

- biyat Fakültesi Felsefe Dergisi, 11, 223-235.
- Hesapçıoğlu, M. (2009). Türkiye'de Cumhuriyet döneminde eğitim politikası ve felsefesi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29, 121-138.
- Hotaman, D. (2017). Eğitim programlarının geliştirilmesinde felsefenin rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 430-437, DOI: <http://dx.doi.org/10.17860/mersinefd.302409>
- İbiş, F. (2012). Varlıkta asliyyet sorunu: Vücûd-u zihninin ontik konumu. *Bilimname*, XXII, 223-240.
- Karabınar, S. (2021). Muhasebe ve denetimde mesleki yargının epistemolojik boyutu: Özne-nesne ilişkisi. *TİDE AcademIA Research*, 3(1), 41-54.
- Mengüşoğlu, T. (1988). *İnsan felsefesi*. Remzi Kitabevi.
- Oliva, P. F. ve Gordon, W. R. (2018). *Program geliştirme*. (Çev. Ed. K. Gündoğdu). Pegem Akademi.
- Özcan, M. (2009). Aristoteles'in varlık görüşü. *Kaygı: Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 13, 113-131.
- Özenç Uçak, N. (2010). Bilgi: Çok yüzlü bir kavram. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(4), 705-722.
- Öztürk, F. (2011). Eğitimin felsefi temelleri. Y. Özden ve S. Turan (Eds.), *Eğitim bilimine giriş* içinde (ss. 125-147). Pegem Akademi.
- Sönmez, V. (2011). *Eğitim felsefesi*. (10. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Şenol, H. F. (2019). Felsefe nedir veya felsefeye giriş: Felsefenin çalışma alanları ve temel problemleri. E. Tezci (Ed.), *Eğitim felsefesi: Temeller, ilkeler ve kavramlar* içinde (ss. 1-17). Nobel Yayıncılık.
- Şişman, M. (2011). *Eğitim bilimine giriş*. (9. Baskı). Pegem Akademi.
- Topdemir, H. G. (2009). Felsefe nedir? Bilgi nedir? *Türk Kütüphaneciliği*, 23(1), 119-133.
- Tuncel, G. (2004). Öğretmenlerin kendi eğitim felsefelerini inşa etmeleri üzerine. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 223-242.
- Türer, A. (2009). *Eğitim bilimine giriş*. Detay Yayıncılık.
- Türk Tarih Kurumu. (1930). *Türk Tarihinin Ana Hatları*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Varış, F. (1978). *Eğitimde program geliştirme: "Teori ve teknikler."* (3. Baskı). Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Wiles, J. ve Bondi, J. (2002). *Curriculum development*. Upper Saddle River.
- Yıldırım, M. (2021). Eğitim felsefesine giriş: Felsefe Nedir? Felsefenin alanları, felsefe eğitim ilişkisi, eğitim felsefesi nedir? Eğitim felsefesinde araştırma yöntemleri. M. Y. Eryaman (Ed.), *Eğitim felsefesi* içinde (ss. 1-35). Vizetek Yayıncılık.



BÖLÜM 5

AKADEMİK BİR ALAN OLARAK EĞİTİM PROGRAMININ TARİHİ TEMELLERİ

Sümer AKTAN¹

GİRİŞ

Herhangi bir akademik alanda uzmanlaşmak isteyen bir öğrencinin eğitim hayatı süresince yapması gereken en temel iş, herhalde çalıştığı alanın ilkeleri, terminolojisi, teorik temelleri, uygulama sürecini bilmesidir denilebilir. Yine böyle bir öğrencinin alanı ile ilgili teorik yapıları çalışırken aynı zamanda alanının felsefesini, alanda felsefenin rolünü de çalışmasının da gerekli olduğu ileri sürülebilir. Fakat burada önemli bir metodoloji eksikliği vardır. Öğrenci bu farklı yapıları çalışırken nasıl bir metodoloji izlemelidir? Konularla ilgili farklı eserleri bir tesadüf eseri alıp okumalı mıdır? Yoksa öğrenim gördüğü kurumda yine tesadüf eseri veya isimlerine bakarak dersler mi seçmelidir? Kuşkusuz bilinçli ve iradeli bir tercihin bu sürece yön vermesi gereklidir. Bu sürecin temeli tarihsel süreçtir. Bir diğer ifade ile öğrenci kendi alanının ilke ve kavramlarını öğrenirken alanın nereden nereye geldiğini kavramsal açıdan bilmek zorundadır. Böyle bir bilgi öğrencinin alanına ilişkin bir bütünlüğü ve sistematikliği de beraberinde getirecektir. Çalıştığı alanın sistematik ve bütüncül bir boyut içinde bilen bir öğrencinin alanı oluşturan yapılara veya alanda hüküm süren sorunlara karşı alacağı tavırda farklı olacaktır. Bu başlık altında bu bölümün amacı programın kuramsal bir temeli olarak tarihin nasıl bir işlev üstlendiğini açıklamak ve program alanının tarihsel gelişim sürecini betimlemektir.

¹ Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, saktanus@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-2938-7782

olmak oldukça güç görünmektedir. İkinci olarak sadece teknik beceriler ile donatılmış bir insan son tahlilde sadece teknisyen olabilir. Oysa sosyal bilimlerin farklı boyutlarını görebilen geniş bir bakış açısına sahip bir uzman yetiştirmek için tarih oldukça faydalı bir araçtır. Programı oluşturan ve etkileyen elemanların – öğretim, denetim, değerlendirme – birbirleri ile olan ilişkisini anlamak da yine tarihsel bir süreç gerektirmektedir. Yine tarih öğretilecek içeriğin ne için ve neden öğretildiğine ilişkin sağlam bir fikri temel sağlayarak hem uygulayıcılara hem de teorisyenlere yol gösterebilir (Ornstein ve Hunkins, 1993, s.75). Tarihsel bakış açısının çoğu zaman geçmiş uygulamalar bağlamında geleceğe ışık tutması da önemli bir katkıdır. Günümüzde sıklıkla tartışılan öğrenen merkezli öğretim uygulamaları için Türk eğitim tarihinin oldukça zengin örneklerle sahip olması da bu kapsamda ele alınabilecek bir yarar olarak dikkat çekmektedir.

SONUÇ

Ralph Waldo Emerson'ın bir sözü tarihin rolünü anlama noktasında yol gösterici olabilir. Emerson "Daha iyi bir fare kapanı icat et, dünya kapında sıraya girsin" diyerek görünüşte inovasyon arayanlara yol göstermiş olabilir. Aslında bu sözün mahiyeti tamamen tarihe yöneliktir. Daha iyi bir fare kapanı inşa edebilmenin yolu geçmişteki fare kapanlarının olumlu ve olumsuz yönlerini incelemekten geçer. Eğer teknolojik bir aracın geçmişini, onu oluşturan dönemi, teknik özelliklerinin nasıl geliştiğini bilebilirsek daha iyisini inşa edebiliriz. Bu açıdan ele alındığında eğitim programının daha iyi ve daha güçlü bir şekilde inşası için kendi kültürel geçmişimizi daha iyi anlarken programın akademik bir alan olarak gelişim sürecinin de izini takip etmek ve alanın olgunlaşırken uğraştığı teknik problemlerin mazarını bilmek zorundayız. Pinar'ın (2011, s.7) ifadesi ile gelecek önümüzde değil geçmişimizdedir sözü bu bağlamda daha da anlamlı hale gelmektedir. Aksi halde geçmişte uğraşılacak sorunlarla sonsuz defa uğraşmak gibi komik bir durumla karşılaşmak hiç de zor olmayacaktır.

KAYNAKLAR

- Aktan, S. (2018). *Curriculum studies in Turkey: A historical perspective*. Palgrave.
- Bayartan, M. (2008). Osmanlı şehirlerinde vakıflar ve vakıf sisteminin şehre kattığı değerler. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 10(1), 157-175.
- Bellack, A. A. (1969). History of curriculum thought and practice. *Review of Educational Research*, 39(3), 283-292.
- Caswell, H. L. (1966). Emergence of the curriculum as a field of professional work and study. H. F. Robison (Ed.), *Precedents and promises in the curriculum field*. (ss. 1-11). Teachers College Press.
- Clayton, L.F., Knight, T. & Rado, M. (1977). *Curriculum and culture: Schooling in a pluralist society*. George Allen & Unwin.

- Cremin, L.A. (1970). *American education: The colonial experience 1607-1783*. Harper & Row.
- Cremin, L.A. (1988). *American education: The metropolitan experience 1876-1980*. Harper & Row.
- Dent, N. (2005). *Rousseau*. Routledge.
- Devellioğlu, F. (1992). *Osmanlıca Türkçe ansiklopedik lügat*. Aydın Kitapevi.
- Dewey, J. (1916). *Democracy and education*. The MacMillan Co.
- Doll Jr, W. E. (2012). Complexity and the culture of curriculum. *Complicity: An International Journal of Complexity and Education*, 9(1). 10-29.
- Eser, G. (2012). Türkiye'de modern bilimlerin eğitiminde Mekteb-i Harbiye örneği. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 13(2), 99-114.
- Goodson, I. F. (2013). *School subjects and curriculum change*. Routledge.
- Halpin, D. (2015). Essaying and reflective practice in education: The legacy of Michel de Montaigne. *Journal of Philosophy of Education*, 49(1), 129-141.
- Hartle, A. (2013). *Montaigne and the origins of modern philosophy*. Northwestern University Press.
- Hoyle, E. (1969). How Does the Curriculum Change? A Proposal for Inquiries. *Journal of Curriculum Studies*, 1(2), 132-141.
- İlkmekeplerin Müfredat Programı (1926). İstanbul: Milli Matbaa.
- İzgi, C. (1995). Osmanlı medreselerinde aritmetik ve cebir eğitimi ve okutulan kitaplar. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, (1), 129-158.
- Kafadar, O. (1997). *Türk eğitim düşüncesinde batılılaşma*. Vadi Yayınları.
- Kahya, E. (2003). On Beşinci Yüzyılda Osmanlılarda Bilimsel Faaliyetlerin Kısa Bir Değerlendirmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(14), 11-19.
- Kapluhan, E. (2014). 1921 Maarif Kongresi'nin Türk eğitim tarihindeki yeri ve önemi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8). 123-133.
- Kliebard, H. (1968). The curriculum field in retrospect. P.W.F. Witt (Ed.), *Technology and the curriculum*. (ss.69-84). Teachers College Press.
- Kliebard, H. (1992). Constructing a history of the American curriculum. Philip W. Jackson (Ed.), *Handbook of research on curriculum* (ss.157-184). MacMillan.
- Koops, W. (2012). Jean Jacques Rousseau, modern developmental psychology, and education. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(sup1), 46-56.
- Marler Jr, C. D. (1965). *Colonel Francis Wayland Parker: Prophet of the new education*. Stanford University.
- Oelkers, J. (2002). Rousseau and the image of modern education. *Journal of Curriculum Studies*, 34(6), 679-698.
- O'Neal, J. C. (1986). Rousseau's theory of wealth. *History of European Ideas*, 7(5), 453-467.
- Ornstein, A.C., Hunkins, F.P. (1993). *Curriculum: foundations, principles and issues*. Allyn and Bacon.
- Passow, A. H. (1982). John Dewey's influence on education around the world. *Teachers College Record*, 83(3), 401-418.
- Popkewitz, T. S. (Ed.). (2018). *The formation of school subjects: The struggle for creating an American institution*. Routledge.
- Pinar, W.F. (2011). Allegories of the present: Curriculum development in a culture of narcissism and presentism. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 1-10.
- Rockefeller, S. C. (2014). John Dewey. Graham Oppy & N.N.Trakakis (Eds.), *Twentieth-century philosophy religion* (ss. 39-52). Routledge.
- Şanal, M. (2003). Osmanlı Devleti'nde medreselere ders programları, öğretim metodu, ölçme ve değerlendirme, öğretimde ihtisaslaşma bakımından genel bir bakış. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(14), 149-168.
- Schaeffer, D. (2014). *Rousseau on education, freedom, and judgment*. Penn State University.
- Sellers, M., & Imig, D. (2022). Pestalozzi and pedagogies of love: Pathways to educational reform. Roy Evans & Olivia N. Saracho (Eds.), *The influence of theorists and pioneers on early childhood education* (ss.167-178). Routledge.
- Sequel, M.L. (1966). *Curriculum field: Its formative years*. Teachers College Press.
- TBMM Zabıt Ceridesi (1 Mart 1334). 28. Cilt, 1. İçtima.



BÖLÜM 6

PROGRAMIN TEMELLERİ: SOSYAL, KÜLTÜREL VE EKONOMİK PERSPEKTİFLER

Ayşe Gülsüm AKÇATEPE¹

GİRİŞ

Bu bölümde eğitim programının² toplumsal, kültürel, ekonomik bağlamlarla ilişkisi ve etkileşimi üzerinde durulmuştur. İlgili bağlamlar çerçevesinde eğitim programını ele almak, bu bağlamlarda ortaya çıkan ve birbiriyle ilişkili olayları, olguları ve durumları, bunların bugün ve gelecek için yarattığı güçlükleri ve fırsatları bütüncül olarak analiz etmeyi ve yorumlamayı gerektirmektedir. Bu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, akcatepe@ankara.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-3433-2217

² Bu bölümde *curriculum* kavramının Türkçe karşılığı olarak *eğitim programı* tercih edilmiştir. Jackson (1992) *curriculum* kavramına ilişkin tartışmaların bir bölümünü “tanımsal sorunlar” olarak kategorize etmiştir. Jackson’ın kategorize ettiği tanımsal sorunlar tartışmalarına girmek bu bölümün kapsamını aşacaktır; ancak bu sorunların kendi bağlamımızda halen devam ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle burada *curriculum* kavramının Türkçe karşılığına ilişkin tercih üzerine bir dipnot verme gereği duyulmuştur. Bu bölümde, toplumsal, kültürel ve ekonomik bağlamlara ilişkin çeşitli tartışmalara odaklanırken, *curriculum* kavramını eğitim programı olarak kavramsallaştırmanın daha anlamlı olacağı düşünülmüştür. Eğitim programı kavramsallaştırmasının ise merkezi veya yerel düzeyde hazırlanan ve karar alıcıların eğitim politikasını yansıtan, resmi program (Posner, 1995) ve planlanan program (Marsh ve Willis, 2007) gibi program türleri ile Pinar ve diğerlerinin (2008) programı anlamaya ilişkin öne sürdükleri çeşitli kavrayışlar (örneğin, politik bir metin olarak eğitim programı) ışığında yapıldığı göz önünde bulundurulmalıdır. Bugün tek bir tanıma ve anlayışa indirgenemeyecek bir nosyon olarak eğitim programını, yalıtılmış ve ayrık kavramsallaştırmalarla düşünmek, kavramın kapsamını ve derinliğini sınırlandırmakla birlikte çeşitli bağlamlarla ilişkisini anlamayı da güçleştirecektir. Terim kullanımına ilişkin burada açıklanması gereken bir başka husus, öğretim programı kavramına ilişkindir. Bölüm boyunca kendi bağlamımıza özgü durumlara ilişkin tartışma eksenini açabilmek amacıyla gerektiği durumlarda öğretim programı kavramının da kaçınılmaz olarak kullanıldığı görülecektir. Bununla birlikte, metinde geçen bazı cümlelerde yalnızca program teriminin kullanılması da anlatımın yapısına bağlı bir tercih olarak anlaşılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Aktaş-Salman, U. (2025, Mayıs). Sıcak bir yuva ile yalnızlık arasında: Çocukların gözünden okul. Uzun Hikaye. <https://egitimreformugirisimi.org/sicak-bir-yuva-ile-yalnizlik-arasinda-cocuk-larin-gozunden-okul/>
- Apple, W. M. (1993). The politics of official knowledge: Does a national curriculum make sense? *Teachers College Record*, 95, 222-241. <https://doi.org/10.1080/0159630930140101>
- Armila, P., Sivenius, A., Stanković, B., & Juutilainen, L. (2024). Digitalization of education: Com-modification hidden in terms of empowerment?. *Postdigital Science and Education*, 6, 556-571 <https://doi.org/10.1007/s42438-022-00347-8>
- Azevedo, J. P., Goldemberg, D., Montoya, S., Nayar, R., Rogers, H., Saavedra, J., & Stacy, B. W. (2021). *Will every child be able to read by 2030? Defining learning poverty and mapping the dimensions of the challenge* (Policy Research Working Paper No: 9588). World Bank Group Education Global Practice March 2021. https://gaml.uis.unesco.org/wp-content/uploads/sites/2/2021/03/Azevedo-et-al-2021_Will-Every-Child-Be-Able-to-Read-by-2030.pdf
- Biesta, G. (2019). What kind of society does the school need? Redefining the democratic work of education in impatient times. *Studies in Philosophy and Education*, 38, 657-668. <https://doi.org/10.1007/s11217-019-09675-y>
- Brennen, J. S., & Kreiss, D. (2016). Digitalization. K. B. Jensen, R. T. Craig, J. Pooley, & E. W. Rothenbuhler (Eds.), *The Wiley Blackwell-ICA International Encyclopedias of Communication. The international encyclopedia of communication theory and philosophy*, (p. 1-11). John Wiley & Sons. <https://doi.org/10.1002/9781118766804.wbiect111>
- Cambridge, J., & Thompson, J. (2004). Internationalism and globalization as contexts for international education. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 34(2), 161-175, <https://doi.org/10.1080/0305792042000213994>.
- Connelly, F. M., He, M. F., & Phillion, J., & Schlein C. (2008). Introduction. F. M. Connelly, M. F. He, & J. Phillion (Eds.), *The SAGE handbook of curriculum and instruction* (p. ix-xv). Sage Publications.
- de Wit, H. (2019). Internationalization in higher education: A critical review. *SFU Educational Review*, 12(3), 9-17. <https://doi.org/10.21810/sfuer.v12i3.1036>
- Dünya Bankası. (2018). World development report 2018: Learning to realize education's promise. World Bank. <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1096-1> <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2018#>.
- Dünya Bankası. (2019). *Ending learning poverty: What will it take?* World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/32553>
- Dünya Bankası. (2021, April). *What is learning poverty?* [Brief]. <https://www.worldbank.org/en/topic/education/brief/what-is-learning-poverty>
- Dünya Bankası. (2024). *Confronting the learning crisis: Lessons from World Bank Support for Basic Education, 2012-22*. Independent Evaluation Group. World Bank.
- Dünya Bankası, UNESCO, UNICEF, USAID, FCDO, ve Bill ve Melinda Gates Vakfı. (2022). The state of global learning poverty: 2022 Update. World Bank. <https://www.unicef.org/media/122921/file/State%20of%20Learning%20Poverty%202022.pdf>
- Evrar Acar, F. (2023). Program türleri ve program geliştirmenin teorik temelleri. H. Ünsal (Ed.), *Eğitimde program geliştirme* (s.18-53). Pegem Akademi.
- Fer, S. (2020). *Eğitimde program geliştirme: Kuramsal temellere bakış*. Pegem Yayıncılık.
- Flinders, M. (2020, March 25). *Coronavirus and the politics of crisis fatigue*. The Conversation. <https://theconversation.com/coronavirus-and-the-politics-of-crisis-fatigue-134702>
- Gordon, W. R., II, Taylor, R. & Oliva, P. F. (2019). *Developing the curriculum: Improved outcomes through systems approaches*. Pearson.
- Jackson, P. W. (1992). Conceptions of curriculum and curriculum specialists. P. W. Jackson (Ed.),

- Handbook of research on curriculum* (p. 3-40). Macmillan Publishing Company.
- Janesick, V. J. (2003). *Curriculum trends: A reference handbook*. Bloomsbury Publishing.
- Jaramillo, J.J., Chiappe, A. (2024). The AI-driven classroom: A review of 21st century curriculum trends. *Prospects*, 54, 645-660. <https://doi.org/10.1007/s11125-024-09704-w>
- Johnson Mardones, D. F. (2015). Understanding curriculum as phenomenon, field and design: A multidimensional conceptualization. *International Dialogues on Education*, 2(2), 123-130. <https://doi.org/10.53308/ide.v2i2.193>
- Johnson, M.W., Suvorova, E.A., & Karelina, A.A. (2022). Digitalization and uncertainty in the university: Coherence and collegiality through a metacurriculum. *Postdigital Science and Education*, 4, 772-792. <https://doi.org/10.1007/s42438-022-00324-1>
- Knight, J. (2004). Internationalization remodeled: Definition, approaches, and rationales. *Journal of Studies in International Education*, 8(1), 5-31. <https://doi.org/10.1177/1028315303260832>.
- Knox, J. (2019). What does the 'postdigital' mean for education? Three critical perspectives on the digital, with implications for educational research and practice. *Postdigital Science and Education*, 1-14. <https://doi.org/10.1007/s42438-019-00045-y>
- Koutselini, M. (1997). Contemporary trends and perspectives of the curricula: Towards a meta-modern paradigm for curriculum. *Curriculum Studies*, 5(1), 87-101 <http://dx.doi.org/10.1080/14681369700200005>
- Lawrence, M., Scott J., & Thomas, H. D. (2022). *What is a global polycrisis?* (Version 2.0). [Discussion Paper 2022-4]. Cascade Institute. <https://cascadeinstitute.org/technical-paper/what-is-a-global-polycrisis/>
- Lingard, B., & Rizvi, F. (1998). Globalisation and the fear of homogenisation in education. *Change: Transformations in Education*, 1(1), 62-71.
- Ljungqvist, M., & Sonesson, A. (2022). Selling out education in the name of digitalization: A critical analysis of Swedish policy. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 8(2), 89-102, DOI: 10.1080/20020317.2021.200466
- Luke, A. (2008). Introductory essay: Curriculum in context. F. M. Connelly, M. F. He, & J. Phillion (Eds.), *The SAGE handbook of curriculum and instruction* (p. 145-150). Sage Publications.
- Marginson, S. (2017). Do rankings drive better performance? *International Higher Education*, 89, 6-8. <https://doi.org/10.6017/ihe.2017.89.9833>
- Marsh, C. J., & Willis, G. (2007). *Curriculum: Alternative approaches, ongoing issues* (4th ed.). Pearson Education Ltd.
- Mills, M. (2019, July). *Towards an understanding of curricular justice: A provocation. Blog post-part of special issue: Reimagining a curriculum for teacher knowledge.* <https://www.bera.ac.uk/blog/towards-an-understanding-of-curricular-justice-a-provocation>
- OECD. (2018). *The Future of Education and Skills, Education 2030: The Future We Want*. [E2030 Position Paper]. <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/projects/edu/education-2040/position-paper/PositionPaper.pdf>
- OECD. (2020). *Curriculum overload: A way forward*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/3081ceca-en>.
- Ornstein, A. C. (1994). Curriculum trends revisited. *Peabody Journal of Education*, 69(4), 4-20. <https://doi.org/10.1080/01619569409538783>.
- Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2018). *Curriculum foundations, principles, and issues* (4th ed.). Allyn & Bacon.
- Patel, F., & Lynch, H. (2013). Glocalization as an alternative to internationalization in higher education: Embedding positive glocal learning perspectives. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 25 (2), 223 – 230.
- Peoples, C. (2022). The liberal international ordering of crisis. *International Relations*, 38(1), 3-24. <https://doi.org/10.1177/00471178221128187>.
- Pinar, W. F. (2004). *What is curriculum theory?* Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

- Pinar, W. F. (2021). Indexical traces of the real: Teaching in the techno-nation state. D. Tröhler, N. Piattoeva, & W. F. Pinar (Eds.), *World yearbook of education 2022: Education, schooling and the global universalization of nationalism* (pp. 136-149). Routledge.
- Pinar, W., Reynolds, W., Slattery, P., & Taubman, P. (2008). *Understanding curriculum: An introduction to the study of historical and contemporary curriculum discourses*. Peter Lang.
- Posner, G. J. (1995). *Analyzing the curriculum*. McGraw-Hill, Inc.
- Pritchett, L. (2013). *The rebirth of education: From 19th century schools to 21st century learning*. Brookings Institution Press for Center for Global Development.
- Rajasekaran, S., Adams, T., & Tilmes, K. (2024). *Digital pathways for education: Enabling greater impact for all*. World Bank.
- Riddle, S., Mills, M., & McGregor, G. (2023). Curricular justice and contemporary schooling: Towards a rich, common curriculum for all students. *Curriculum Perspectives*, 43, 137-144. <https://doi.org/10.1007/s41297-023-00186-y>
- Rizvi, F., & Lingard, R. L. (2000). Globalization and education: Complexities and contingencies. *Educational Theory*, 50(4) 419-426. <https://doi.org/10.1111/j.1741-5446.2000.00419.x>
- Robertson, R. (1994). Glocalization: Time-space and homogeneity-heterogeneity. F. J. Lechner, & J. Boli (Eds.), *The Globalization Reader* (p.25-44). Blackwell Publishing.
- Ross, E. (2024). Teachers' interpretation of curriculum as a window into 'curriculum potential'. *The Curriculum Journal*, 35, 38-55. <https://doi.org/10.1002/curj.239>.
- Rozelle Stone, R. (2022, September 6). *When tragedy becomes banal: Why news consumers experience crisis fatigue*. The Conversation. <https://theconversation.com/when-tragedy-becomes-banal-why-news-consumers-experience-crisis-fatigue-187756>.
- Sever, M. (2024). *Türkiye yüzyılı maarif modelinin amacını anlamak*. ERG. <https://egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2024/08/Turkiye-Yuzyili-Maarif-Modelinin-Amacini-Anlamak.pdf>
- Scott, P. (2000). Globalisation and higher education: Challenges for the 21st century. *Journal of Studies in International Education*, 4(1), 3-10. <https://doi.org/10.1177/102831530000400102>.
- Sing Yun, W. (2023). Digitalization challenges in education during Covid-19: A systematic review. *Cogent Education*, 10(1), 2198981, <https://doi.org/10.1080/2331186X.2023.2198981>.
- Shields, R. (2013). *Globalization and international education* (Contemporary Issues in Education Studies). Bloomsbury Publishing PLC.
- Spring, J. (2008). Research on globalization and education. *Review of Educational Research*, 78(2), 330-363. <http://www.jstor.org/stable/40071130>
- Stromquist, N.P. (2007). Internationalization as a response to globalization: Radical shifts in university environments. *Higher Education*, 53, 81-105. <https://doi.org/10.1007/s10734-005-1975-5>
- Tarc, P. (2019). Internationalization of education as an emerging field? A framing of international education for cross-domain analyses. *Policy Futures in Education*, 17(6), 732-744. <https://doi.org/10.1177/1478210318824254>
- Korlu, Ö., Kesbiç, K., Gencer, G., ve Kotan H. (2024). *Geleceğin dünyasına hazırlanırken eğitime bakış: PISA 2022 bulguları ışığında Türkiye'de eğitimin durumu araştırması*. TÜSİAD-ERG (Yayın No: TÜSİAD-T/2024-09/640). <https://egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2024/09/gelecegin-dunyasina-hazirlanirken-egitime-bakis.pdf>
- Uluslararası Telekomünikasyon Birimi [International Telecommunication Unit-ITU] (2024). *Measuring digital development: Facts and figures 2024*. <https://www.itu.int/itu-d/reports/statistics/facts-figures-2024/index/>
- UNESCO. (2014). *Teaching and learning: Achieving quality for all [EFA global monitoring report 2013/4]*. UNESCO.

- UNESCO. (2016). *Education 2030: Incheon declaration and framework for action: Towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all*. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000243278>
- UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. UNESCO. <https://doi.org/10.54675/ASRB4722>
- UNESCO. (2024). *Global education monitoring report 2024/5: Leadership in education-lead for learning*. UNESCO.
- UNICEF (2025). Learning interrupted: Global snapshot of climate-related school disruptions in 2024 [Brochure]. <https://www.unicef.org/media/170626/file/Global-snapshot-climate-related-school-disruptions-2024.pdf>
- Yalın, B., & Ariöz, Z. (2023). Glocalization: An emerging strategy in the context of local-global dialectics and the World Bank's contribution. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 21(3), 220-237. <https://doi.org/10.11611/yea.1346754>
- Yang, R. (2003). Globalisation and higher education development: A critical analysis. *International Review of Education*, 49(3/4), 269–291. <http://www.jstor.org/stable/3445290>
- Yelken, E. (2016). *Eğitimi uluslararası sınavlarla yeniden düzenlemek: Bağlamı, kapsamı ve dönüş-türücü gücüyle PISA* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Zou, Y., Kuek, F., Feng, W., & Cheng, X. (2025). Digital learning in the 21st century: Trends, challenges, and innovations in technology integration. *Frontiers in Education*, 10, 1562391. <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1562391>



EĞİTİM PROGRAMLARININ PSİKOLOJİK TEMELLERİ

BÖLÜM 7

*Volkan DURAN¹
Bayram ÖZER²*

GİRİŞ

Eğitim programları öğrenme süreçlerini yapılandıran, hedefleri, içeriği, öğretim yöntemlerini ve değerlendirme araçlarını sistematik bir şekilde düzenleyen araçlardır (Ornstein ve Hunkins, 2018). Bu programlar öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklemek için tasarlanır ve eğitim kurumlarının temel yapı taşlarını oluşturur. Eğitim programlarının önemi, toplumun ihtiyaçlarına cevap vermesi, bireylerin yeteneklerini keşfetmelerine rehberlik etmesi ve bilgi aktarımını organize etmesiyle ilişkilidir (Tyler, 1949). Ayrıca programların esnek ve dinamik yapısı, değişen dünya koşullarına uyum sağlamada kritik bir rol oynamaktadır.

Psikoloji eğitim programlarının tasarımı ve uygulanmasında temel bir disiplin olarak kabul edilmektedir. Öğrenme süreçlerinin nasıl işlediği, motivasyon kaynakları, bilişsel gelişim aşamaları ve bireysel farklılıklar gibi konular, psikolojinin eğitime katkı sağladığı alanlardan bazılarıdır (Dewey, 1916). Tarihsel olarak 19. yüzyılın sonlarında Wilhelm Wundt ve William James gibi öncü-

¹ Doç. Dr., Iğdır Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, volkan.duran8@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-0692-0265

² Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, ozer.bayram@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-4375-4104

dan donanımlı olmaları, öğrenci ihtiyaçlarının doğru analiz edilmesi ve bireysel farklılıkların dikkate alınarak programların şekillendirilmesi, eğitimde kalitenin artırılması açısından hayati önem taşımaktadır.

Nihayetinde psikolojik yaklaşımlarla desteklenen, teknolojik imkanlarla zenginleştirilmiş ve öğretmen-öğrenci etkileşimini güçlendiren eğitim programları, öğrencilerin sadece bilgi edinmelerini sağlamakla kalmayıp, onları yaşam boyu öğrenmeye ve toplumsal dönüşüme hazırlayan güçlü araçlardır. Bu kapsamlı yaklaşım eğitimde hem bireysel hem de toplumsal gelişimin sürdürülebilir bir biçimde ilerlemesine imkan tanıyacak, geleceğin belirsizlikleri karşısında donanımlı bireylerin yetişmesine zemin hazırlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Airasian, P. W., & Russell, M. K. (2012). *Classroom assessment: Concepts and applications* (7th ed.). McGraw-Hill.
- Akpınar, B. (2023). Gazali ve eğitim. İçinde B. Akpınar, B. Oral, & B. Özer (Eds.), *Maarif düşüncemizin kuramsal temelleri I* (221-238). Pegem Yayınları.
- Akram, H., Abdelrady, A. H., Al-Adwan, A. S., & Ramzan, M. (2022). Teachers' perceptions of technology integration in teaching-learning practices: A systematic review. *Frontiers in Psychology*, 13, 920317. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.920317>
- Alparslan, Ö., & Alparslan, A. (2020). Communication skills and empathy levels: The case of health department students. *Journal of Contemporary Medicine*, 10(4), 546-550. <https://doi.org/10.16899/jcm.635230>
- Anastasi, A., & Urbina, S. (1997). *Psychological testing* (7th ed.). Prentice Hall.
- Armstrong, T. (2012). *Neurodiversity in the classroom: Strength-based strategies to help students with special needs succeed in school and life*. ASCD.
- Armstrong, T. (2012). *The Power of neurodiversity: Unleashing the advantages of your differently wired brain*. Da Capo Lifelong Books.
- Ausubel, D. P. (1968). *Educational psychology: A cognitive view*. Holt, Rinehart and Winston.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice Hall.
- Bernard, R. M., Borokhovski, E., Schmid, R. F., Tamim, R. M., & Abrami, P. C. (2014). A meta-analysis of blended learning and technology use in higher education: From the general to the applied. *Journal of Computing in Higher Education*, 26(1), 87-122. <https://doi.org/10.1007/s12528-013-9077-3>
- Biddulph, F., & Carr, K. (1999). Learning theories and curriculum. *Teachers and Curriculum*, 3, 31-35.
- Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7-74.
- Bombardi, D., Schmid Mast, M., Canadas, E., & Bachmann, M. (2015). Studying social interactions through immersive virtual environment technology: virtues, pitfalls, and future challenges. *Frontiers in Psychology*, 6, 869. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00869>
- Brackett, M. A., & Rivers, S. E. (2014). Transforming students' lives with social and emotional learning. In *International handbook of emotions in education* (pp. 368-388). Routledge.
- Bruner, J. S. (1960). *The process of education*. Harvard University Press.
- CASEL. (2023). *Core SEL competencies*. Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning. <https://casel.org/>

- Cristóvão, A. M., Candeias, A. A., & Verdasca, J. L. (2020). Development of socio-emotional and creative skills in primary education: Teachers' perceptions about the Gulbenkian XXI School Learning Communities Project. *Frontiers in Education*, 4, 160. <https://doi.org/10.3389/educ.2019.00160>
- Cunningham, T., Gannon, J., Kavanagh, M., Greene, J., Reddy, L., & Whitson, L. (2007). Theories of Learning and Curriculum Design: Key Positionalities and Their Relationships. *Level* 3, 5(1), 6. DOI:10.21427/taah-e493
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Plenum Press.
- Dewey, J. (1916). *Democracy and education: An introduction to the philosophy of education*. Macmillan.
- Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). From game design elements to gamefulness: Defining "gamification". In *Proceedings of the 15th International Academic MindTrek Conference* (pp. 9–15). Researchgate
- Duran, V. (2023). *İhvan-ı Safâda eğitim anlayışı*. İçinde B. Akpınar, B. Oral, & B. Özer (Eds.), *Maarif düşüncemizin kuramsal temelleri I* (139-185). Pegem Yayınları.
- Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.
- Eccles, J. S., & Roeser, R. W. (2011). Schools as developmental contexts during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1), 225–241.
- Filgona, J., Sakiyo, J., Gwany, D., & Okoronka, A. (2020). Motivation in learning. *Asian Journal of Education and Social Studies*, 10, 16-37. <https://doi.org/10.9734/AJESS/2020/v10i430273>
- Fullan, M., Quinn, J., & Drummy, M. (2020). *Education reimaged: The future of learning*. Microsoft Education.
- Fullan, M. (2020). *Leading in a culture of change*. Jossey-Bass.
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. Bantam Books.
- Golen, S. (1982). *The philosophical, sociological, and psychological foundations of curriculum*. ED: 215087
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81–112.
- Hawthorne, H. (2021). *Understanding the importance of motivation in education*. *High Speed Training*. Retrieved from <https://www.highspeedtraining.co.uk/hub/motivation-in-education/>
- Hwang, G. J., Xie, H., Wah, B. W., & Gašević, D. (2020). Vision, challenges, roles and research issues of artificial intelligence in education. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 1, 100001. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2020.100001>
- Kilic, D., & Saglam, N. (2023). The use of self-assessment in improving pre-service teachers' professional development. *Science Insights Education Frontiers*, 19(2), 3057-3071. DOI: 10.15354/sief.23.or436
- Koivula, M., & Huttunen, K. (2018). Children's social-emotional development and its support: Guest editorial. *Journal of Early Childhood Education Research*, 7(2), 177–183.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396.
- Mugisha, W. R., & Mugimu, C. B. (2015). Application of learning theories in curriculum development and implementation of the MLT diploma programme in Uganda. *British Journal of Education, Society & Behavioural Science*, 5(3), 256-275.
- Machouche, S., Razak, M. A. A., & Özer, B. (2023). İbni Haldun. İçinde B. Akpınar, B. Oral, & B. Özer (Eds.), *Maarif düşüncemizin kuramsal temelleri I* (415-443). Pegem Yayınları.
- Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., & Baki, M. (2013). The effectiveness of online and blended learning: A meta-analysis of the empirical literature. *Teachers College Record*, 115(3), 1–47. <https://doi.org/10.1177/016146811311500307>
- Ormrod, J. E. (2014). *Educational psychology: Developing learners* (8th ed.). Pearson.
- Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2018). *Curriculum: Foundations, principles, and issues*. Pearson.

- Özer, M. (2024). Potential benefits and risks of artificial intelligence in education. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 13(2), 232-244. <https://doi.org/10.14686/buefad.1416087>
- Pavlov, I. P. (1927). *Conditioned reflexes: An investigation of the physiological activity of the cerebral cortex*. Oxford University Press.
- Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children*. International Universities Press.
- Pianta, R. C. (1999). *Enhancing relationships between children and teachers*. American Psychological Association.
- Pittas, E., & Adeyemi, A. (2019). Technology integration in education: Effectiveness, pedagogical use, and competence—A cross-sectional study on teachers' and students' perceptions in Muscat, Oman. *LUMAT: International Journal on Math, Science and Technology Education*, 7(1). <https://doi.org/10.31129/LUMAT.7.1.396>
- Popham, W. J. (2011). *Classroom assessment: What teachers need to know* (6th ed.). Pearson.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1-6.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Press.
- Sahlberg, P. (2015). *Finnish lessons 2.0: What can the world learn from educational change in Finland?* Teachers College Press.
- Schunk, D. H. (2012). *Learning theories: An educational perspective* (6th ed.). Pearson.
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5-14.
- Seligman, M. E. P., Ernst, R. M., Gillham, J., Reivich, K., & Linkins, M. (2009). Positive education: Positive psychology and classroom interventions. *Oxford Review of Education*, 35(3), 293-311.
- Serdyukov, P. (2017). Innovation in education: What works, what doesn't, and what to do about it? *Journal of Research in Innovative Teaching & Learning*, 10(1), 4-33 www.emeraldinsight.com/2397-7604.htm.
- Shahid, S. M., and Shaheen Ashraf Tahir Khali. "THEORIETICAL FRAMEWORK OF INSTRUCTIONAL STRATEGIES." *Print Line*: 31.
- Shahid, S. M., & Khali, (t.y). S. A. T. foundations of curriculum. *Print Line*, 117.
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. Macmillan.
- Skinner, B. F. (1954). The science of learning and the art of teaching. *Harvard Educational Review*, 24(2), 86-97.
- Tok, Ş. (2008). The effects of reflective thinking activities in science course on academic achievements and attitudes toward science. *İlköğretim Online*, 7(3), 557-568. Retrieved from <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. University of Chicago Press.
- Vashishth, T., Kumar, B., Chaudhary, S., Sharma, K., Panwar, R., & Sharma, V. (2024). AI-driven learning analytics for personalized feedback and assessment in higher education. In *Advances in AI and Learning Technologies* (Chapter 9). <https://doi.org/10.4018/979-8-3693-0639-0.ch009>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Yair, G. (2008). Key educational experiences and self-discovery in higher education. *Teaching and Teacher Education*, 24(1), 92-103. <https://doi.org/> (if available).
- Woolfolk, A. (2016). *Educational psychology* (13th ed.). Pearson.
- Zins, J. E., Bloodworth, M. R., Weissberg, R. P., & Walberg, H. J. (2007). The scientific base linking social and emotional learning to school success. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 17(2-3), 191-210. <https://doi.org/10.1080/10474410701413145>



BÖLÜM 8

PROGRAM GELİŞTİRME

Seda KERİMGİL ÇELİK¹

EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Eğitimde program geliştirme kavramı eğitim programı ile karıştırılan bir kavram olarak görülebilir. Eğitim programı “bilgi alanını” eğitimde program geliştirme ise “bilgiye katkı sürecini” oluşturmaktadır. Eğitim programı geliştirme, eğitim programını oluşturan tüm öğelerdeki etkinliklerin bir araya gelmiş şeklidir. Geliştirme ya da uyum sağlama olarak sınıflandırılan program geliştirme çalışmaları bulunmaktadır. Eğitim programı geliştirme süreci, eğitim programını alanında uzmanlarca önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda meydana gelmektedir (Hewitt, 2018). Eğitimde program geliştirme, kasıtlı amaçlı ve planlı olarak genel ve özel niyetlere ulaşmayı hedeflemektedir. Eğitim programlarında planlama, tasarım ve geliştirme sıkı şekilde birbirine bağlı terimlerdir. Eğitimde program geliştirme öğrencilerde istenilen değişiklikleri meydana getirmek için tasarlanmış öğrenme fırsatlarının planlanarak oluşan yapılarının uygulanması ve değerlendirilmesi süreci olarak açıklanmaktadır (Print, 2020). Eğitim programı geliştirilirken öncelikle eğitilecek bireylerin algıları değerlendirip nasıl bir birey yetiştirilecek sorusuna yanıt aranmaktadır. Bu yaklaşım biçimi eğitim programının diğer bileşenlerinde de etkili olmaktadır. Eğitim programının geliştirilmesinden uygulamasına kadar maddi kaynaklara, insan kaynaklarına ve

¹ Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, skermgil@firat.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9152-4093

kış açılarının farklılığı bilmeyi çok daha zengin bir hale taşıyabilmektedir (Ellis, 2015). Eğitim programları her çocuğu geniş ve sağlam bir bilgi tabanına erişmesini sağlamaktadır. Bilgi açısından zengin bir eğitim programının öğrenmeyi geliştirmede en yararlı ve etkili yolu içerik yönünden zengin olması, tutarlı ve açık olmasıdır (Surma vd., 2025).

KAYNAKLAR

- Ayas, I., ve Charles, T. (2024). Tech-integrated curriculum development. *Open Access Library Journal*, 11, 1-8. <https://doi.org/10.4236/oalib.1111714>.
- Bishop, A. J. (1994). Cultural conflicts in mathematics education: developing a research agenda. *For the Learning of Mathematics*, 14(2), 15-18. <http://www.jstor.org/stable/40248109>
- Bobbitt, J. F. (2017). *Eğitim programı*. (M. E. Rüzgar, Çev.). Pegem Akademi.
- Borich, G. D. (2017). *Etkili öğretim yöntemleri araştırma temelli uygulama*. (B. Acat, Çev. Ed.). Nobel.
- Bümen, N. T., ve Aktan, S. (2014). Yeniden kavramsallaştırma akımı ışığında Türkiye'de eğitim programları ve öğretim alanı üzerine özeleştiril bir çözümleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 1123-1144.
- Campbell-Phillips, S. (2020). Education and curriculum reform: the impact they have on learning. *Budapest International Research and Critics in Linguistics and Education (BirLE) Journal*. 3(2), 1074-1082. <https://doi.org/10.33258/birle.v3i2.1036>
- Çaydere, O. ve Akgün, N. (2023). Eğitimde yenilikçi teknolojilerin kullanımı ve çağdaş içerik tasarlama, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 439-451. <https://doi.org/10.30692/siad.1254245>
- Çilsalar Sagnak, H. (2020). Eğitimde program geliştirme ve teknoloji. H. G. Berkant (Ed.), *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulama örneklerine içinde* (s. 27-58). Pegem Akademi.
- Çuhadar, C. (2022). Öğrenmede ve kavramlarda paradigma değişimi. A. A. Kurt, S. Bardakçı ve H. Karal (Ed.), *Eğitim ve değişim içinde* (s. 1-14). Anı Yay.
- Davey, I. (2011). *Learners without Borders: A Curriculum for global citizenship*. IB position paper. https://wpstqa-ap-southeast-2-media.s3.amazonaws.com/mac-org-au/wp-content/uploads/media/2023/05/1765_learners_without_bounder.pdf
- Demeuse, M. ve Strauven, C. (2016). *Eğitimde program geliştirme politik kararlardan uygulamaya*. (Y. Budak, Çev.). Pegem Akademi.
- Deng, Z. (2022). Powerful knowledge, educational potential and knowledge-rich curriculum: pushing the boundaries, *Journal of Curriculum Studies*, 54 (5), 599-617, <https://doi.org/10.1080/00220272.2022.2089538>.
- Dilekli, Y., Tezci, E., ve Yünkül, E. (2024). Changing paradigms and perspectives in curriculum. Yünkül, E. ve Güneş, A. M. (Ed) *Transforming school systems through assessment, technology, and non-traditional learning methods içinde* (s. 1-24). IGI Global.
- Düzenli, H. ve Güven, M. (2023). Program bilgisi. M. Güven ve S. Aslan (Ed.), *Cumhuriyetin 100. yılına armağan çağdaş gelişmeler ışığında eğitimde program geliştirme ve değerlendirme içinde* (s. 478-502). Pegem Akademi.
- Dvořák, D. (2023). Curriculum development. *International Encyclopedia of Education* (4. Baskı) içinde (s. 149-154). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-818630-5.03024-4>
- Eble, A., ve Hu, F. (2019). Does primary school duration matter? Evaluating the consequences of a large Chinese policy experiment. *Economics of Education Review*, 70, 61-74. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2019.03.006>
- Egan, K. (1978). What is curriculum. *Curriculum Inquiry*, 8(1), 65-72.

- Ellis, A. K. (2015). *Eğitim programı modelleri*. (A. Arı, Çev. Ed.). Eğitim.
- Fer, S. (2022). *Eğitimde program geliştirme kurumsal temellere bakış* (5. Baskı). Pegem Akademi.
- Fischer, M., Karlsson, M., Nilsson, T. ve Schwarz, N. (2016). The sooner the better? Compulsory schooling reforms in Sweden. *IZA-Institute of Labor Economics (IZA Discussion Paper No. 10430)*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2889676>.
- Fragouli, E. (2020). Internationalizing the curriculum. *International Journal of Higher Education Management*, 6(2). 18-30. https://ijhem.com/cdn/article_file/2020-02-27-16-16-59-PM.pdf
- Gültekin, M. (2020). Program geliştirmeye ilişkin temel kavramlar. B. Oral ve T. Yazar (Ed.), *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme içinde* (2. baskı., s. 2-43). Pegem Akademi.
- Hendrix, J. C. (1998). Globalizing the curriculum. *The Clearing House*, 71(5), 305-308. <https://doi.org/10.1080/00098659809602732>
- Hewitt, T. W. (2018). *Eğitimde program geliştirme neyi neden öğretiyoruz*. (S. Arslan, Çev. Ed.). Nobel.
- Hotaman, D. (2020). The importance of education program in terms of equal opportunities in the education of talented and gifted students. *The Journal of International Social Research*, 13 (70), 530-537. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.4112>
- Huitt, W. G. (2013). Curriculum for global citizenship. *The International Schools Journal*, 33(1), 76-81.
- Islam, M. H. (2021). Nature of multicultural education curriculum, *Kariman*, 9 (1). 49-68. <https://jurnal.inkadha.ac.id/index.php/kariman/article/view/163/143>.
- Jacobs, H. H. (2010). A new essential curriculum for a new time. H. H. Jacops (Ed.), *Curriculum 21: Essential education for a changing world içinde* (ss. 7-18). ASCD Member Book.
- Joshi, S. A. (2023). Technology in education. *Vidya – A Journal of Gujarat University Peer-Reviewed Multidisciplinary & Multilingual Journal*, 2(2), 3-5. <https://doi.org/10.47413/vidya.v2i2.197>.
- Karacaoğlu, Ö. C. (2014). Eğitimi ve eğitimde program geliştirmeyi etkileyen gelişmelere genel bir bakış. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 91-109.
- Karacaoğlu, Ö. C. (2020). *Eğitimde program geliştirme* (2. Baskı). Pegem Akademi.
- Kazu, H. (2023). Program geliştirmenin temelleri. M. Güven ve S. Aslan (Ed.), *Cumhuriyetin 100. Yılına armağan çağdaş gelişmeler ışığında eğitimde program geliştirme ve değerlendirme içinde* (ss. 58-90). Pegem Akademi.
- Kızılkaya, H. (2021). Program geliştirme çalışmaları üzerine bir değerlendirme: İngiltere ulusal programı. *Turkish Journal of Educational Studies*, 8(1), 68-84. <https://doi.org/10.33907/turkjes.762920>
- Kranthi, K. (2017). Curriculum development. *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 22(2), 1-5. <https://doi.org/10.9790/0837-2202030105>
- Küçüktepe, Ç. (2017). Program geliştirme süreci, program geliştirmede çalışma grupları ve çalışma planı hazırlama-ihtiyaç belirleme yaklaşım ve teknikleri. H. Şeker (Ed.), *Eğitimde program geliştirme kavramlar yaklaşımlar* (4. Baskı) içinde (s. 89-127).
- Levinson, M., Geron, T., ve Brighouse, H. (2022). Conceptions of educational equity. *AERA Open*, 8. <https://doi.org/10.1177/23328584221121344>
- Lukhutashvili, N. (2023). Innovations in the education system and related to it problems (in Georgian). *Economic Profile*, 18, 2(26), 43-49. <https://doi.org/10.52244/ep.2023.26.07>
- Lynch, K. ve Baker, J. (2005). Equality in education. *Theory and Research in Education*, 3(2), 131-164. <https://doi.org/10.1177/1477878505053298>.
- More, L. (2024). Cultural relations in schools: evolving practice for a globalised world. *British Council*. <https://doi.org/10.57884/VHX8-GG95>
- Nongko, P., Said, H., La Ndibo, Y., Deluma, R., ve Parida, P. (2024). Learning strategies for equal education programs for learning citizen in non-formal education. *International Journal of Research in Education*, 4(2), 363-373. <https://doi.org/10.26877/ijre.v4i2.572>.
- Noor, F., Aslam, P., Qurutulain, M., Maqbool, S. ve Sarfraz, J. (2024). Literature review on curriculum development. *Journal of Health Rehabilitation Research*, 4(2). <https://doi.org/10.61919/>

- jhrr.v4i2.848
- Oliva, P. F., ve Gordon, W. R. (2018). *Program geliştirme*. (K. Gündoğdu, Çev.). Pegem Akademi.
- Ornstein, A. C., ve Hunkins, F. P. (2015). *Eğitim program temeller, ilkeler ve sorunlar* (2. baskı). (A. Arı, Çev. Ed.). Eğitim.
- Özaydınlı, B. (2023). Program geliştirme uzmanlarının bakış açısıyla Türkiye'de program geliştirme. *Eğitim ve Bilim*, 48(214). 177-218. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2023.11186>
- Özdemir, S. M. (2011). Toplumsal değişme ve küreselleşme bağlamında eğitim ve eğitim programları: kavramsal bir çözümleme. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 85-110.
- Pratt, D. (1994). *Curriculum planning*. Harcourt Brace Jovanovich.
- Print, M. (2020). *Curriculum development and design* (2. baskı). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003115328>
- Rawatlal, R. ve Dhunpath, R. (2014). Stretching the undergraduate curriculum: a compensatory response to curriculum modelling. *Alternation Special Edition*, 12, 171-197.
- Saban, A. (2021). Curriculum development through action research: a model proposal for practitioners (eylem araştırması aracılığıyla program geliştirme: uygulayıcılar için bir model önerisi). *Pegem Journal of Education and Instruction*, 11(1), <https://doi.org/299-354>. 10.14527/pegegog.2021.009
- Shippee, M. (2021). A globalized curriculum: the next evolution of education. *International Conferences Mobile Learning 2021 and Educational Technologies 2021*, 225-230. https://doi.org/10.33965/ml_icedutech2021_202102c031
- Skiba, M., Makash, Y., Nurmagambetov, A., Mukhambetova, A., ve Mukhatayev, A. (2024). Innovations for innovations: what educational programs should be like. *National Center for Higher Education Development*, 3(47), 140-153. <https://doi.org/10.59787/2413-5488-2024-47-3-140-153>
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2021). *Örnekleriyle eğitimde program değerlendirme* (2. baskı). Anı Yayıncılık.
- Strawiński, P. ve Broniatońska, P. (2021). The impact of prolonging compulsory general education on the labour market. *Educational Studies*, 50(4), 413-433. <https://doi.org/10.1080/03055698.2021.1957670>
- Surma, T., Vanhees, C., Wils, M., Nijlunsing, J., Crato, N., Hattie, J., Muijs, D., Rata, E., Williams, D. ve Kirschner, P. A. (2025). Knowledge and the curriculum. *Developing Curriculum for Deep Thinking* içinde (s. 37-73). Springer Briefs in Education. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-74661-1_3
- Tan, A. ve Tan, M. F. (2023). Teknoloji ve inovasyon. V. Batdı, V. ve S. Ayaz, S (Ed.), *İnovasyon yönetimi ve inovatif metaverse devrim* içinde (s. 205-227). Anı.
- Tyler, R. W. (2014). *Eğitim programlarının ve öğretimin temel ilkeleri* (Çev. M. E. Rüzgar ve B. Aslan). Pegem Akademi.
- Uşun, S. (2024). *Eğitimde program geliştirme ve program değerlendirme*. Eğitim.
- Walker, D.F. (2014). *Fundamentals of curriculum: passion and professionalism* (2. Baskı). Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9781410606259>
- Wheelahan, L. (2010). *Why knowledge matters in curriculum: A social realist argument*. Routledge.
- Woods, A., ve Weir, K. (2012). Curriculum design, equity and the technical form of the curriculum. A. Luke, A. Woods, A. ve K. Weir, K. (Ed.), *Curriculum, syllabus design and equity* (s. 16-49). Routledge.
- Yıldırım, S., ve Tezci, E. (2016). Teachers' attitudes, beliefs and self-efficacy about multicultural education: A scale development. *Universal Journal of Educational Research*, 4(n12A), 196-204. <https://doi.org/10.13189/ujer.2016.041325>
- Yıldırım, S., ve Tezci, E. (2020). Factors that influence teachers' multicultural teaching practices. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(27), 13-47. <https://doi.org/10.26466/opus.687625>



İHTİYAÇ ANALİZİ

BÖLÜM 9

Yalçın DİLEKLİ¹

İHTİYACIN TANIMI VE İHTİYAÇLARIN BELİRLENMESİ SÜRECİ

Program öğrenenlerin bir amaç doğrultusunda çeşitli bilgi ve becerilerin kazan-dırılma sürecini belirlemek amacı ile hazırlanan bir araçtır. Bu amaçla program belirlenmiş hedeflere ulaşmak için öğrencilerin neyi, nasıl, ne zaman ve hangi düzeyde yapacaklarını içeren bir planı ifade eder (Kaufman ve English, 1976). Bu planı hazırlamak için öğrencilerin kazanması beklenen becerilerin (hedefler) neler olduğunu belirlemek gerekir. Başka bir ifade ile ihtiyaçların neler olduğunun doğru bir şekilde tespit edilmesi şarttır. Bu tespit süreci ihtiyaç kavramının tanımlanması ile başlar. İhtiyaç olması istenen durum ile var olan durum arasındaki farkı ifade eder (Ellis, 2014). Ele alınan bu tanım da en temel sorun olması gereken durumun nasıl ve kimler tarafından belirleneceğidir. Bir grubun ya da kişinin belirlediği bu özellikler herkes için geçerli olabilir mi ya da belirlenen bu ihtiyaçların yerindeliği noktasında bir sorun var mıdır? Belirlenen ihtiyaçların ne kadarı okulun görevleri arasında yer almalıdır? İhtiyaç değerlendirme ile ilgili başka bir problem de mevcut durumu belirleme şeklidir, başka bir ifade ile mevcut durumun doğru olarak ölçülüp ölçülemediğidir. Örneğin standardize edilmiş testler aracılığı ile veriler toplayıp mevcut durumu değerlendirmek

¹ Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, yalcindilekli@aksaray.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0264-0231

KAYNAKLAR

- Demirel, Ö. (2007). *Eğitimde program geliştirme* (6.Baskı). Pegem Akademi.
- Demirkan, Ö.(2023). Eğitimde program geliştirme Ünsal, H. (ed.), *Eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi*, (149-168). Pegem Akademi.
- Duran, V. (2021). Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme (Ed. Ekici, G. ve Demir, S. M.), *Eğitimde program geliştirme süreci ve aşamaları*, (ss.105-143). Nobel Yayıncılık.
- Dilekli, Y. (2019). *Etkinliklerle düşünme öğretimi*. Pegem Akademi.
- Ellis, A. K. (2014). *Exemplars of curriculum theory*. Routledge.
- Green, R. A. (2014). The Delphi Technique in Educational Research. *SageOpen*, 4(2). <https://doi.org/10.1177/2158244014529773>
- Karagöz, S. (2016). Cumhuriyet öncesi dönem eğitim ve öğretim programları ile ilgili görüş ve öneriler, *OPUS – Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 651-676.
- Kaufman, R. A., ve English, F. W. (1976). *Needs sssessment: A guide to improve school district management*. Association for Supervision and Curriculum Development.
- Kridel, C. (2010). *Encyclopedia of curriculum*. Sage
- Sönmez, V. (2007). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı* (13. baskı). Anı Yayıncılık
- Şahin, A. E. (2001). Eğitim araştırmalarında delphi tekniği ve kullanımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(20), 215-220.
- Taşpınar, M. (2012). *Kuramdan uygulamaya öğretim ilke ve yöntemleri*, Pegem Akademi.
- Tyler, R. W. (2004). *Basic principles of curriculum and instruction*. Second Edition. Routledge.



BÖLÜM 10

HEDEFLERİN BELİRLENMESİ

İlkay Doğan TAŞ¹

GİRİŞ

Dünyada yaşanan teknolojik, kültürel, sosyolojik, psikolojik, jeopolitik, biyolojik, vb. gelişmeler birçok alanda reform ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda aile, ekonomi, politika, vb. birçok yapıda olduğu gibi mevcut eğitim yapısında da sürekli olarak bir yeniden yapılandırma kaçınılmazdır. Yeniden yapılandırmanın temelinde her zaman öğrenmenin iyileştirilmesi ve niteliği ön plana çıkmaktadır. Özellikle örgün eğitim sistemlerinde bu durum ancak doğru tasarlanmış programlar aracılığıyla hem sürecin hem de sonucun garanti altına alınması ile söz konusu olabilmektedir.

Örgün eğitim kapsamında ister tek isterse çok sayıda sınıf için planlama yapılsın, program geliştirme sürecinin başında öğrencilerden beklenenler hakkında net bir fikre sahip olunmalıdır. Bunun ilk nedeni öğrencilerin kişisel gelişimleri ve toplumsal yeteneklerinin sağlanması için kazanılması gereken birçok davranış bulunmasıdır. Ancak örgün eğitim sürecindeki kısıtlı süre yalnızca yüksek öncelikli öğrenmelerin göz önünde bulundurulmasını gerekli kılmaktadır. İhtiyaçların belirlenerek önceliklendirilmesinin diğer nedeni ise okulların çeşitli kaynaklardan (Sivil toplum kuruluşları, belediyeler, örgütler, yöneticiler, öğretmenler, vb.) gelen baskılara direnebilmesine yardımcı olmaktır (Brandt ve

¹ Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, ilkaydogantas@kku.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1418-1688

KAYNAKLAR

- Allen, K. N. ve Friedman, B. D. (2010). Affective learning: A taxonomy for teaching social work values. *Journal of Social Work Values and Ethics*, 7(2), 1-12.
- Anderson, L. W. (2003). Benjamin S. Bloom: His life, his works, and his legacy. B. J. Zimmerman & D. H. Schunk (Eds.) *Educational psychology: A century of contributions* (ss. 367-389). Lawrence Erlbaum Associates.
- Anderson, L. W. ve Krathwohl, D.R. (Eds.). (2001). *A taxonomy for learning, teaching and assessing. A revision of bloom's taxonomy of educational objectives*. Longman.
- Biggs, J. B. ve Collis, K. (1982). *Evaluating the quality of learning: the SOLO taxonomy*. Academic Press.
- Bloom, B. S. (Ed.) (1956). *Taxonomy of educational objectives. the classification of educational goals. handbook I: Cognitive domain*. Longmans, Gren and Company Inc.
- Bohlin, R. M. (1998). The affective domain: A model of learner-instruction interactions. *20th Annual Proceedings of Selected Research and Development Paper Presentations at the 1998 Annual Convention of the Association for Educational Communications and Technology, USA*, 39-44. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED423819.pdf>
- Brandt, R.S. ve Tyler, R. (2018). Goals and objectives. Ornstein, A. C., Pajak, E.F. ve Ornstein, S. B. (Eds.) *Contemporary issues in curriculum* (6th ed.). (ss. 12-21). Pearson.
- Bruner, J. S. (1996) *The culture of education*. Harvard University Press.
- Bryson, J. M. ve Alston, F. K. (2011). *Creating your strategic plan: A workbook for public and nonprofit organizations* (3rd ed.). Jossey-Bass.
- Bryson, J. M. ve George, B. (2024). *Strategic planning for public and nonprofit organizations: A guide to strengthening and sustaining organizational achievement*. Jossey-Bass.
- Button, L. J. (2021). *Curriculum essentials: A journey*. Simple Book Publishing.
- Bümen, N. T. (2006). Program geliştirmede bir dönüm noktası: yenilenmiş bloom taksonomisi. *Eğitim ve Bilim*, 31(142), 3-14.
- Chen, H. T. (2015). *Practical program evaluation: Theory-driven evaluation and the integrated evaluation perspective* (2nd ed.). Sage.
- Conley, D. T. (1992). Strategic planning in America's schools: An exploratory study. *The American Educational Research Association 1992 Annual Meeting, USA*, 20(8), 2-59. <https://doi.org/10.3102/0013189X020008034>.
- Dave, R. H. (1969) Taxonomy of educational objectives and achievement testing. K. Ingenkamp. (Ed.), *Developments in educational testing, Vol. 1* (ss. 203-214.). University of London Press Ltd.
- De Block, A. (1979). La taxonomie des objectifs éducatifs. *Revue Française de Pédagogie*, 48, 5-11.
- De Block, A, et.al. (1972), La taxonomie des objectifs pour la discipline du latin. *Didactica Classica Gandensia*, 12-13, 119-131.
- Debellis, V. ve Goldin, G. (2006). Affect and meta-affect in mathematical problem solving: A representational perspective. *Educational Studies in Mathematics*, 63(2), 131-147.
- Dettmer, P. (2005) New blooms in established fields: Four domains of learning and doing, *Roeper Review*, 28(2), 70-78, DOI: 10.1080/02783190609554341
- Doran, G. T. (1981) There's a SMART way to write management's goals and objectives. *Journal of Management Review*, 70, 35-36.
- Education for Affective Development. (1992). A guidebook on programmes and practices ERI-C:ED371904. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED371904.pdf>.
- Fink, L. D. (2003). *Creating significant learning experiences: An integrated approach to designing college courses*. Jossey-Bass.
- Gagné, R. M. ve Briggs, L. J. (1979). Principles of instructional design. Holt, Rinehart & Winston.
- Gephart, W. J. ve Ingle, R. B. (1976). Evaluation and the affective domain. W. J. Gephart & R. B.

- Ingle (Eds.), Evaluation in the affective domain (s. 161-191). Phi Delta Kappan.
- Gerlach, V. ve Sullivan, A. (1967). Constructing statements of outcomes. Southwest Regional Laboratory for Educational Research and Development.
- Good, C. V. (1973). Dictionary of education. McGraw-Hill Book Company.
- Gordon II, W. R., Taylor, R. T. ve Oliva, P. F. (2019). Developing the curriculum improved outcomes through systems approaches (9th Edit.). Pearson.
- Grootenboer, P. ve Marshman, M. (2016). Mathematics, affect and learning: Middle school students' beliefs and attitudes about mathematics education. Springer-Verlag New York Inc.
- Guilford, J. P. (1956). The structure of intellect. Psychological Bulletin, 53, 267-293.
- Guilford, J. P. (1958). A system of the psychomotor abilities. The American Journal of Psychology, 71, 164-174. <https://doi.org/10.2307/1419204>
- Haladayna, T. M. (1997). Writing test items to evaluate higher order thinking. Allyn & Bacon.
- Hannah, L. S. ve Michaelis, J. U. (1977). A comprehensive framework for instructional objectives: A guide to systematic planning and evaluation. Addison-Wesley.
- Harrow, A. J. (1972). A taxonomy of the psychomotor domain. McKay.
- Hauenstein, A. D. (1998). A conceptual framework for educational objectives. University Press of America, Inc.
- Henson, K. T. (2015). *Curriculum planning: Integrating multiculturalism, constructivism, and education reform*. Waveland Press.
- I-TECH. (2010). Writing good learning objectives. I-TECH Technical Implementation Guide # 4. https://www.utwente.nl/en/examination/Toolbox/design_assignments/tig-4-learning-objectives11.pdf
- Jung, L. A. (2007). Writing SMART objectives and strategies that fit the ROUTINE. TEACHING Exceptional Children, 39 (4), 54-58. <https://doi.org/10.1177/004005990703900406>
- Katzenbach, J. R. ve Smith, K. D. (1993). The wisdom of teams. Harper Business.
- Kaufman, R., Oakley-Browne, H., Watkins, R. ve Leigh, D. (2003). Strategic Planning for success: Aligning people, performance, and payoffs. Jossey-Bass.
- Kibler, R., Barker, L. ve Miles, D. (1970). Behavioural objectives and instruction. Allyn and Bacon.
- Krathwohl, D.R. (2002) A revision of bloom's taxonomy: An overview. Theory into Practice, 41, 212-218. http://dx.doi.org/10.1207/s15430421tip4104_2
- Krathwohl, D. R., Bloom, B. S. ve Masia, B. B. (1964). Taxonomy of educational objectives. the classification of educational goals. handbook II: Affective domain. David McKay Company Inc.
- Lambert, E. ve Himsl, R. (1993). Signs of learning in the affective domain (ED360081). ERIC. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED360081.pdf>
- Lawlor, K. B. ve Hornyak, M. J. (2012). Smart goals: How the application of smart goals can contribute to achievement of student learning outcomes. *Developments in Business Simulation and Experiential Learning*, 39, 259-260.
- Lunenburg, F. C. (2011) Instructional planning and implementation. *Schooling*, 2(1), 1-4.
- MacLay, R. W. de M. (1969). *Taxonomy of educational objectives, psychomotor domain, educational measurement and assessment*. Australian College of Education.
- MacLeod, L. (2012). Making SMART goals smarter. *Physician Executive*, 38(2), 68-72.
- Magdalena, I., Islami, N. F., Rasid, E. A. ve Diasty, N. T. (2020). Three areas of Bloom's taxonomy in education. *Journal of Education and Science*, 2(1), 132-139.
- Mahardhika, B. N. ve Raharja, S. (2003). The importance of strategic planning with modern trends in education. *Al-Ishlah: Jurnal Pendidikan*, 15(2), 1807-1820.
- Martin, B. L. ve Briggs, L. J. (1986). *The affective and cognitive domains: Integration for instruction and research*. Englewood Cliffs: Educational Technology.
- Martin, B. L. ve Reigeluth, C. M. (1992). Affective education and the affective domain: Implications for instructional-design theories and models. C. M. Reigeluth (Ed.), *Instructional-design theories and models: A new paradigm of instructional theory (Vol. II)* (s. 485-511). Lawrence

- Erlbaum Associates.
- Marzano, R. J. (1992). A different kind of classroom. Association of Supervision and Curriculum Development.
- Marzano, R. J. (2001). *Designing a new taxonomy of educational objectives*. Corwin Press Inc.
- McLeod, D. (1992). Research on affect in mathematics education: A reconceptualization. D. Grouws (Ed.). *Handbook of research on mathematics teaching and learning: A project of the national council of teachers of mathematics* (ss. 575–596). MacMillan Publishing Company.
- McWilliam, R. A., Ferguson, A., Harbin, G., Porter, D. M. ve Vaderviere, P. (1998). The family-centeredness of individualized family services plans. *Topics in Early Childhood Special Education*, 18, 69–82.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (1973). Millî eğitim temel kanunu, *Resmî Gazete* (14574), Kanun No. 1739.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2024a). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı*. <https://tymm.meb.gov.tr/upload/program/2024programhay123Onayli.pdf>
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2024b). *İlkokul Türkçe dersi öğretim programı*. <https://tymm.meb.gov.tr/upload/program/2024programtur1234Onayli.pdf>
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2024c). *İlkokul matematik dersi öğretim programı*. <https://tymm.meb.gov.tr/upload/program/2024programmat1234Onayli.pdf>
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2024ç). *Fen bilimleri dersi öğretim programı*. <https://tymm.meb.gov.tr/upload/program/2024programfen345678Onayli.pdf>
- Merrill, M. D. (1983). Component display theory. C. M. Reigeluth (Ed.), *Instructional design theories and models: An overview of their current status* (ss. 279–333). Lawrence Erlbaum Associates.
- Noddings, N. (2007). Aims, goals, and objectives. *Encounters on Education*, 8, 7–15.
- Noddings, N. (2008). All our students thinking. *Educational Leadership*, 65 (5), 8–13.
- O'Neill, J. ve Conzemius, A. (2011). *The power of smart goals: Using goals to improve student learning*. Solution Tree Press.
- Ornstein, A. C. ve Hunkins, F. P. (2018). *Curriculum: Foundations, principles, and issues*. Pearson Education Limited.
- Orr, D. W. (2004). *Earth in mind: On education, environment, and the human prospect*. Island Press.
- Piskurich, G. M. (2015). *Rapid instructional design: Learning ID fast and right*. John Wiley & Sons.
- Ragsdale, C. E. (1950). How children learn the motor types of activities. N. B. Henry (Ed.), *The forty-ninth yearbook of the National Society for the Study of Education, Part 1: Learning and instruction* (ss. 69–91). The National Society for the Study of Education: The University of Chicago Press. <https://doi.org/10.1037/11789-003>.
- Reigeluth, C. M. ve Moore, J. (1999). Cognitive education and the cognitive domain. C. M. Reigeluth, (Ed.). *Instructional-design theories and models, Vol. II: A new paradigm of instructional theory* (ss. 51 – 68). Erlbau.
- Resmî Gazete. (1973). *Millî Eğitim Temel Kanunu*, 14574 (12), Kanun No. 1739.
- Resmî Gazete. (2003). *Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu*, 25326 (42), Kanun No. 5018.
- Romizowski, A. J. (1981). Designing instructional systems: Decision making in course planning and curriculum design. Kogan Page.
- Scott, S. J. (2014). *S.M.A.R.T. goals made simple: 10 steps to master your personal and career goals*. Createspace Independent Publishing Platform.
- Simpson, E. J. (1966). *The classification of educational objectives, psychomotor domain*. University of Illinois.
- Simpson, E. J. (1972). *The classification of educational objectives in the psychomotor domain*. Gryphon House.
- Stahl, R. J. ve Murphy, G. T. (1981). The domain of cognition: An alternative bloom's cognitive domain within the framework of an information processing model (ED208511). ERIC. <https://>

- eric.ed.gov/?id=ED208511
- Tuckman, B. W. (1972). A four-domain taxonomy for classifying educational tasks and objectives. *Educational Technology*, 12, 36-38.
- University of California. (2016). *SMART goals: A how to guide*. https://www.ucop.edu/local-human-resources/_files/performance-appraisal/How+to+write+SMART+Goals+v2.pdf
- Quellmalz, E. (1987). Developing reasoning skills. J.B. Faron & R. J. Sternberg, (Eds.) *Teaching thinking skills* (ss. 86-105). W. H. Freeman.
- Williams, R. G. (1977). A behavioral typology of educational objectives for the cognitive domain. *Educational Technology*, 17(6), 39-46.
- Williams, R. G. ve Haladayna, T. M. (1982). Logical operations for generating intended Questions. (LOGIQ): A typhology for higher level test items. G. H. Raid & T. M. Haladayna, (Eds.), *A technology for test-item writing* (ss. 161 – 186). Academic Pres.
- Wilson, L. (2016). *Anderson and Krathwohl Bloom's taxonomy revised understanding the new version of Bloom's taxonomy*. https://quincycollge.edu/wp-content/uploads/Anderson-and-Krathwohl_Revised-Blooms-Taxonomy.pdf
- Wilson, O. W. (2014). *The aims, goals, and objectives – what are the differences for writing curriculum?* <https://thesecondprinciple.com/instructional-design/writing-curriculum/>
- Wilson, O. W. (2021). Designing and assessing aims, goals, objectives (AGO). L. J. Button, (Ed.) *Curriculum essentials: A journey*. Simple Book Publishing.
- Yüksel, S., (2007). Bilişsel alanın sınıflamasında taksonomi yeni gelişmeler ve sınıflamalar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5 (3), 479-511.
- Zais, R. S. (1976). *Curriculum principles and foundations*. Harper & Row.



İÇERİĞİN DÜZENLENMESİ

BÖLÜM 11

Ersin TÜRE¹

İÇERİĞİN TANIMI, ÖNEMİ VE YAPISI

Eğitim programlarında içerik, öğrencilerin eğitim amaçlarına ulaşması için seçilen bilgi, yetenek, beceri ve değerlerin bütününe kapsayan, öğretim sürecinin temel yapı taşlarından biridir. Sönmez (2007), içeriğin öğretim sürecinin ana bileşeni olduğunu ve eğitimin etkinliğini belirleyen en önemli unsurlardan biri olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Hesapçıoğlu (1998) ise içeriğin bireyin zihinsel gelişimini destekleyen bir yapı olması gerektiğini vurgulayarak, eğitsel içeriğin sadece bilgi aktarımı değil, aynı zamanda analitik düşünme süreçlerini teşvik eden bir çerçevede düzenlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Küçükahmet (2009) ise içeriğin yalnızca bilgi aktarımı olarak değil, öğrencilerin öğrenme sürecini yapılandıran bir unsur olarak ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. İçerik, öğrencilere sunulan bilgilerin niteliği ve düzenlenme biçimi açısından eğitim sürecinin etkinliğini belirleyen kritik bir unsurdur (Posner, 2004). İçeriğin belirlenmesi ve organize edilmesi, eğitim sistemlerinin pedagojik hedeflerini desteklemesi açısından büyük önem taşır (Ornstein ve Hunkins, 2018). Goodson (1995), içeriğin bilgi üretme süreçleriyle doğrudan bağlantılı olduğunu ve eğitim programlarının bilgi sistemleri üzerinden düzenlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Hirst (1974) ise bilginin doğasının, Eğitim

¹ Doç. Dr., EBYU, ersinture@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-8110-575X

neksel hem de dijital yöntemleri göz önünde bulunduran ve öğrencilerin yüksek teknoloji bir toplumdaki hayata hazırlanmasını sağlayan dengeli bir yaklaşım gerektirmektedir. Gelecekteki araştırmalar, dijital uçurumu kapatmak için ölçeklenebilir stratejilere odaklanmalı ve ortaya çıkan teknolojilerin eğitim sonuçları üzerindeki etkisini araştırmalıdır (Gupta ve T.S., 2024; Kizi, 2025).

Açık kaynak ve dijital içeriğin eğitim programlarına entegre edilmesi, gelişmiş erişilebilirlik, kişiselleştirilmiş öğrenme ve iyileştirilmiş sonuçlar dahil olmak üzere çok sayıda fayda sunabilir. Ancak telif hakkı sorunları, kalite güvencesi ve teknik sınırlamalar gibi zorlukların ele alınması gerekir. CDIO, AI destekli OER ve TPACK gibi çerçeveleri benimseyerek, eğitimciler OER ile bütünleşik eğitim programları etkili bir şekilde tasarlayabilir ve uygulayabilirler. Kurumlardan sürekli destek, topluluk katılımı ve devam eden değerlendirme, bu girişimleri sürdürmek ve ölçeklendirmek için çok önemlidir. Eğitim gelişmeye devam ettikçe, açık kaynak ve dijital içeriğin stratejik kullanımı, öğrenmenin geleceğini şekillendirmede önemli bir rol oynayacaktır.

KAYNAKLAR

- Adagale, A. S. (2015). Curriculum development in higher education. *International Journal of Applied Research*, 1(11), 602–605.
- Ahern-Rindell, A. J. (2015). *An intentional and facilitative student-centered approach to enhance inquiry-based learning through authentic*, Hypothesis-Driven Research (Vol. 4). Emerald Group Publishing Limited.
- Albion, P. (2015). *Project-, problem-, and inquiry-based learning*. https://eprints.usq.edu.au/27878/1/Albion_Ch19_AV.pdf
- Ambert, D. (2015). *Curriculum thinking, 'capabilities' and the place of geographical knowledge in schools*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Longman.
- Anshori, M. M., Arif, M. N. Q., & Alfin, M. C. (2023). Curriculum organization. *JP (Jurnal Pendidikan): Teori Dan Praktik*, 8(1), 46-57. DOI: <https://doi.org/10.26740/jp.v8n1.p46-57>.
- Aparicio-Ting, F. E., Slater, D. M., & Kurz, E. U. (2019). Inquiry-based learning (IBL) as a driver of curriculum: A staged approach. *Papers on Postsecondary Learning and Teaching: Proceedings of the University of Calgary Conference on Learning and Teaching*, 3, 44-51. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1302066.pdf>.
- Apedoe, X. S., Walker, S. E., & Reeves, T. C. (2006). Integrating inquiry-based learning into undergraduate geology. *Journal of Geoscience Education*, 54(3), 414–421.
- Ausubel, D. P. (1968). *Educational psychology: A cognitive view*. Holt, Rinehart and Winston.
- Bang, D., Park, E.-M., Yoon, H., Kim, J., Lee, Y., Park, J., Song, J.-Y., Dong, H., Shim, B. J., Lim, H.-J., & Lee, H.-S. (2013). The design of integrated science curriculum framework based on big ideas. *Journal of the Korean Association for Research in Science Education*, 33(5), 1041–1054.
- Bannova, O., & Mayorova, V. (2019). Building trans-national and multi-disciplinary academic curricula through adaptation of a project-based approach. In *AIP Conference Proceedings* 2171, 140002. <https://doi.org/10.1063/1.5133292>

- Basnet, M. (2024). Cultural diversity and curriculum. *Deleted Journal*, 2, 1–9. <https://doi.org/10.3126/panauti.v2i1.66500>
- Becher, T., & Trowler, P. R. (2001). *Academic tribes and territories: Intellectual enquiry and the culture of disciplines*. Open University Press.
- Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university*. McGraw-Hill.
- Bloom, B. S. (1976). *Human characteristics and school learning*. McGraw-Hill.
- Bloom, B. S. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals*. Longmans, Green.
- Borkowski, A. (2024). A blended approach to inquiry-based learning using the example of the interdisciplinary course of bim in spatial management studies: a perspective of students and professor. *Educ. Sci.* 14, 444. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci14050444>.
- Bossing, N. L. (1953). *Orta dereceli okullarda öğretim*, Cilt I (Çev. Necmi Sarı). Millî Eğitim Basımevi.
- Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (Eds.). (2000). *How people learn: Brain, mind, experience, and school*. National Academy Press.
- Braught, G., Huss-Lederman, S., Jackson, S., Turner, W., & Wurst, K. R. (2023). Engagement models in education-oriented H/FOSS projects. In *Proceedings of the 54th ACM Technical Symposium on Computer Science Education V. 1* (pp. 409-415). <https://doi.org/10.1145/3545945.3569835>
- Bruner, J. S. (1960). *The process of education*. Harvard University Press.
- Bruner, J. S. (1966). *Toward a theory of instruction*. Harvard University Press.
- Cardoso, A., & Henriques, J. (2024). Use of digital tools contributing to the digital transition in engineering and data science courses. In *International Conference on Interactive Collaborative Learning* (pp. 326-334). Cham: Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-031-51979-6_34
- Cebe, D., & Suson, R. (2023). Determining factors of teachers' readiness to teach economics using a spiral progression approach. *Humanities and Social Sciences Letters*. <https://doi.org/10.18488/73.v11i3.3478>
- Chudzaifah, I., & Hikmah, A. N. (2024). Educational revolution in the digital era: integrating technology in the independent. *Curriculum. Journal of Quality Assurance in Islamic Education*, 4(1), 38-49. <https://doi.org/10.47945/jqaie.v4i1.1359>
- Clark, W. M., DiBiasio, D., & Dixon, A. G. (2000). A project-based, spiral curriculum for introductory courses in ChE: Part I. *Curriculum Design. Chemical Engineering Education*, 34(3), 222–233. <https://journals.flvc.org/cee/article/download/123056/122101>
- Corbett, K. S., Tims, H., Turner, G. E., & Nelson, J. D. (2012). Utilizing the engineering design process to create a framework for curricula design. In *2012 ASEE Annual Conference & Exposition* (pp. 25-1454). American Society for Engineering Education,
- Costa, M. de C. da, Olinda, A. L. S., & Santos, A. P. dos. (2024). *Digital technologies in education: Challenges and opportunities for teaching and learning*. In *VI Seven International Multidisciplinary Congress*. <https://doi.org/10.56238/sevenmulti2024-019>
- Cruz, A. C. (2018). A framework for cross-cultural curriculum development. *Transnational Curriculum Inquiry*, 15(1), 68–82. <https://doi.org/10.14288/TCI.V15I1.191028>
- Cruz, D. O. da, Mello, L. H. S., Gomes, M. J. M., Oliveira, R. C. F. de, & Guimarães, U. A. (2023). *Challenges and opportunities of the globalization of education for the teacher curriculum: A historical and comparative look*. Seven Editora. <https://doi.org/10.56238/sevened2023.006-019>
- Çeçen, M.A. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 173, 39-49
- Čavić, M., Pavkov-Hrvojević, M., Beljin-Cavic, M., & Bogdanović, I. Z. (2024). Interdisciplinary approach within project-based learning of university students. *1st International Scientific Conference Steam + X Approach in Education: Research, Practice and Perspectives*, (pp. 56–71). <https://doi.org/10.46793/steam-x24.056c>

- Danacı, B. (2011). *6-7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki temaların, metinlerdeki anahtar kelime ve kelime gruplarıyla ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Bolu
- Decano, R. S., Paring, I. R. B., & Cereno, A. C. C. (2021). Determining factors to students' science achievement in the implementation of k to 12 spiral progression approach: A mixed method. *International Journal of Educational Research Review*, 6(1), 46–54.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Springer Science & Business Media.
- Demirel, Ö. (2017). *Eğitimde program geliştirme: kuramdan uygulamaya*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Deng, Z. (2022). Powerful knowledge, educational potential and knowledge-rich curriculum: pushing the boundaries. *Journal of Curriculum Studies*, 54(5), 599–617. <https://doi.org/10.1080/00220272.2022.2089538>
- Deng, Z. (2020). *Knowledge, content, curriculum and didaktik: Beyond Social Realism*.
- Derting, T. L., & Ebert-May, D. (2010). Learner-centered inquiry in undergraduate biology: positive relationships with long-term student achievement. *CBE – Life Sciences Education*, 9(4), 462–472.
- Detterbeck, K., & Sciangula, M. (2017). *Innovation through collaboration: using an open-source learning management system to enhance library instruction and student learning*. In *Distributed Learning* (pp. 221–238). Chandos Publishing. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-100598-9.00012-X>
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Macmillan. Kappa Delta Pi.
- Dio, R. V. (2020). Exploring vertical coherence of content topics in philippine spiral kto10 mathematics curriculum. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 19(11), 259–282. <https://doi.org/10.26803/IJLTER.19.11.15>
- Dorodchi, M., & Dehbozorgi, N. (2016). Utilizing open source software in teaching practice-based software engineering courses. *Frontiers in Education Conference*. <https://doi.org/10.1109/FIE.2016.7757683>
- Drake, S. M., & Burns, R. C. (2004). *Meeting standards through integrated curriculum*. ASCD.
- Drake, S. M. (2007). *Creating standards-based integrated curriculum: Aligning curriculum, content, assessment, and instruction*. Corwin Press.
- Drake, S. M., & Burns, R. C. (2004). *Meeting standards through integrated curriculum*. ASCD.
- Dumbuya, E. (2025). Exploring culturally responsive pedagogy in curriculum design: enhancing educational equity in diverse classrooms. *Available at SSRN 5018532*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.5018532>
- Durand, S., & Asher, N. (2023). *Curriculum: Local, national, transnational, and global*. Oxford Research Encyclopedia of Education.
- Dzallas, S., Fincher, S., Ellis, H. J. C., Postner, L., & Hislop, G. W. (2022). Adopting a new practice: Open source experiences in the classroom. *Frontiers in Education Conference*. <https://doi.org/10.1109/FIE56618.2022.9962578>
- Eisner, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. Yale University Press.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme* (3. baskı). Anı Yayıncılık.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Meteksan Yayınları.
- Esquiedo, J. J. & De La Trinidad, M. (2023). Instructional framework for integrating cross-cultural content using culturally responsive and linguistically affirming pedagogies. In J. Keengwe (Ed.), *Handbook of research on race, culture, and student achievement* (pp. 179–201). IGI Global Scientific Publishing.
- Fogarty, R. (1991). *The mindful school: How to integrate the curricula*. IRI/Skylight.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed*. Continuum.
- Gagné, R. M. (1985). *The conditions of learning and theory of instruction*. Holt, Rinehart & Wins-

- ton.
- Garay, M. J., & Galigao, R. (2024). Diverse approaches to curriculum planning: a comparative study of educational practices from around the world. *Pantao, International Journal of the Humanities and Social Sciences*, 3(4), 257-262.
- Gena, C., Mattutino, C., Cellie, D., Ninno, F. D., & Mosca, E. (2021). Teaching and learning educational robotics: An open source robot and its e-learning platform. In *FabLearn Europe/Make-Ed 2021-An International Conference on Computing, Design and Making in Education* (pp. 1-4). <https://doi.org/10.1145/3466725.3466739>
- Gibbs, B. (2014). Reconfiguring Bruner: Compressing the spiral curriculum. *Phi Delta Kappan*, 95(7), 41-44. <https://doi.org/10.1177/003172171409500710>
- Gilmetdinova, A. (2020). Designing multilingual and multicultural curriculum. *Vestnik of Samara State Technical University Psychological and Pedagogical Sciences*, 17(3), 6-23.
- Goodson, I. F. (1995). *The making of curriculum: Collected essays* (2nd ed.). Falmer Press.
- Greenwald, S. H. (2022). *Curriculum processes and practices*. Routledge <https://doi.org/10.4324/9781138609877-ree18-1>
- Gupta, S. K., & T.S., S. (2024). Navigating the digital frontier: the unique challenges and opportunities of education in india. *Pedagogy and Education Management Review*. <https://doi.org/10.36690/2733-2039-2024-4-24>
- Guthrie, G. (2011). *Education in cultural contexts* (pp. 197-215). Springer.
- Guzel, G., & Sahin, H. (2019). A qualitative study for the evaluation of the 1-4. classes' mathematics curriculum content in terms of spiral program approach. *International Online Journal of Educational Sciences*, 11(2), 188-200 <https://doi.org/10.15345/IOJES.2019.02.012>
- Hajar, S., Haswani, H., Nurindah, N., Puttiri, P., & Nasir, N. (2024). Modernizing learning media: Educational content design training using the Canva and Flipbook platforms. *AURELIA: Jurnal Penelitian dan Pengabdian Masyarakat Indonesia*, 4(1), 919-923. <https://doi.org/10.57235/aurelia.v4i1.4408>.
- Hesapçıoğlu, M. (1998). *Öğretim ilke ve yöntemleri: Eğitim programları ve öğretim* (4. baskı). Beta Yayınları.
- Hirst, P. H. (1974). *Knowledge and the curriculum: A collection of philosophical papers*. Routledge & Kegan Paul.
- Hislop, G. W., Burdge, D., & Wurst, K. R. (2022). Teaching open source: Successes and challenges. In *Proceedings of the 54th ACM Technical Symposium on Computer Science Education V. 2* (pp. 1254-1254). <https://doi.org/10.1145/3545947.3573355>
- Hong, W. P. (2012). An international study of the changing nature and role of school curricula: From transmitting content knowledge to developing students' key competencies. *Asia Pacific Education Review*, 13(1), 27-37. <https://doi.org/10.1007/S12564-011-9171-Z>
- Huyer, L. D., Callaghan, N. I., Dicks, S., Scherer, E., Shukalyuk, A. I., Jou, M., & Kilkenny, D. M. (2020). *Enhancing senior high school student engagement and academic performance using an inclusive and scalable inquiry-based program*, 5(1), 17. <https://doi.org/10.1038/S41539-020-00076-2>
- Idot, L. (2022). *Design of a technological platform for the implementation of the pyramid education model*. In *Technology-Enabled Innovations in Education: Select Proceedings of CIIIE 2020* (pp. 345-361). Singapore: Springer Nature Singapore. (https://doi.org/10.1007/978-981-19-3383-7_28)
- Ilyas, I., Ulil Azmi, & Safrijal, S. (2023). The Effect of applying the project based learning model against student learning outcomes. *International Journal of Social Science*, 3(2), 215-222. <https://doi.org/10.53625/ijss.v3i2.6304>
- Nas, R.(2000). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ezgi Kitabevi
- Jacobs, H. H. (1989). *Interdisciplinary curriculum: Design and implementation*. ASCD.
- Jordan, A., Julianto, A., & Firmansyah, M. (2025). Integrating digital literacy into curriculum de-

- sign a framework for 21st century learning. *Journal of Technology, Education & Teaching (J-TECH)*, 1(2), 79-85. <https://doi.org/10.62734/jtech.v1i2.418>
- Jorgenson, C. A., Eranpalo, T., Deria, A. M., & Kumar, R. (2017). Using Abu Dhabi education Councilâ€™s Abu Dhabi school model outcomes to reorganize curriculum from linear delivery toward a spiral approach. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 9(3), 42-53. <http://ijhss.net/index.php/ijhss/article/view/265/108>
- Kabicher, S., & Motschnig-Pitrik, R. (2011). Strategic patterns for (re)designing modular curricula In *EdMedia+ Innovate Learning* (pp. 783-793). Association for the Advancement of Computing in Education (AACE). http://eprints.cs.univie.ac.at/3052/1/EDMEDIA2011_KabMot_cameraready.pdf
- Kanata, A. (2019). *The development of multicultural education model through the application of local content curriculum in South Sulawesi*. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 372, 98-102
- Katz, L. G., & Chard, S. C. (2000). *Engaging children's minds: The project approach* (2nd ed.). Ablex Publishing Corporation.
- Kizi, E. D. R. (2025). Barriers and future prospects of technology integration in english language education. *American Journal of Philological Sciences*, 5(1), 36-42. <https://doi.org/10.37547/ajps/volume05issue01-10>
- Klein, J. T. (1990). *Interdisciplinarity: History, theory, and practice*. Wayne State University Press.
- Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom's taxonomy: An overview. *Theory into Practice*, 41(4), 212-218.
- Kumar, S., & Simran, S. (2024). A study on Primary Education – Teaching methodology & Curriculum, 2(4), 11–19. <https://doi.org/10.59231/eduphoria/230413>
- Kurtoğlu Zorlu, Ö. (2021). Metinlerin temalara uygunluğu bakımından Türkçe ders kitapları üzerine bir inceleme. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 7(1), 1-11 DOI: <https://doi.org/10.24289/ijsser.797498>
- Küçükahmet, L. (1997). *Eğitim programları ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Küçükahmet, L. (2009). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (16. baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Lambert, D. (2015). *Curriculum thinking, 'capabilities' and the place of geographical knowledge in schools*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Lantada, A. D., & Maria, C. D. (2019). Towards open-source and collaborative project-based learning in engineering education: situation, resources and challenges. *International Journal of Engineering*. 35(5), 1279-1289.
- Liang, J. (2025). The role of faculty in designing multicultural curricula to support international student adaptation. *Research and Advances in Education*, 4(1), 47–50.
- Lower-Hoppe, L. M., Brgoch, S. M., Chen, Y.-J., & Sutherland, S. (2021). Inquiry-based learning in action: Theory and practice in higher education (pp. 34–59). IGI Global.
- Loyens, S. M. M., Wijnia, L., & Rikers, R. M. J. P. (2022). Student-centered instruction: Inquiry-, problem-, project-, and case-based learning. In R. J. Tierney, F. Rizvi, & F. Ercikan (Eds.), *International encyclopedia of education* (4th ed.), Vol. 6, (pp. 701–711). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-818630-5.14080-1>
- Madiratta, J. (2024). Theoretical foundations of culturally responsive teaching and connections to saskatchewan curriculum and indigenous education. *In Education*, 29(1), 35–49.
- Makrygiannis, P. S., Paradisi, A., Tsapelas, T., Papakitsos, E. C., & Piromalis, D. (2020). An Example of Designing Modular Vocational Syllabi. *European Journal of Engineering Research and Science, (Special issue)*, 17–21. <https://doi.org/10.24018/EJERS.2020.0.CIE.1794>
- Marumo, P. O., Motswaledi, T., & Amoge, I. H. (2024). Curriculum digitalization and the fourth industrial revolution: an assessment of the prospects and challenges of south african education. *E-Journal of Humanities, Art and Social Sciences*, 5(4), 83-92. <https://doi.org/10.38159/>

- ehass.2024597
- Mayer, R. E. (2002). Rote versus meaningful learning. *Theory into Practice*, 41(4), 226-232.
- MEB (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (4-7. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Merrill, M. D. (2002). First principles of instruction. *Educational Technology Research and Development*, 50(3), 43-59.
- Mesutoğlu, C., & Stollman, S. (2022). *Challenge based modular education upscaled: piloting and evaluating an implementation procedure*. In *Towards a New Future in Engineering Education, New Scenarios That European Alliances of Tech Universities Open up* (pp. 2072-2076). Universitat Politècnica de Catalunya. <https://doi.org/10.5821/conference-9788412322262.1341>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Türkiye yüzyılı maarif modeli öğretim programları ortak metni*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017-1054.
- Mohammed, P., & Mohan, P. (2015). Dynamic cultural contextualisation of educational content in intelligent learning environments using ICON. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 25(2), 249-270.
- Morris, R. V., Covill, D., Milne, M., Elton, E., Smith, S., & Grundy, C. (2016). *Re-examining the case for modular education*. 224-227. <https://www.designsociety.org/download-publication/39070/RE-EXAMINING+THE+CASE+FOR+MODULAR+EDUCATION>
- Müller, M., Schindler, C., & Slany, W. (2019). Engaging students in open source: Establishing FOSS development at a university. *Hawaii International Conference on System Sciences*. <https://doi.org/10.24251/HICSS.2019.930>
- Nascimento, D. M. C., Chavez, C., & Bittencourt, R. A. (2019). Does FLOSS in software engineering education narrow the theory-practice gap? A study grounded on students' perception. In *IFIP International Conference on Open Source Systems* (pp. 153-164). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-20883-7_14
- Nijhuis, C. G. (2019). *Culturally sensitive curriculum development* (pp. 83-101). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-20062-6_5
- Novak, J. D., & Cañas, A. J. (2008). *The theory underlying concept maps and how to construct and use them*. Technical Report IHMC CmapTools 2006-01 Rev 01-2008, Florida Institute for Human and Machine Cognition.
- Novak, J. D., & Gowin, D. B. (1984). *Learning how to learn*. Cambridge University Press.
- Orale, R. L., & Uy, Ma. E. A. (2018). When the spiral is broken: Problem analysis in the implementation of spiral progression approach in teaching mathematics. *Journal of Academic Research*, 3(3), 14-24. <https://jar.ssu.edu.ph/index.php/JAR/article/view/8>
- Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2018). *Curriculum: Foundations, principles, and issues* (7th ed.). Pearson.
- Papadopoulos, P. M., Stamelos, I., & Cerone, A. (2012). Using open source projects in higher education: A two-way certification framework. In *Information Technology and Open Source: Applications for Education, Innovation, and Sustainability: SEFM 2012 Satellite Events, InSuEdu, MoKMaSD, and OpenCert Thessaloniki, Greece, October 1-2, 2012 Revised Selected Papers 10* (pp. 274-280). Springer Berlin Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-54338-8_22
- Perez, J. C., Bongcales, R. C., & Bellen, J. (2020). A Scoping review on the implementation of the spiral progression approach. *Journal of Academic Research*, 1(1), 11-22.. <https://jar.ssu.edu.ph/index.php/JAR/article/view/198>
- Phenix, P. H. (1964). *Realms of meaning: A philosophy of the curriculum for general education*. McGraw-Hill.
- Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children*. Norton.
- Piaget, J. (1972). *The psychology of the child*. Basic Books.

- Piaget, J. (1950). *The Psychology of intelligence*. Routledge.
- Piedra, N., Chicaiza, J., Lopez, J., & Caro, E. T. (2016). Integrating OER in the design of educational material: Blended learning and linked-open-educational-resources-data approach. *IEEE Global Engineering Education Conference (EDUCON)* (pp. 1179-1187). IEEE. <https://doi.org/10.1109/EDUCON.2016.7474706>
- Posner, G. J. (2004). *Analyzing the curriculum* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Posner, G. J., & Strike, K. A. (1976). A categorization scheme for principles of sequencing content. *Review of Educational Research*, 46(4), 665-690.
- Print, M. (1993). *Curriculum development and design* (2nd ed.). Allen & Unwin.
- Putra, F. P. E., Degeng, I. N. S., Ulfa, S., & Kamdi, W. (2024). The evolution of quality education: Impacts and challenges of using open educational resources (OER) and open educational practices (OEP) in the conceive – design – implement – operate (CDIO) framework. *TEM Journal*, 13(1), 386-395. <https://doi.org/10.18421/tem131-40>
- Putri, D. F., & Abdullah, A. (2024). Innovative approach in curriculum development; improving education and training programs through multidimensional strategies. *Pedagogik : Jurnal Pendidikan*, 11(2), 160-179 <https://doi.org/10.33650/pjp.v11i2.9290>
- Pérez, M. R., & López, E. (2017). El currículo como desarrollo de procesos cognitivos y afectivos. *Revista Enfoques Educativos*, 2(2) <https://doi.org/10.5354/0717-3229.1999.47064>
- Qhibi, A., Dhlamini, Z., & Chuene, K. (2020). Investigating the strength of alignment between Senior Phase mathematics content standards and workbook activities on number patterns. *Pythagoras*, 41(1), a569 <https://doi.org/10.4102/pythagoras.v41i1.569>
- Rahmadani, D., Manopo, S., Arsyad, N. A., Mahadjani, S. A. P., Suwel, S., Pakaya, S. S., Diange, F., Giasi, R., Tuna, N. W. S., Marsellad, Gui, Marsellad, G., Pohuwato, U., Suwele, S., Sukma, S., Pakaya, F., Diange, R., & Giasi, N. W. S. (2023). *Digital curriculum facing technological challenges in education*. Multitech Pub. <https://doi.org/10.59890/ijatss.v1i4.1113>
- Rahman, S. (2022). Transition from traditional curriculum to modular curriculum Possible Challenges. *Journal of Gandhara Medical and Dental Sciences*, 9(3), 1–2. <https://doi.org/10.37762/jgmds.9-3.328>
- Rea, A., & Yeates, N. (2020). Open sourcing the pedagogy to activate the learning process. *International Journal of Information and Communication Technology Education. Information and Communication Technology Education (IJICTE)*, 16(2), 1-17. <https://doi.org/10.4018/IJICTE.2020040101>
- Remillard, J. T., Van Steenbrugge, H., & Bergqvist, T. (2014). A cross-cultural analysis of the voice of curriculum materials. In *ICMT-2014, the International Conference on Mathematics Textbook Research and Development* (pp. 395-400). University of Southampton. <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:805729/FULLTEXT03.pdf>
- Saban, A. (2004). *Öğrenme öğretme süreci: Yeni teoriler ve yaklaşımlar*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Sam, R. (2024). Systematic review of inquiry-based learning: assessing impact and best practices in education. *F1000Research*. <https://doi.org/10.12688/f1000research.155367.1>
- Sandanayake, T. C., Karunanayaka, S., & Madurapperuma, A. P. (2021). A Framework to design open educational resources-integrated online courses for undergraduate learning: A design-based research approach. *Education and Information Technologies*, 26, 31353154. <https://doi.org/10.1007/S10639-020-10393-Z>
- Schwab, J. J. (1964). *The structure of disciplines: Meanings and significances*. University of Chicago Press.
- Scott, D., Smith, C. W., Chu, M.-W., & Friesen, S. (2018). Examining the efficacy of inquiry-based approaches to education. *Alberta Journal of Educational Research*, 64(1), 35–54. <https://doi.org/10.11575/AJER.V64I1.56439>
- Selinfreund, R., Rodenbaugh, D. W., & Osborne, D. (2016). Using core principles in physiology and pathology to guide spiraled biomedical curriculum development. *The FASEB Journal*, 30(S1),.

- 553.17. https://doi.org/10.1096/fasebj.30.1_supplement.553.17
- Shariati, K., Peikani, S., Moonaghi, H. K., & Ghazanfarpour, M. (2021). *Application of spiral programming model in medical education: A review. Medical Education Bulletin*, 2(3), 233-241 <https://doi.org/10.22034/MEB.2021.293383.1007>
- Silva, M. A. da, & Pires, C. M. C. (2013). Organização curricular da matemática no Ensino Médio: a recursão como critério. *Ciência & Educação*, 19(2), 249-266. <https://doi.org/10.1590/S1516-73132013000200002>
- Siringoringo, R. G., & Alfaridzi, M. Y. (2024). Pengaruh integrasi teknologi pembelajaran terhadap efektivitas dan transformasi paradigma pendidikan era digital. *Jurnal Yudistira: Publikasi Riset Ilmu Pendidikan Dan Bahasa*, 2(3), 66-76. <https://doi.org/10.61132/yudistira.v2i3.854>
- Snider, V. E. (2004). *A Comparison of spiral versus strand curriculum. Journal of Direct Instruction*, 4(1), 29-39. <https://eric.ed.gov/?id=EJ755132>
- Sowe, S. K. (2011). Leveraging free and open source software to model teaching and learning in computer science education. *International Journal of Modeling and Optimization*, 1(5), 421-425. <https://doi.org/10.7763/IJMO.2011.V1.71>
- Stenhouse, L. (1975). *An introduction to curriculum research and development*. Heinemann.
- Stepanechko, O., & Kozub, L. S. (2022). Effectiveness of the Inquiry-based method in English language teaching of Ukrainian University students through technology-enabled learning. *Arab World English Journal*, 13(3), 368-377. <https://doi.org/10.24093/awej/vol13no3.24>
- Su, C. (2005). An open source platform for educators. In *Fifth IEEE International Conference on Advanced Learning Technologies (ICALT'05)* (pp. 961-962). IEEE. <https://doi.org/10.1109/ICALT.2005.60>
- Sun, Z. (2024). Research and practice on modular teaching of the course "engineering mechanics application" based on the OBE concept. *Innovative Education Research*, 12(2), 769-777. <https://doi.org/10.12677/ces.2024.122118>
- Sundberg, D. (2023). *Curriculum and knowledge content* (pp. 256-266). Elsevier eBooks. <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-818630-5.03049-9>
- Supriyanto, J. (2023). Development of an Integrated Curriculum Based on the Pyramid of Learning in Improving Student Learning Activities at the Darul Ma'arif Surakarta Integrated Islamic Elementary School. *Tadbir: Jurnal Studi Manajemen Pendidikan*, 7(1), 183-200. <https://doi.org/10.29240/jsmp.v7i1.6875>
- Sweller, J. (1988). Cognitive load during problem solving: Effects on learning. *Cognitive Science*, 12(2), 257-285.
- Sönmez, V. (2007). *Program geliştirmede öğretmen elkitabı* (14. baskı). Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (1999a). *Eğitim felsefesi*. Anı Yayıncılık.
- Şükürov, R., & Asg rova, C. (2024). The essence, content, classification and principles of modular training technology. *Elmi s rl r.*, 91(6), 218-222.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. Harcourt, Brace & World.
- Talla, M. (2012). *Curriculum development: Perspectives, principles, and issues*. Pearson.
- Tan, Ş. (2002). *Öğretimi planlama ve değerlendirme*. Anı Yayıncılık.
- Tomlinson, C. A. (2001). *How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms*. ASCD.
- Tuzón, P., Salvà, A., & Fernández-Gracia, J. (2024). Complex networks approach to curriculum analysis and subject integration: A case study on physics and mathematics. *arXiv preprint arXiv:2412.15929*. <https://doi.org/10.48550/arxiv.2412.15929>
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. University of Chicago Press.
- Üründü, V. (2011). 6-8. *Sınıf Türkçe ders kitaplarının tema ve metin türü yönünden incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Malatya.
- Varış, F. (1997). *Eğitimde program geliştirme teorileri ve teknikleri*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Vera Cruz, A. C., Madden, P. E., & Asante, C. K. (2018). *Toward cross-cultural curriculum deve-*

- lopment: *An analysis of science education in the Philippines, Ghana, and the United States* (pp. 37–57). Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-60897-6_3
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Shesterninov, E. E., & Efimova, N. S. (2022). Network integration of educational subjects in the organization of project and research activities of schoolchildren. *Vestnik Tverskogo Gosudarstvennogo Universiteta*, 2(59), 109–116. <https://doi.org/10.26456/vtspyped/2022.2.109>
- Wheatley, K. (2018). *Inquiry-based learning: Effects on student engagement*. Honors Projects. 417. <https://scholarworks.bgsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1435&context=honorsprojects>
- Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by design*. ASCD.
- Wijnen-Meijer, M. (2019). Integration in the light of curriculum design. *GMS Journal for Medical Education*, 36(6). <https://doi.org/10.3205/zma001287>.
- Wijnen-Meijer, M., Van Den Broek, S., Koens, F., & Cate, T. (2020). Vertical integration in medical education: the broader perspective. *BMC Medical Education*, 20. <https://doi.org/10.1186/s12909-020-02433-6>.
- Wiles, J. (2009). *Curriculum development: A guide to practice* (8th ed.). Pearson.
- Wilhelm, J. E., Hanson, L. G., Henneberg, K.-Å., Jensen, J. A., Larsen, R., & Liselotte, H. (2011). *A spiral and discipline-oriented curriculum in medical imaging*. http://www.cdio.org/files/document/file/90_paper.pdf
- Woodward, R. (2019). The spiral curriculum in higher education: analysis in pedagogic context and a business studies application. *E-Journal of Business Education and Scholarship of Teaching*, 13(3), 14–26.
- Yang, W., & Li, H. (2022). Curriculum hybridization and cultural glocalization: A scoping review of international research on early childhood curriculum in China and Singapore. *ECNU Review of Education*, 5(2), 299–327. <https://doi.org/10.1177/20965311221092036>
- Yang, W., Tesar, M., & Li, H. (2022). Childhood, curriculum, and culture in diverse contexts. *ECNU Review of Education*, 5(2), 209–218. <https://doi.org/10.1177/20965311221092039>
- Yazıcılar, Ü., & Bümen, N. T. (2019). Crossing over the brick wall: adapting the curriculum as a way out. *Issues in Educational Research*, 29(2), 503–609. <http://www.iier.org.au/iier29/yazicilar.pdf>
- Zhang, K. (2025). Empowering educators: Overcoming challenges in digital education for remote areas. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*. <https://doi.org/10.54254/2753-7048/2025.20510>
- Zhu, B., Tongna, S., Zhenjiang, S., & Wu, W. (2020). *Construction and Implementation of the “Pyramid” Online Learning Platform for Experimental Teaching* (pp. 459–467). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-62746-1_68



EĞİTİM DURUMLARI: ÖĞRENME VE ÖĞRETME SÜREÇLERİ

BÖLÜM 12

Ece KOÇER¹

GİRİŞ

Eğitim programının dört ögesinden birisi olan öğrenme-öğretme süreci “nasıl öğretilim?” sorusuna yanıt veren ögedir. Diğer bir deyişle, öğrenme-öğretme süreci eğitim programının amaçlarına ulaşmak için içeriğin öğrencilerle nasıl paylaşılacağı, öğrenenlerin amaçlara ulaşmalarının nasıl sağlanacağı ya da öğrenenlere nasıl rehberlik edileceği ile ilgili olan ögedir. Varış’a (1988) göre öğretmen ve öğrencinin önemli rol oynamasından ötürü programın en işlevsel ögesi öğrenme-öğretme sürecidir.

Alanyazın incelendiğinde, öğrenme-öğretme sürecinin eğitim durumları, öğretim süreçleri ya da öğrenme yaşantıları olarak da nitelendirildiği görülmektedir. Ertürk (2017, s.13) eğitimi “bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda bakıldığında “eğitim durumları” da davranış değişikliğini meydana getirecek durumların oluşturulması olarak düşünülebilir. Diğer bir taraftan, yine Ertürk (2017) eğitim faaliyetlerinin ancak öğrenci yaşantısı yoluyla anlamlı olabileceğini, bu nedenle de ona dönük olması gerektiğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde, Tyler (1949) öğrenmenin öğrenciye sağlanan yaşantılar, diğer bir deyişle öğrencinin bulunduğu çevreye verdiği tepkiler yoluyla gerçekleştiğini belirtmekte ve bu süreci de “öğrenme yaşantısı” (learning experiences) (Rüzgar

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, ekocer@ankara.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1442-5988

SONUÇ

Öğrenme-öğretme süreci, bireyin yaşantı yoluyla bilgi, beceri, tutum ve değerler kazanmasını sağlayan çok boyutlu ve dinamik bir yapı olarak ele alınmalıdır. Günümüz eğitim anlayışında, öğretmen yalnızca bilgiyi aktaran değil; öğrencinin etkin katılımını sağlayan, süreci yapılandıran ve rehberlik eden konumundadır. Bu doğrultuda öğretimin planlanması, yalnızca içerik sıralamaktan ibaret olmayıp; öğrenenlerin hazırbulunuşluk düzeyi, bireysel farklılıkları ve öğrenme ortamlarının olanaklarını dikkate alarak etkili öğrenme yaşantıları oluşturmayı hedeflemektedir. Öğrenme-öğretme süreçlerinde; giriş, geliştirme ve sonuç etkinlikleri kapsamında, öğrenenlerin dikkatini çekme, güdüleme, hedeflerden haberdar etme ve ön öğrenmeleri yoklama gibi basamaklarla anlamlı ve kalıcı öğrenmenin temelleri atılmaktadır.

Bu sürecin etkililiği, başta öğretim yöntem ve tekniklerinin seçimi olmak üzere birçok faktöre bağlıdır. Kullanılacak yöntemlerin; dersin hedeflerine, konunun doğasına, zaman ve mekân olanaklarına, öğrenen grubunun büyüklüğüne ve öğretmenin yetkinliğine uygun olması gereklidir. Ayrıca, öğretmenin program okuryazarlığı düzeyi de bu noktada belirleyici bir rol oynamaktadır. Program okuryazarı öğretmenler, öğretim programını anlayıp değerlendirebilir, süreçleri hedefe uygun biçimde tasarlayabilir ve materyal geliştirme ile değerlendirme alanlarında yetkin uygulamalar gerçekleştirebilir. Öte yandan, çevresel koşullar, okulun bulunduğu sosyo-kültürel yapı, yönetim anlayışı ve öğretmenler arası işbirliği gibi etkenler de öğretim süreçlerini doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin yalnızca uygulayıcı değil, aynı zamanda program geliştirici ve dönüştürücü roller üstlenmeleri, öğrenme-öğretme süreçlerinin niteliğini artırmak açısından önemlidir. Sonuç olarak, etkili ve sürdürülebilir bir öğrenme ortamı; iyi planlanmış, esnek, öğrenen temelli ve çok yönlü bir öğretim süreci ile mümkündür.

KAYNAKLAR

- Akyıldız, S. (2020). Öğretim programı okuryazarlığı kavramının kavramsal yönden analizi: bir ölçek geliştirme çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(73), 315-332.
- Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university* (4th ed.). McGraw-Hill Education.
- Bolat, Y. (2017). Eğitim programı okuryazarlığı kavramı ve eğitim programı okuryazarlığı ölçeği. *Turkish Studies*, 12(28), 139-158. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12103>
- Bruner, J. S. (1960). *The process of education*. Harvard University Press.
- Çardak, Ç. S. (2024). Eğitim programının öğrenme-öğretme süreci boyutu. M. Güven ve S. Aslan (Ed.) *Cumhuriyetin 100. yılına armağan çağdaş gelişmeler ışığında eğitimde program geliştirme*

- ve değerlendirme, içinde (s. 239-276). Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2012). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya* (18. Baskı). Pegem Akademi.
- Erdem, C. (2021). Etkin öğretmenliğin inşasında temel bir yeterlik olarak eğitim programı okur-yazarlığı. Y. Bolat (Ed.). *Eğitim programı okuryazarlığı*, içinde (s. 60-77). Pegem Akademi.
- Erden, E. (2010). *Okul öncesi öğretmenlerinin eğitim programını uygulama sırasında yaşadığı sorunlar*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Erdoğan, T. (2011). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe derslerinde yaratıcı drama yöntemini kullanma durumlarının incelenmesi. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 6(11), 23-38.
- Ertaş, B. ve Çelik, S. (2024). Karşılaştırmalı eğitim kuramları. G. Arastaman (Ed.). *Karşılaştırmalı ve uluslararası eğitim*, içinde (s. 49-68). Pegem Akademi.
- Ertürk, S. (2017). *Eğitimde "program" geliştirme* (2. Baskı). Edge Akademi.
- Freire, P. (1984). Education, liberation and the church. *Religious Education*, 79(4), 524-545. <https://doi.org/10.1080/0034408400790405>.
- Gagné, R. M. (1985). *The conditions of learning and theory of instruction* (4th ed.). Holt, Rinehart and Winston.
- Genç, E. (2021). Program geliştirmede öğrenme-öğretme süreçleri. H. Sucuoğlu ve M. Gökdağ-Baltaoğlu (Ed.). *Eğitimde program geliştirme*, içinde (s.173-200). Lisans Yayıncılık.
- Güven, M. ve Alan, B. (2020). Eğitim durumlarının düzenlenmesi ve değerlendirilmesi. B. Oral ve T. Yazar (Ed.). *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme*, içinde (s. 332-364). Pegem Akademi.
- İzğören, A. Ş. (2019). *Masallarda bir peri çıkar karşınıza gerçek hayatta öğretmen*. Elma Yayınevi.
- Küçükahmet, L. (2014). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. (26. Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Leithwood, K., Day, C., Sammons, P., Harris, A., & Hopkins, D. (2004). *Seven strong claims about successful school leadership*. National College for School Leadership. <https://dera.ioe.ac.uk/id/eprint/6967/>
- MEB (2024). *Türkiye yüzyılı maarif modeli öğretim programları*. <https://tymm.meb.gov.tr/ogretim-programlari>
- National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. (2018). *How people learn II: Learners, contexts, and cultures*. The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/24783>
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. (23. Baskı). Yargı Yayınevi.
- Sergiovanni, T. J. (2001). *Leadership: What's in it for schools?* Routledge.
- Sherin, M.G., & Drake, C. (2009). Curriculum strategy framework: investigating patterns in teachers' use of a reform based elementary mathematics curriculum. *Journal of Curriculum Studies*, 41(4), 467-500.
- Sünbül, A. M. (2014). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Eğitim Yayınevi.
- Şahin, Ç. ve Boyraz, S. (2023). Program geliştirmede öğrenme öğretme sürecinin (eğitim durumları) belirlenmesi. G. Ocak, E. Akkaş-Baysal, R. Yurtseven (Ed.) *Eğitimde program geliştirme*, içinde (s. 149-174). Pegem Akademi.
- TDK (2025). Ekonomik. *Türk Dil Kurumu Sözlüğü* içinde. <https://sozluk.gov.tr/>
- Taşdemir, M. (2013). Öğretimin planlanması. B. Duman (Ed.) *Öğretim ilke ve yöntemleri*, içinde (s. 107-150). Anı Yayıncılık.
- Tok, Ş. (2017). Öğretme-öğrenme strateji ve modelleri. A. Doğanay (Ed.) *Öğretim ilke ve yöntemleri*, içinde (s. 141-174). Pegem Akademi.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. The University of Chicago Press.
- Tyler, R. W. (2014). *Eğitim programlarının ve öğretimin temel ilkeleri*. (M. E. Rüzgar ve B. Aslan, çev.). Pegem Akademi.
- Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2017). *Curriculum: Foundations, principles, and issues* (7th ed.). Pearson.

- Özbek, R. (2020). Öğrenme öğretme süreci. G. Ocak (Ed.) *Öğretim ilke ve yöntemleri*, içinde (s. 163-211). Pegem Akademi.
- Varış, F. (1988). *Eğitimde program geliştirme "teori ve teknikler"* (4. Baskı). Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Yazıcılar, Ü. (2016). *Öğretmenlerin matematik dersi öğretim programını uyarlama sürecinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi.
- Yazıcılar, Ü. & Bümen, N.T. (2019). Crossing over the brick wall: Adapting the curriculum as a way out. *Issues in Educational Research*, 29(2), 583-609.
- Yetkiner, A. ve Olur, B. (2023). Öğretim programı okur-yazarlığı ve öğretim programına bağlılık. G. Ocak, E. Akkaş-Baysal, R. Yurtseven (Ed.) *Eğitimde program geliştirme*, içinde (s. 207-233). Pegem Akademi.



BÖLÜM 13

SINAMA DURUMLARI

Fatmir MEHMETI¹

Erdoğan TEZCI²

GİRİŞ

Eğitim programının dört ögesinden biri olan sinama durumları, program kapsamında “Ne kadar?” ve “Ne düzeyde?” sorularına yanıt vermeye odaklanır. Programın uygulanma sürecinin etkili olup olmadığını ve öğrenciler için belirlenen hedeflere ne ölçüde ulaşıldığını belirlemek amacıyla bir değerlendirme çalışması yapılması gerekir. Sinama durumları, programda belirlenen bilgi, beceri, değer, tutum, alışkanlık gibi özelliklerden (hedefler) ne kadarının öğrenci davranışlarında bir değişim olduğunu belirlemek için yapılan ölçme ve değerlendirme çalışmalarını içerir (Demirel, 2012; Dilekli, Tezci ve Yünkül, 2024; Pellegrino, 2004). Eğitim öğretim faaliyetlerinin bütünlük arz etmesi gerektiği göz önüne alındığında ve programın da bu süreci yönlendiren temel referans kaynağı olduğundan program öğeleri arasında da bütünlük olması gerektiği gözardı edilmemesi gerekir. Sinama durumları gerçekte öğrencilerin ne öğrendiğini belirleyebilmeli ve öğretilenler de programla paralellik göstermelidir. Program öğeleri arasında bu nedenle bir uyumsuzluk olması dengeyi bozar ve öğrenme-öğretme sürecinin etkililiğini olumsuz yönde etkiler.

¹ Doç. Dr. Öğr. Üyesi, “Ukshin Hoti” Prizren, Faculty of Education, Republic of Kosovo, fatmir.mehmeti@uni-prizren.com, ORCID iD: 0000-0002-9094-6654

² Prof. Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir Üniversitesi, etezci@balikesir.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-2055-0192

EĞİTİMDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRMENİN GEREKLİLİĞİ

Ölçme ve değerlendirme yukarıda sayılan amaç ve ölçütlerden hangisi kullanılırsa kullanılsın öğretmen, öğrenci ve program açısından önemli işlevi vardır. Bunlar:

- Öğrencilerin hedeflere ne kadar ulaştığını belirlemek,
- Programı iyileştirmek için bilgi elde etmek
- Öğrencilere geri bildirim vermek
- Öğrencilerin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek ve performansının nasıl daha iyileştirileceğine ilişkin bilgi elde etmek
- Öğrencilerin kendi kişisel kararlar almalarına yardımcı olacak bilgi sunmak
- Program geliştirmecilere hedeflerden hangilerine ulaşıldığını, hangilerine ulaşılmadığını ve nedenlerini belirleme fırsatı vermek
- Ebeveynlere ve okul yöneticilerine öğrenci performansı ile ilgili bilgi vererek karar alma süreçlerine katkı sunmak
- Öğretmenlerin öğretim sürecinin etkililiği hakkında değerlendirme bulunmasına katkı sunmak (Huizinga, Nieveen ve Handelzalts, 2019; Print, 2020; Talla, 2012; Tezci, 2016)

KAYNAKLAR

- Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., Airasian, P. W. Cruikshank, K. A., Mayer, R. E. Pintrich, P. R. Rath, J. ve Wittrock, M. C. (2001). *A taxonomy for learning teaching and assessing – A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Pearson Education.
- Black, P., Harrison, C., Lee, C., Marshall, B., ve Wiliam, D. (2003). *Assessment for learning – Putting it into practice*. Open University Press.
- Bloom, B. S., Hastings, J. T., ve Madaus, F. (1971). *Handbook on formative and summative evaluation of student learning*. McGraw-Hill.
- Burul, C., ve Tezci, E. (2022). Öğretmenlerin öğretim programına bağlılıklarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(235), 2417-2446.
- Demirel, Ö. (2012). *Eğitimde Program Değerlendirme – Kuramdan Uygulamaya – 19. Baskı*. Pegem Akademi.
- Dilekli, Y., Tezci, E., ve Yünkül, E. (2024). Changing Paradigms and Perspectives in Curriculum. Ed: Yünkül, E ve Güneş, A. M. In *Transforming school systems through assessment, technology, and non-traditional learning methods* (pp. 1-24). IGI Global.
- Gordon, W. R., Taylor, R. T., ve Oliva, P. F. (2018). *Developing the Curriculum (Improved Outcomes Through Systems) – Improved Outcomes Through Systems Approaches – Ninth Edition*. New York: Pearson.
- Hall, C., ve Johnson, A. (1994). Module A5: Planning a Test or Examination. B. Imrie, ve C. Hall içinde, *Assessment of Student Performance*. University Teaching Development Centre, Victoria University of Wellington.
- Huitt, W. (2011). Bloom et al.'s taxonomy of the cognitive domain. *Educational Psychology Interactive*. 12 1, 2024 tarihinde <http://www.edpsycinteractive.org/topics/cognition/bloom.html>

- adresinden alındı.
- Huizinga, T., Nieveen, N. ve Handelzalts, A. (2019). Implementation activities in design teams: Opportunities to demonstrate and acquire design expertise. Pieters, J., Voogt, J ve Roblin, N. P. (ed.) In *Collaborative curriculum design for sustainable innovation and teacher learning* (ss. 175-190). Springer.
- Klenowski, V. (2013). Sustaining teacher professionalism in the context of standards referenced assessment reform. Ed: Luke, A., Woods, A. ve Weir, K. içinde *Curriculum syllabus design and equity*, (88-102). Routledge.
- McMillan, J. H. (2007). *Formative Classroom Assessment: Theory into Practice*. Teachers College Press.
- Mehmeti, F. (2017). *Kosova altıncı sınıf Teknoloji dersi öğretim programının değerlendirmesi – Doktora Tezi*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Miller, M. D., Linn, R. L., ve Norman, E. (2009). *Measurement and assessment in reading – Tenth Edition*. Pearson Education Ltd. .
- Murchan, D., Shiel, G., ve Vula, E. (2012). *Basic Education Program – Vlerësimi Formativ*. Prishtinë: USAID .
- Popham, W. J., ve Husek, T. R. (1969). Implications of criterion-referenced measurement. *Journal of Educational Measurement*, 6(1), 1-9. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1745-3984.1969.tb00654.x>
- Print, M. (2020). *Curriculum develepment and design*. Routledge.
- Scarino, A. (2005). Going beyond criteria for judging performance. *Barbel: Journal of the Australian Federation of Modern Language Teachers' Association*, 39(3), 8-17.
- Pellegrino, J. W. (2004). Complex learning environments: connecting learning theory, instructional design, and technology. Ed: Seel, N. M. Dijkstra, S. In *Curriculum, plans, and processes in instructional design: International perspectives* (ss. 25-48). Lawrence Erlbaumi
- Simpson, E. (1972). *The classification of educational objectives in the psychomotor domain: The psychomotor domain. Vol. 3*. Gryphon House.
- Talla, M. (2012). *Curriculum development: Perspectives, principles and issues*. Pearson Education India.
- Tekin, H. (1993). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Yargı Yayınları.
- Tezci, E. (2016). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Tezci, E., ve Dikici, A. (2006). The Effects of digital portfolio assessment process on students' writing and drawing performances. *Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET)*, 5(2), Article 7.
- Tezci, E. ve Demirli, C. (2004). Bir performans değerlendirme modeli: bireysel gelişim dosyası. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya
- Waugh, C. K., ve Gronlund, N. E. (2013). *Assessment of student achievement* . Pearson.



SÜRDÜRÜLEBİLİR PROGRAM GELİŞTİRME

BÖLÜM 14

Fatih AYGÖREN¹

EĞİTİM PROGRAMI VE PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİ

Eğitim programı, onu tanımlama şeklimize göre değişen bir kavramdır (Lunenburg ve Ornstein, 2012). Eğitimciler tarafından farklı açıklanabilmektedir (Oliva, 1982). Alandaki önemli isimlerden olan Bobbitt (1918) eğitim programını, yönetilen, yönetilmeyen, bireyin yeteneklerini ortaya çıkaran bütün yaşantılarla ilgilenen ya da okulun bireylerdeki yetenekleri ortaya çıkarmak için çok dikkatli şekilde tamamlamaya ve geliştirmeye çalıştığı yönlendirilmiş eğitimler dizisi olarak tanımlamaktadır. Tanımlanmaya çalışılan bu program düzeneğini geliştirmek ayrıca ele alınması gereken bir süreçtir. Eğitim programı geliştirme, temel olarak, eğitim programlarının sistematik planlaması, uygulanması ve değerlendirilmesi sürecidir; nihai hedefi öğrenci öğrenmelerini artırmak ve onları gerçek yaşamın şartlarına hazırlamaktır (Kridel, 2010). Bu bağlamda, program geliştirmenin kesin tanımlamalara takılmadan, eğitim sürecinin kritik bir yönü olduğu söylenebilir. Program, öğrenme ortamını oluşturur ve öğrencilerin kazanacağı bilgi, beceri ve tutumları ortaya çıkarır.. Program geliştirme en geniş anlamıyla eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi süreci olarak da tanımlanabilir (Erden, 1998). Bu süreç, öğrenme hedeflerinin belir-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, fatih.aygoren@alanya.edu.tr,
ORCID iD: 0000-0002-8953-777

dan bir bileşeni olarak ele alınmamalıdır (Dale ve Newman, 2005; Hajdukiewicz ve Pera, 2020; Venkataraman, 2009). Eğitimcilerin eğitim programı geliştirme sürecine yaklaşımında köklü, paradigma değiştiren bir değişiklik gerektirir; geleneksel disiplin sınırlarının ötesine geçerek, bütünsel, derinlemesine bağlantılı ve disiplinlerarası bir perspektifi benimsemelidir (Venkataraman, 2009). İkinci olarak, öğrencilerde anlamlı bir dönüşüm sağlamak adına, onların daha aktif, güçlü birer paydaş olmalarını sağlayan, onlara anahtar beceriler kazandırmanın kritik önemi unutulmamalıdır. Eleştirel düşünme, problem çözme, sistem düşüncesi ve işbirlikçi problem çözme becerilerini içeren bu hayati yetkinlikler, öğrencilerin yalnızca kendi bireysel yaşam tarzlarını ve günlük uygulamalarını dönüştürmelerini sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda daha sürdürülebilir bir geleceğe yönelik daha geniş toplumsal dönüşüme de katkıda bulunmaları için gereklidir. (Cebrián ve diğ., 2020; Dale ve Newman, 2005; Hajdukiewicz ve Pera, 2020; Thüner ve diğ., 2017). Son olarak, eğitimcilerin, politika yapıcılarının ve çeşitli topluluk paydaşlarının koordineli çabalarını ve kolektif taahhüdünü içeren, sürdürülebilir eğitim programı geliştirmek için derinlemesine işbirlikçi, katılımcı bir yaklaşımın acil ihtiyacını vurgulamaktadır (Boboc, 2012; Saborit ve diğ., 2021; Stubbs ve diğ., 2021). Bu paylaşılan, bütünsel sürdürülebilirlik ilkeleri ve uygulamalarına olan bağlılığı teşvik ederek, eğitim kurumları, eğitim programlarının toplumun gelişen ihtiyaçları, öncelikleri ve bakış açılarıyla son derece ilgili, duyarlı ve yakın bir şekilde uyumlu kalmasını sağlayabilir (Biltagy, 2015; Merkel ve Litten, 2023; Rowe, 2007). Araştırmacılar, sürdürülebilirlik ve kalkınmanın karmaşık, çok yönlü zorluklarını uzlaştırmanın, çevre eğitimi geleneksel sınırlarının çok ötesine geçen benzersiz bir disiplinlerarası yaklaşım gerektirdiğini savunmaktadırlar (Cebrián ve diğ., 2020; Dale ve Newman, 2005; Hajdukiewicz ve Pera, 2020; Thüner ve diğ., 2017).

KAYNAKLAR

- Ahmed, S., Taqi, H. Md. M., Farabi, Y. I., Sarker, M., Ali, S. M., ve Sankaranarayanan, B. (2021). Evaluation of flexible strategies to manage the COVID-19 Pandemic in the education sector. *Global Journal of Flexible Systems Management* (22, 81). Springer Science+Business Media.
- Agirreazkuenaga, L. (2020). Education for agenda 2030: What direction do we want to take going forward? *Sustainability* (12, 5, 2035). Multidisciplinary Digital Publishing Institute.
- Ang, Sr. M. (2021). ST. Paul University Philippines' thrust towards education for sustainable development. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 9(4), 271-.
- Annan-Diab, F., ve Molinari, C. (2017). Interdisciplinarity: Practical approach to advancing education for sustainability and for the Sustainable Development Goals. *The International Journal of Management Education* (15, 2, 73). Elsevier BV.
- Asumadu, G. (2022). Examining sustainability education in economics, accounting and finance in Tertiary Institutions in Ghana. *Modern Economy* (13, 12, 1521). Scientific Research Publishing.

- Biltagy, M. (2015). Education for sustainability: Vision and action of higher education for sustainable consumption. *International Journal of Economics and Finance* (7, 12, 282). Canadian Center of Science and Education.
- Boboc, M. (2012). The Postmodern curriculum in a modern classroom. *International Journal of Education* (4, 1). Macrothink Institute.
- Bobbitt, F. (1918). *The Curriculum*. The Riverside Press.
- Bürgener, L., ve Barth, M. (2017). Sustainability competencies in teacher education: Making teacher education count in everyday school practice. *Journal of Cleaner Production* (174, 821). Elsevier BV.
- Cebrián, G., Pubill, ve M. J. i. (2015). Competencies in education for sustainable development: Exploring the student teachers' views. *Sustainability* (7, 3, 2768). Multidisciplinary Digital Publishing Institute.
- Cebrián, G., Pubill, M. J. i ve Mulà, I. (2020). Competencies in education for sustainable. development: Emerging teaching and research developments. *Sustainability* (12, 2, 579). Multidisciplinary Digital Publishing Institute.
- Clark, R., Stabryla, L. M., ve Gilbertson, L. M. (2020). Sustainability coursework: Student perspectives and reflections on design thinking. *International Journal of Sustainability in Higher Education* (21, 3, 593). Emerald Publishing Limited.
- Corres, A., Rieckmann, M., Espasa, A., ve Ruíz-Mallén, I. (2020). Educator competences in sustainability education: A systematic review of frameworks [review of educator competences in sustainability education: a systematic review of frameworks]. *Sustainability*, 12(23), 9858. Multidisciplinary Digital Publishing Institute.
- Dale, A., ve Newman, L. (2005). Sustainable development, education and literacy. *International Journal of Sustainability in Higher Education* (6, 4, 351). Emerald Publishing Limited.
- Dambudzo, I. I. (2015). Curriculum Issues: Teaching and learning for sustainable development in developing countries: zimbabwe case study. *Journal of Education and Learning* (4, 1). Canadian Center of Science and Education.
- Darling Hammond, L., Schachner, A., ve Edgerton, A. K. (2020). *Restarting and reinventing school: Learning in the Time of COVID and beyond*. Learning Policy Institute.
- Ellis, A. K. (2014). *Exemplars of curriculum theory*. Routledge eBooks. Informa.
- Engle, E. W., Barsom, S. H., Vandenberg, L., Sterner, G., ve Alter, T. R. (2017). Developing a framework for sustainability meta-competencies. *International Journal of Higher Education and Sustainability* (1, 4, 285).
- Falkenberg, T., ve Babiuk, G. (2014). The status of education for sustainability in initial teacher education programmes: a Canadian case study. *International Journal of Sustainability in Higher Education* (15, 4, 418). Emerald Publishing Limited.
- González, E. G., Jiménez-Fontana, R., ve Goded, M. del P. A. (2020). Education for sustainability and the sustainable development goals: Pre-Service teachers' perceptions and knowledge. *Sustainability* (12, 18, 7741). Multidisciplinary Digital Publishing Institute.
- Gosselin, D. C., Parnell, R., Smith-Sebasto, N. J., ve Vincent, S. (2013). Integration of sustainability in higher education: three case studies of curricular implementation. *Journal of Environmental Studies and Sciences* (3, 3, 316). Springer Science+Business Media.
- Hajdukiewicz, A., ve Pera, B. (2020). Education for sustainable development—the case of massive open online courses. *Sustainability* (12, 20, 8542). Multidisciplinary Digital Publishing Institute.
- Hardin, R., Bhargava, A. K., Bothner, C. L., Browne, K. E., Kusano, S., Golrokhian, A., Wright, M. C., Zeng, P. Z., ve Agrawal, A. (2016). Towards a revolution in sustainability education: Vision, architecture, and assessment in a case-based approach. *World Development Perspectives* (1, 58). Elsevier BV.
- Hargreaves, A. (2010). *Sustainable educational reform*. Elsevier eBooks (p. 289). Elsevier BV.

- Hart, D. D., Buizer, J. L., Foley, J. A., Gilbert, L. E., Graumlich, L. J., Kapuscinski, A. R., Kramer, J. G., Palmer, M. A., Peart, D. R., ve Silka, L. (2016). Mobilizing the power of higher education to tackle the grand challenge of sustainability: Lessons from novel initiatives. *Elementa Science of the Anthropocene* (4). BioOne.
- Hegarty, K., ve Harpe, B. de la. (2010). Vignette 8 Revisiting higher education's heartland: (Inter) disciplinary ways of knowing and doing for sustainability education. *International perspectives on higher education research* (p. 225). Emerald Publishing Limited.
- Karjanto, N. (2023). *Mathematical modeling for sustainability: How can it promote sustainable learning in mathematics education?* arXiv. Cornell University.
- Kridel, C. (2010). *Encyclopedia of curriculum studies*. SAGE Publications.
- Lunenburg, F. C. ve Ornstein, A. C. (2012). *Educational administration: Concepts and practices (Sixth Edition)*. Wadsworth Cengage Learning.
- Martin-Kniep, G. O., ve Picone-Zocchia, J. (2009). *Changing the way you teach, improving the way students learn*. ASCD.
- Matshe, P. F. A., ve Mahlangu, V. P. (2014). *Realigning the curriculum for the societal's needs in the 21st century*. Mediterranean Journal of Social Sciences. Mediterranean Center of Social and Educational Research.
- Mcmillin, J., ve Dyball, R. (2009). Developing a whole-of-university approach to educating for sustainability. *Journal of Education for Sustainable Development* (3, 1, 55). SAGE Publishing.
- Meehan, B., ve Thomas, I. (2008). Research and solutions: University education for sustainability: Projects, problems, and professionalism. *Sustainability The Journal of Record* (1, 2, 124). Mary Ann Liebert, Inc.
- Merkel, J., ve Litten, L. H. (2023). *The sustainability challenge*. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ir.209>
- Middleton, H. (2008). Problem-solving in technology education as an approach to education for sustainable development. *International Journal of Technology and Design Education* (19, 2, 187). Springer Science+Business Media.
- Millenbah, K. F., ve Wolter, B. H. K. (2009). The changing face of natural resources students, education, and the profession. *Journal of Wildlife Management* (73, 4, 573). Wiley.
- Mohr, S., ve Purcell, H. (2020). *Sustainable development of leadership strategies in higher education. innovations in higher education teaching and learning*. Emerald Publishing Limited.
- Mulder, K., Desha, C., ve Hargroves, K. (2013). Sustainable development as a meta-context for engineering education. *Journal of Sustainable Development of Energy Water and Environment Systems* (1, 4, 304). SDEWES Centre.
- Oliva, P. F. (1982). *Developing curriculum*. Little, Brown and Company.
- Ornstein, A. C. ve Hunkins, F. P. (1993). *Curriculum foundations, principles and issues* (Second Edition). Allyn and Bacon.
- Redman, A., ve Wiek, A. (2021). Competencies for advancing transformations towards sustainability. *Frontiers in Education* (6). Frontiers Media.
- Risopoulos-Pichler, F., Daghofer, F., ve Steiner, G. (2020). Competences for solving complex problems: A cross-sectional survey on higher education for sustainability learning and transdisciplinarity. *Sustainability* (12, 15, 6016). Multidisciplinary Digital Publishing Institute.
- Rowe, D. (2007). Education for a sustainable future. *Science* (317, 5836, 323). American Association for the Advancement of Science.
- Saborit, J., Méndez-Alonso, D., Estrada, J. A. C., Fernández-Viciania, A., ve Bahamonde-Nava, J. R. (2021). cooperative learning for a more sustainable education: Gender equity in the learning of maths. *Sustainability* (13, 15, 8220). Multidisciplinary Digital Publishing Institute.
- Sánchez, J. G. (2022). Levels of transformation in sustainable curricula: The case of geography education. *Sustainability* (14, 8, 4481). Multidisciplinary Digital Publishing Institute.
- Saragih, L., Riandi, R., ve Solihat, R. (2021). The implementation of ESD into Biology learning to

- equip students with ESD competencies of systemic thinking and problem-solving. *Journal of Physics Conference Series* (1806, 1, 12158). IOP Publishing.
- Scott, W., ve Gough, S. (2010). Sustainability, learning and capability: exploring questions of balance. *Sustainability* (2, 12, 3735). Multidisciplinary Digital Publishing Institute.
- Seager, T. P. (2008). The sustainability spectrum and the sciences of sustainability. *Business Strategy and the Environment* (17, 7, 444). Wiley.
- Sengupta, E., Blessinger, P., ve Yamin, T. S. (2020). Introduction to integrating sustainability into curriculum. *Innovations in higher education teaching and learning* (p. 3). Emerald Publishing Limited.
- Sherren, K. (2005). Balancing the disciplines: A multidisciplinary perspective on sustainability curriculum content. *Australian Journal of Environmental Education* (21, 97). Cambridge University Press.
- Slattery, P. (2006). *Curriculum development in the postmodern era*. (Second Edition), Routledge.
- Stubbs, W., Ho, S., Abbonizio, J. K., Paxinos, S., ve Bos, J. J. (2021). *Addressing the SDGs through an integrated model of collaborative education*. Edward Elgar Publishing eBooks (p. 252). Edward Elgar Publishing.
- Taşdemir, Ç., ve Gazo, R. (2020). Integrating sustainability into higher education curriculum through a transdisciplinary perspective. *Journal of Cleaner Production* (265, 121759). Elsevier BV.
- Thürer, M., Tomašević, I., Stevenson, M., Qu, T., ve Huisingh, D. (2017). A systematic review of the literature on integrating sustainability into engineering curricula [Review of A systematic review of the literature on integrating sustainability into engineering curricula]. *Journal of Cleaner Production*, (181, 608). Elsevier BV.
- Venkataraman, B. (2009). Education for sustainable development. *Environment Science and Policy for Sustainable Development* (51, 2, 8). Taylor & Francis.
- Yue, X., ve Ji, R. (2020). *Teacher professional competencies in education for sustainable development*. IntechOpen eBooks.
- Zhang, Y., Khan, U., Lee, S. Y., ve Salik, M. (2019). The influence of management innovation and technological innovation on organization performance. *A Mediating Role of Sustainability*. In *Sustainability* (11, 2, 495). Multidisciplinary Digital Publishing Institute.



İNOVASYON VE GELECEĞİN EĞİTİM PROGRAMLARI

BÖLÜM 15

Eyup YÜNKÜL¹

EĞİTİM VE İNOVASYON

Günümüzde değişmeyen tek şeyin değişimin kendisi olduğunu derinden hissettiğimiz bir dönemden geçmekteyiz. Bu nedenle eğitimin de sürekli değişmesi ve yenilenmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Bilgi çağındaki öğrenen ihtiyaçlarına geleneksel yöntemlerin yetersiz kaldığı durumlar, eğitim ortamlarında inovasyonun gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır. Bilgi çağının önemli özellikleri arasında yer alan bilimsel ve teknolojik gelişme, küreselleşme, artan bilgi ve inovasyonla gelen değişimler, bir ülkenin kalkınması ve hızlı değişimlere uyum sağlayabilmesi için temel faktörler haline gelmiştir (Archibugi ve Iammarino, 2003). Bu nedenle ülkeler, inovasyonu kalkınma ve gelişmenin ayrılmaz bir parçası olarak görmekte ve ulusal stratejilerine dahil etmektedir (Kurtuluş, 2012).

Yenilik, yenileşme, anlamına gelen innovasyon. İnovasyon kelimesi, Latince “innovatus” sözcüğünden türemiş olup Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde “yenileşim” olarak tanımlanmaktadır. TDK sözlüğüne göre yenileşim; değişen koşullara uyum sağlama, yenilik, toplumsal, yönetsel ve kültürel ortamlarda yeni yöntemlerin kullanılmaya başlanması anlamlarına gelmektedir (TDK, 2014).

¹ Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, eyunkul@balikesir.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6177-3766

yüzyıl becerilerini geliştirmeye odaklanırken, eleştirel düşünme, yaratıcılık, iş-birliği ve uyum yeteneği gibi temel yetkinlikleri de desteklemelidir.

İnovatif eğitim yaklaşımlarının başarılı bir şekilde uygulanması, teknolojik altyapı, öğretmen yetkinlikleri ve kurumsal destek gibi faktörlere bağlıdır. Hew ve Cheung (2013), bu yaklaşımların etkili kullanımı için öğretmenlerin sürekli profesyonel gelişiminin önemini vurgulamaktadır. Gelecekte, bu yaklaşımların daha da gelişeceği ve yeni teknolojilerle entegre olacağı öngörülmektedir. Bu nedenle, eğitim kurumlarının stratejik planlamalar yapması ve gerekli altyapı yatırımlarını gerçekleştirmesi kritik öneme sahiptir.

Eğitimde inovasyon, öğrenme süreçlerini dönüştürme potansiyeline sahip olsa da, bu süreçte karşılaşılan engellerin dikkatlice ele alınması gerekmektedir. Kaynak yetersizliği, öğretmenlerin direnci ve teknolojik altyapı eksikliği gibi sorunlar, çok paydaşlı bir yaklaşımla aşılabılır. Bu süreçte, devletler, özel sektör, eğitim kurumları ve öğretmenler arasında iş birliği, inovasyonun başarıya ulaşması için kritik öneme sahiptir. Eğitimde inovasyonun sürdürülebilir olması, ancak bu engellerin sistematik bir şekilde ele alınmasıyla mümkün olacaktır. Sonuç olarak, inovasyon odaklı eğitim programları tasarlanırken, teknolojik gelişmelerin sunduğu fırsatlar ile insani değerlerin ve pedagojik ilkelerin dengede tutulması, sürdürülebilir ve etkili bir eğitim sisteminin anahtarı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Abeysekera, L., ve Dawson, P. (2015). Motivation and cognitive load in the flipped classroom: Definition, rationale and a call for research. *Higher Education Research & Development*, 34(1), 1-14.
- Adamu-Awuja, S. (2014). Transformation of the Nigerian Nation through functional basic education curriculum delivery: Roles of teacher education. *The Institution*, 6(1), 246- 254.
- Ainscow, M., Booth, T., & Dyson, A. (2006). *Improving schools, developing inclusion*. Routledge.
- Akhan, O., ve Altaş, S. (2021). BİLSEM tarih öğretmenlerinin BİLSEM çalışma koşulları hakkındaki görüşleri. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 133-147.
- Alqahtani, T., Badreldin, H. A., Alrashed, M., Alshaya, A. I., Alghamdi, S. S., bin Saleh, K., ... ve Albekairy, A. M. (2023). The emergent role of artificial intelligence, natural learning processing, and large language models in higher education and research. *Research in Social and Administrative Pharmacy*, 19(8), 1236-1242.
- Archibugi, D., ve Iammarino, S. (2003). Innovation and globalization. In *European integration and global corporate strategies* (pp. 105-130). Routledge.
- Baker, R. S. (2016). Stupid tutoring systems, intelligent humans. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 26(2), 600-614.
- Balkaş, S. R., ve Barış, M. F. (2015). Etkileşimli akıllı tahta kullanımının öğretmen rollerine, sınıf içi etkileşime ve öğrenci motivasyonuna etkisi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(8), 206-222.
- Balmes, S. R. (2022). Technology integration and transformative innovation in education. *Technology Integration and Transformative Innovation in Education*, 106(1), 204-208.

- Bartholomew, S. R., Strimel, G. J., ve Yoshikawa, E. (2019). Using adaptive comparative judgment for student formative feedback and learning during a middle school design project. *International Journal of Technology and Design Education*, 29, 363-385.
- Bell, S. (2010). Project-based learning for the 21st century: Skills for the future. *The Clearing House*, 83(2), 39-43.
- Bergmann, J., ve Sams, A. (2012). *Flip your classroom: Reach every student in every class every day*. International Society for Technology in Education.
- Bishop, J. L., ve Verleger, M. A. (2013). The flipped classroom: A survey of the research. *ASEE National Conference Proceedings*.
- Blumenfeld, P. C., Soloway, E., Marx, R. W., Krajcik, J. S., Guzdial, M., & Palincsar, A. (2011). Motivating project-based learning: Sustaining the doing, supporting the learning. *Educational Psychologist*, 26(3-4), 369-398.
- Booth, T. (2009). Understanding inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, 13(4), 409-423.
- Chatzipoulidis, A., Avdimiotis, S., Kokkinis, G., Tsiakis, T., ve Kargidis, T. (2023). Change and risk management roadmap towards higher education quality. *Journal of Contemporary Education Theory & Research*, 7(1), 3-15.
- Cole, K., Means, B., Simkins, M., ve Tavalı, F. (2002). *Increasing student learning through multimedia projects*. Association for Supervision and Curriculum Development.
- Council of the European Union. (2019). Strategic framework for European cooperation in education and training.
- Çatlak, Ş., Tekdal, M., ve Baz, F. (2015). Scratch yazılımı ile programlama öğretiminin durumu: Bir doküman inceleme çalışması. *Journal of Instructional Technologies and Teacher Education*, 4(3), 13-25.
- Çelikten, Y. (2017). Üstün yetenekli çocuklar ve BİLSEM. *Turkish Journal of Educational Studies*, 4(3), 87-104.
- Çolakoglu, M., ve Gökben, A. G. (2017). Türkiye’de eğitim fakültelerinde FeTeMM (STEM) çalışmaları. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 46-69.
- Chang, S. H. (2016). *The marriage of constructivism and flipped learning*. Indiana University Southeast. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED565608.pdf>.
- Darling-Hammond, L., ve Richardson, N. (2009). Teacher learning: What matters? How teachers learn. *Research Review*, 66(5), 46-53.
- Day, C., ve Gu, Q. (2022). *Leading schools in times of change*. Open University Press.
- Day, C., ve Sammons, P. (2021). *Successful school leadership*. Education Development Trust.
- Daşdemir, İ., Cengiz, E., ve Aksoy, G. (2018). Türkiye’de FeTeMM (STEM) eğitimi eğilim araştırması. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1161-1183.
- Dede, C. (2019). *Learning engineering: A critical discipline for future learning*. Harvard Graduate School of Education.
- Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., ve Nacke, L. (2011, September). From game design elements to gamefulness: defining “gamification”. In *Proceedings of the 15th international academic MindTrek conference: Envisioning future media environments* (pp. 9-15).
- Doğan, S., ve Varank, İ. (2014). *Türkiye yetişkin öğrenme profilinin politika analizi kapsamında değerlendirilmesi*. Ankara: TC MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü.
- du Boulay, B. (2016). Artificial intelligence as an effective classroom assistant. *IEEE Intelligent Systems*, 31(6), 76-81.
- Duban, N., ve Küçükylmaz, E. A. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının alternatif ölçme-değerlendirme yöntem ve tekniklerinin uygulama okullarında kullanımına ilişkin görüşleri. *İlköğretim online*, 7(3), 769-784.
- Duman, K. P., ve Cumart, G. (2024). Oyun temelli öğrenme ve okul öncesi eğitim. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 11(106), 786-795.

- Eraslan, A. (2009). Finlandiya'nın PISA'daki başarısının nedenleri: Türkiye için alınacak dersler. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 3(2), 238-248.
- Ertmer, P. A., ve Ottenbreit-Leftwich, A. (2020). Teacher technology change: How knowledge, confidence, beliefs, and culture intersect. *Journal of Research on Technology in Education*, 42(3), 255-284.
- Farrell, I. K., ve Hamed, K. M. (2017). Examining the relationship between technological pedagogical content knowledge (TPACK) and student achievement utilizing the Florida value-added model. *Journal of Research on Technology in Education*, 49(3-4), 161-181.
- Florian, L., ve Black-Hawkins, K. (2011). Exploring inclusive pedagogy. *Cambridge Journal of Education*, 41(4), 471-485.
- Freina, L., ve Ott, M. (2015). A literature review on immersive virtual reality in education: State of the art and perspectives. *Conference Proceedings of eLearning and Software for Education*.
- Fullan, M. (2016). *The new meaning of educational change*. Teachers College Press.
- Fullan, M., ve Quinn, J. (2020). *Deep learning: Engage the world change the world*. Corwin Press.
- GISEP. (2015). *Türkiye girişimcilik stratejisi ve eylem planı 2015-2018*. webdosya.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/Gisep_2015-2018_TR.pdf.
- Haleem, A., Javaid, M., Qadri, M. A., ve Suman, R. (2022). Understanding the role of digital technologies in education: A review. *Sustainable Operations and Computers*, 3, 275-285.
- Hallinger, P., ve Murphy, J. (2021). *School leadership and educational change*. SAGE Publications.
- Hallinger, P., & Wang, W. C. (2020). *Assessing instructional leadership with the principal instructional management rating scale*. Springer.
- Hamari, J., Koivisto, J., ve Sarsa, H. (2014, January). Does gamification work?--a literature review of empirical studies on gamification. In *2014 47th Hawaii international conference on system sciences* (pp. 3025-3034). Ieee.
- Hargreaves, A., ve O'Connor, M. T. (2020). *Collaborative professionalism*. Corwin Press.
- Hargreaves, A., ve Shirley, D. (2021). *Leading from the middle*. Learning Forward.
- Harris, A., ve Jones, M. (2020). School leadership and management in the digital age. *School Leadership & Management*, 40(2-3), 123-127.
- Harris, J., ve Hofer, M. (2019). TPACK stories: Schools and school districts repurposing a theoretical construct for technology-related professional development. *Journal of Research on Technology in Education*, 51(4), 364-379.
- Hattie, J., ve Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112.
- Hew, K. F., ve Cheung, W. S. (2013). Use of Web 2.0 technologies in K-12 and higher education: The search for evidence-based practice. *Educational Research Review*, 9, 47-64.
- Holmes, W., Bialik, M., ve Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning*. Center for Curriculum Redesign.
- Holstein, K., McLaren, B. M., ve Aleven, V. (2019). Co-designing a real-time classroom orchestration tool to support teacher-AI complementarity. *Journal of Learning Analytics*, 6(2), 27-52.
- Howard, S. K., ve McKeown, J. (2021). Teacher digital competencies: A systematic literature review. *Computers & Education*, 165, 104149.
- Hulku, B. (2024). İsviçre'de reform hareketinin yükselişi ve Zwingli'nin bu harekete katkıları *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Necmettin Erbakan University
- Johnston, E., Burleigh, C., ve Wilson, A. (2020). Interdisciplinary collaborative research for professional academic development in higher education. *Higher Learning Research Communications*, 10(1), 62-77.
- Kapp, K. M. (2012). *The gamification of learning and instruction: Game-based methods and strategies for training and education*. John Wiley & Sons.
- Karadeniz, A. (2015). Ters-yüz edilmiş sınıflar. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 322-326.

- Karoğlu, A. K., Bal, K., ve Çimşir, E. (2020). Toplum 5.0 sürecinde Türkiye’de eğitimde dijital dönüşüm. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 147-158.
- Kaygusuz, N. (2022). Girişimcilik eğitimi ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkide ailesel deneyimlerin aracılık rolü: Giresun öğrencileri ile Giresun’daki lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen bir alan araştırmasına dayalı model önerisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Giresun Üniversitesi, Giresun.
- Kukulska-Hulme, A. (2021). Reflections on research questions in mobile assisted language learning, *Journal of China Computer-Assisted Language Learning*, 1(1), 28-46.
- Lambriex Schmitz, P., Van der Klink, M. R., Beusaert, S., Bijker, M., ve Segers, M. (2020). When innovation in education works: Stimulating teachers’ innovative work behaviour. *International Journal of Training and Development*, 24(2), 118-134.
- Larmer, J., ve Mergendoller, J. R. (2015). *Gold standard PBL: Essential project design elements*. Buck Institute for Education.
- Le Thi, N. L. (2023). The role of soft skills in promoting effective communication and cooperation among students in a multicultural classroom environment. *Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture*, 4(12), 51-61.
- Leithwood, K., Anderson, S., Mascall, B., ve Strauss, T. (2010). School leaders’ influences on student learning: The four paths. *The Principles Of Educational Leadership And Management*, 2, 13-30.
- Leithwood, K., Sun, J., Schumacker, R., ve Hua, C. (2023). Psychometric properties of the successful school leadership survey. *Journal of Educational Administration*, 61(4), 385-404.
- Leithwood, K., Sun, J., ve Schumacker, R. (2020). How school leadership influences student learning: A test of “The four paths model”. *Educational Administration Quarterly*, 56(4), 570-599.
- Lindfors, E., &ve Hilmola, A. (2016). Innovation learning in comprehensive education?. *International Journal of Technology and Design Education*, 26, 373-389.
- Luckin, R., ve Holmes, W. (2016). Intelligence unleashed: An argument for AI in education. <http://discovery.ucl.ac.uk/1475756/>
- Maritz, A., De Waal, A., Buse, S., Herstatt, C., Lassen, A., ve MacLachlan, R. (2014). Innovation education programs: toward a conceptual framework. *European Journal of Innovation Management*, 17(2), 166-182.
- Massy, W. F. (2008). Designing education for innovation. In *Education for Innovation* (pp. 211-233). Brill.
- Mbah, B. A. (2014). Repositioning adult education curriculum for national development. *The Intuition: An International Journal for Research Development*, 6(1), 72-82.
- MEB (2018). *Fen bilimleri dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Murphy, J., ve Louis, K. S. (2020). *Handbook of research on educational administration*. Jossey-Bass.
- OECD. (2018). *Oslo Manual: Guidelines for collecting and interpreting innovation data*. OECD Publishing.
- OECD. (2019). *Trends shaping education 2019*. OECD Publishing.
- Ortaş, İ. (2008). Türkiye için ulusal bir Erasmus programı gerekli mi?. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 2(3), 249-254.
- Özcan, Ö., Oran, Ş., ve Arık, S. (2018). Fen bilimleri dersi 2013 ve 2017 öğretim programlarının öğretmen görüşlerine göre karşılaştırmalı incelenmesi. *Başkent University Journal of Education*, 5(2), 156-166.
- Özdemir, A., Özgüner, M., ve Alkış, H. (2018). Üniversitelerde verilen girişimcilik eğitimi girişimci kişilik özelliklerini nasıl etkiler? Deneyisel bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 21(2), 430-447.
- Özudoğru, G., Baltacı, Ö., ve Özçakır, B. (2021). Türkiye’de hayat boyu öğrenme konusunda yapılan tezlerin bibliyografik değerlendirilmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(2), 829-842.

- Prestridge, S. (2019). Categorising teachers' use of social media for their professional learning: A self-generating professional learning paradigm. *Computers ve Education*, 129, 143-158.
- Reich, J. (2020). *Failure to disrupt: Why technology alone can't transform education*. Harvard University Press.
- Robinson, V. M., Hohepa, M., ve Lloyd, C. (2020). *School leadership and student outcomes: Identifying what works and why* (Vol. 41, pp. 1-27). Winmalee: Australian Council for Educational Leaders.
- Roll, I., ve Wylie, R. (2016). Evolution and revolution in artificial intelligence in education. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 26(2), 582-599.
- Samancı, O., ve Ocağcı, E. (2017). Hayat boyu öğrenme. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(24), 711-722.
- Sarı, D., ve Katrancı, M. (2021). İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 334-360.
- Strimel, G., Kim, E., Bosman, L., ve Gupta, S. (2019). Informed design through the integration of entrepreneurial thinking in secondary engineering programs. *Journal of STEM Education*, 19(5), 32-39.
- Suleymanov, F. (2015). Inclusive education in Azerbaijan: Main challenges and solutions. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 200, 484-492.
- Tomlinson, C. A. (2001). *How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms*. Pearson Education.
- Tondeur, J., Scherer, R., Baran, E., Siddiq, F., Valtonen, T., ve Sointu, E. (2019). Teacher educators as gatekeepers: Preparing the next generation of teachers for technology integration in education. *British Journal of Educational Technology*, 50(3), 1189-1209.
- Tsai, C. C., ve Chai, C. S. (2022). The role of teacher professional development in technology integration. *Educational Technology & Society*, 25(1), 1-14.
- Tschannen-Moran, M., ve Gareis, C. R. (2021). *Principals matter*. Routledge.
- TÜBİTAK. (2015). *Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu 27. toplantısı sonuçlanan kararlar*. www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/sonuclanan_kararlar.pdf.
- Türk Dil Kurumu. (2014). *Güncel Türkçe Sözlük*. TDK.
- Uğur-Emiroğlu, M. (2021). İlkokul kodlama eğitiminde dijital hikayenin öğrencilerin blok temelli kodlama başarılarına, kodlama eğitimine yönelik tutumlarına ve etkinlik algılarına etkisi *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- UNESCO. (2021). *Education in a post-COVID world: Nine ideas for public action*. UNESCO.
- Urhan, S. & Dost, Ş. (2016). Matematiksel modelleme etkinliklerinin derslerde kullanımı: Öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 263231-2632
- United Nations (UN). (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for sustainable development*. <https://sdgs.un.org/2030agenda>.
- Uzunpınar, G., Demiray, Ö., Gürel, Ö. İ., ve Arkadaş, B. (2024). Öğretmenlerin mesleki gelişiminde mentörlük programlarının rolü ve etkinliği. *Academic Social Resources Journal*, 8(54), 3952-3960.
- Vantieghem, W. (2023). Inclusive education: An overview. *Educational Research Review*, 39, 100416.
- VanLehn, K. (2011). The relative effectiveness of human tutoring, intelligent tutoring systems, and other tutoring systems. *Educational Psychologist*, 46(4), 197-221.
- Walker, T., Burbidge, E., Arden-Close, E., ve Panourgia, C. (2024). Knowing me, knowing you: how school educators cope with the challenges of inclusion in deprived and non-deprived areas. *International Journal of Inclusive Education*, 1-16.
- Wu, H. K., Lee, S. W. Y., Chang, H. Y., ve Liang, J. C. (2013). Current status, opportunities and challenges of augmented reality in education. *Computers & Education*, 62, 41-49.
- Yurdakul, İ., Polat, E., Çakır, E., Kaya, P. K., ve Gökoğlu, A. (2024). Okul yönetiminde inovasyon ve değişim. *International QMX Journal*, 3(1), 441-449.



PROGRAM GELİŞTİRMEDE MODEL SORUNU

BÖLÜM 16

M. Emir RÜZGAR¹

GİRİŞ

Model sözcüğü, günlük dilde birçok anlama gelmektedir. Örneğin, bir araba markasının farklı yıllarda ürettiği araçlar, ‘2024 model’ olarak ifade edilebilir. Yahut karakteri ve davranışları ile bir toplulukta diğer insanlara olumlu örnek teşkil eden insanlar da ‘model bir insan’ olarak betimlenebilir. Veya seri üretim sürecinde üretilen ürünlerin bir modeli olup o modele göre standart ürünler üretilir. Ancak program geliştirme alanyazınında model ifadesi teknik bir kavram olarak farklı bir anlamda kullanılmaktadır.

Program geliştirme alanında modeller, *program geliştirme sürecini sistematize eden ve böylece programın etkili ve verimli bir şekilde nasıl geliştirilebileceğine dair program geliştirmecilere takip edebilecekleri bir yordam sunan varsayımlar, ilkeler ve kurallar bütünü* olarak tanımlanabilir. Modeller her ne kadar program geliştirmenin uygulama boyutu ile doğrudan ilişkili olsalar da her bir modelin ardında o modeli karakterize eden kuramsal ve felsefi bir anlayış bulunur. Her bir model, program geliştirme sürecinde farklı unsurları ön plana çıkarır ve modeli program geliştirme işlerinde kullananlara çeşitli önerilerde bulunur. Bu bağlamda etkili ve verimli programlar geliştirebilmek için program geliştirme modellerinin neler olduğu, her bir modelin program geliştirme sürecinde hangi

¹ Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, memirruzgar@aksaray.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-6372-1233

KAYNAKLAR

- Adirika, B. N., ve Okolie, V. C. (2017). Examining models of curriculum development and processes: Implications for African educational heritage and review. *Social Science and Humanities Journal (SSHJ)*, 1(6), 325-342. <https://sshjournal.com/index.php/sshj/article/view/44>
- Akbaş, O. (2023). Eğitim programını geriye doğru tasarlamak: Anlamaya dayalı ve öğrenme çıktısı odaklı tasarım. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(3), 1931 – 1962.
- Batdı, V. (2021). Eğitimde program geliştirme modelleri. E. Yeşilyurt (Ed.), *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme* içinde (ss. 291-322). Vizetek Yayıncılık.
- Bhattah, T. M., Xiaoduan, C., Ullah, H., & Javed, S. (2019). Analysis of curriculum development stages from the perspective of Tyler, Taba and Wheeler. *European Journal of Social Sciences*, 58(1), 14-22.
- Borysenko, I., Baliasnikova, T., & Ihnatovych, T. (2018). Modeling as method of educational reality abstraction. *Studies in Comparative Education*, 1, 5-11.
- Cinoğlu, M. (2020). Program geliştirme modelleri. B. Oral ve T. Yazar (Eds.), *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme* içinde (ss. 205-239). (2. Baskı). Pegem Akademi.
- Daga, A. T. (2020). Primary school curriculum development orientation in the perspective of Miller and Seller model of curriculum. *Primary: Jurnal Pendidikan Guru Sekolah Dasar*, 9(5), 645-662. <http://dx.doi.org/10.33578/jpfkip.v9i5.7987>
- Demirel, Ö. (2011). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. (15. baskı). Pegem Akademi.
- Erişen, Y. (1998). Program geliştirme modelleri üzerine bir inceleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 13(13), 79-97.
- Genç, E. (2023). Program geliştirme modelleri. M. Güven ve S. Aslan (Eds.), *Cumhuriyetin 100. Yılına armağan: Çağdaş gelişmeler ışığında eğitimde program geliştirme ve değerlendirme* içinde (ss. 113-139). Pegem Akademi.
- Gökalp, M. (2020). *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme*. Nobel Yayıncılık.
- Gözütök, F. D. (2003). Türkiye'de program geliştirme çalışmaları. *Milli Eğitim Dergisi*, 160(1), 90-102.
- Hunkins, F. P. (1985). A systematic model for curriculum Development. *NASSP Bulletin*, 69(481), 23–27. doi:10.1177/019263658506948104
- İşeri, A. (2014). Türkiye'de uygulanan program geliştirme modellerinin çatışmacı kuram açısından ideoloji üretim sorunu. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 153-184.
- Jugessur, Y. S. M. F. (2023). Kerr's model of curriculum design and curriculum development in education. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, 12(4), 105-107, doi: 10.35629/7722-1204105107
- Maviş Sevim, Ö. (2023). Program geliştirme modelleri. F. Dursun ve M. F. Alkan (Eds.), *Eğitim programlarının ABC'si* içinde (ss. 177-194). Vizetek Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2004). *Tebliğler dergisi*, 67(2563).
- Oliya, P. F. ve Gordon, W. R. (2018). *Program geliştirme*. (Çev. Ed. K. Gündoğdu). Pegem Akademi.
- Ornstein, A. C. ve Hunkins, F. P. (2018). *Curriculum: Foundations, principles and issues*. (7th edition). Pearson.
- Öztürk, A. (2023). Eğitim programı tasarım yaklaşımları ve program geliştirme modelleri. H. Ünsal (Ed.), *Eğitimde program geliştirme* içinde (ss. 105-140). Pegem Akademi.
- Pinet, R. (2006). The contestation of citizenship education at three stages of the LINC 4 & 5 curriculum guidelines: production, reception, and implementation. *TESL Canada Journal/Revue TESL du Canada*, 24(1), 1-20.
- Rodwell, G. (1978). *Skilbeck's model of school-based curriculum development and the Tasmanian primary education system*. (Unpublished doctoral dissertation), Tasmanian College of Advanced Education, Tasmania, Australia.

- Selvi, K., Uysal, D., Polat, M., Sönmez, T., Köse, C., & Yetim, N. (2016). SUPSKY curriculum design model. *International Journal of Curriculum and Instructional Studies (IJOCIS)*, 6(12), 33-56.
- Tanner, D., ve Tanner, L. N. (1980). *Curriculum development: Theory into practice*. Macmillan.
- Tyler, R. W. (2021). *Eğitim programlarının ve öğretimin temel ilkeleri*. (2. Baskı). (Çev. M. Emir Rüzgar ve Berna Aslan). Pegem Akademi. (Yapıtın orijinali 1949 yılında yayımlandı).
- Wiggins, G., ve McTighe, J. (2005). *Understanding by design*. (Expanded 2nd ed.). Association for Supervision and Curriculum Development.



PROGRAM UYGULAMA VE DEĞERLENDİRME

BÖLÜM 17

Mehmet GÜROL¹

Dilek İLHAN FINDIKOĞLU²

“Bugünün çocuklarını dünün yöntemleriyle eğitirsek, onların yarınlarından çalarız.”

John Dewey

GİRİŞ

Eğitim programlarının geliştirilmesi, aslında nihai bir sona erişmeyen, sürekli gelişen ve evrilen bir döngüdür. Program geliştirme ve uygulama aşamalarındaki her bir adımda değerlendirme, kaçınılmaz bir bileşen olarak karşımıza çıkar. Eşsiz geri bildirim kaynakları ve uygulama örnekleriyle şekillenen program değerlendirme pratikleri, geride kalan bir program hakkında sadece geçmişe dönük yargılarda bulunmak için değil; aynı zamanda, bir sonraki aşamanın nasıl şekilleneceğine dair ileriye dönük müdahalelerin belirlenmesinde ve programın gelecekteki uygulamaları için gerekli aksiyonların alınmasında önemli bir rol oynar. Ayrıca, her uygulama pratiği kendi özgün koşullarına sahiptir; öğrenci grupları, öğretmenler ve okul yönetimlerinin farklılığı, program değerlendirmelerinde elde edilecek geri bildirimlerin de benzersiz olmasına neden olur.

Bu bağlamda, geliştirilen bir eğitim programı, nihai anlamda sonlanmış bir olgu ya da değiştirilemez bir yol haritası olarak görülmemelidir. Değerlendirme,

¹ Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, gurolmehmet@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-7649-9619

² Öğr. Gör., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, dilhan@yildiz.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1663-5169

miş ülkelerde derinlemesine sorgulamalara yol açmıştır. TIMSS'e verilen ulusal tepkilerde, eğitim politika yapıcılarının genellikle öğretim yöntemlerindeki farklara odaklanmışlardır çünkü bu farklar daha belirgin olup, değiştirilmesi daha kolay alanlardır (Elliott vd., 2019). PISA verileri, OECD tarafından politika önerilerini desteklemek ve yaymak ya da belirli politika modellerini teşvik etmek için temel bir kanıt kaynağı olarak düzenli bir şekilde kullanılmaktadır. PISA verileri öğrenme dinamiklerini doğrudan etkilemektedir. Bu yüzden de ülkeler eğitim politikalarını şekillendirirken PISA verilerini öncelikli olarak dikkate almaktadır (Parcerisa, Fontdevila ve Verger, 2021, s.188).

PISA, TIMSS gibi büyük ölçekli sınavlar, uluslararası düzeyde eğitim sistemlerinin başarılarını karşılaştırmak ve geliştirmek amacıyla kritik bir rol oynamaktadır. Bu sınavlar, öğrencilere yönelik okuma, matematik ve fen bilimleri gibi alanlarda elde edilen başarıları ölçerek, eğitim politikalarının etkinliğine dair değerli veriler sunmaktadır. Bununla birlikte, bu tür sınavlar yalnızca öğrenme çıktıları ve öğretim yöntemleriyle ilgili bilgi sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda eğitimdeki eşitsizlikleri, sistemsel farklılıkları ve öğretim stratejilerinin etkilerini de gözler önüne sermektedir. Eğitim politikaları ve program değerlendirmeleri, bu tür veriler ışığında şekillenir; ancak yalnızca başarı ölçütlerine dayalı değerlendirmeler, programın amacını ve eğitimdeki daha geniş hedefleri göz ardı edebilir. Dolayısıyla, büyük ölçekli sınavlar ve eğitim politikalarının değerlendirilmesinde, programın belirlediği hedefler ve eğitim sürecinin nasıl şekillendiği de dikkate alınmalıdır. Eğitimdeki gelişim ve iyileştirme süreçlerini sağlamak adına, sadece ölçülen başarılar değil, aynı zamanda eğitim politikalarının ve programların neyi hedeflediği ve nasıl işlediği üzerine kapsamlı bir analiz yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Aloisi, C., & Tymms, P. (2017). PISA trends, social changes, and education reforms. *Educational Research and Evaluation*, 23(5–6), 180–220. <https://doi.org/10.1080/13803611.2017.1455290>
- Barrón Tirado, C. M. (2011). Professional education in Mexico at the beginning of the twenty-first century. In: Pinar, W. F. (ed.). *Curriculum studies in Mexico: Intellectual histories, present circumstances*. Palgrave Macmillan.
- Brookhart, S. M. (2010). *How to assess higher-order thinking skills in your classroom*. ASCD.
- Chen, H. T. (2015). *Practical program evaluation: Theory-driven evaluation and the integrated evaluation perspective* (2nd ed.). SAGE Publications.
- Christie, A. C., & Alkin, C. M. (2023). An evaluation theory tree: A framework for guiding a range of evaluation practice. In: Christie, A. C., & Alkin, C. M. (eds). *Evaluation roots. Theory influencing practice* (3rd ed.). The Guilford Press.
- Eisner, E. W. (1976). Educational connoisseurship and criticism: Their form and functions in educational Evaluation. *Journal of Aesthetic Education*, 10(3/4), 135–150. <https://doi.org/10.1080/00220272.1976.10555290>

- org/10.2307/3332067
- Eisner, E. W. (2017). *The enlightened eye qualitative inquiry and the enhancement of educational practice*. Teachers College Press.
- Elliott, J., Stankov, L., Lee, J., & Beckmann, J. F. (2018). What did PISA and TIMSS ever do for us?: the potential of large scale datasets for understanding and improving educational practice. *Comparative Education*, 55(1), 133–155. <https://doi.org/10.1080/03050068.2018.1545386>
- Fitzpatrick, J. L., Sanders, J. R., Worthen, B. R., & Wingate, L. A. (2022). *Program evaluation: Alternative approaches and practical guidelines* (5th ed.). Pearson.
- Gerstein, J. S. (2019). *Learning in the making: How to plan, execute, and assess powerful makerspace lessons*. ASCD.
- Glatthorn, A. A., Boschee, F., Whitehead, B. M., & Boschee, B. F. (2019). *Curriculum leadership: Strategies for development and implementation* (5th ed.). Sage Publications.
- Kinarsky, R. A., & Fujita-Conrads, E. (2023). Evaluation Theory Synopses. In: Alkin, M., and Christie, A. C. (eds). *Evaluation roots. Theory influencing practice* (3rd ed.). The Guilford Press.
- Kirkpatrick, D. L., & Kirkpatrick, D. J. (2007). *Implementing the four levels a practical guide for effective evaluation of training programs*. Berrett-Koehler Publishers.
- Linfield, K. J. & Posavac, E. J. (2018). *Program evaluation methods and case studies* (9th ed.). Routledge.
- McDavid, J. C., Huse, I., & Hawthorn, L. R. L. (2018). *Program evaluation and performance measurement: An introduction to practice* (3rd ed.). SAGE Publications
- Mertens, D. M., & Wilson, A. T. (2019). *Program evaluation theory and practice a comprehensive guide* (2nd ed.). The Guilford Press.
- Nkwake, A. M. (2015). *Credibility, validity, and assumptions in program evaluation methodology*. Springer.
- Ornstein, A. C., & Hunkins, F.P. (2018). *Curriculum foundations: Principles and issues*. Pearson.
- Parcerisa, L., Fontdevila, C., & Verger, A. (2021). Understanding the PISA influence on national education policies: A focus on policy transfer mechanisms. Wilmers, A., & Jornitz, S. (eds.) *International perspectives on school settings, education policy and digital strategies: a transatlantic discourse in education research*. Verlag Barbara Budrich.
- Patton, Q. M. (2011). *Essentials of utilization-focused evaluation*. SAGE Publications.
- Provus, M. (1971). *Discrepancy evaluation for educational program improvement and assessment*. McCutchan Publishing Corporation.
- Reimers, M. F., & Chung, C. K. (2016). A Comparative study of the purposes of education in the twenty-first century. In: Reimers, M. F., & Chung, C. K. (eds). *Teaching and learning for the twenty-first century educational goals, policies, and curricula from six nations*. Harvard Education Press.
- Scriven, M. (1993). Evaluation Methodologies. Stufflebeam, D.L., Madaus, G.F., Kellaghan, T. (eds) *Evaluation models. evaluation in education and human services*, (ss.229-260). Springer.
- Scriven, M. (2007). *The logic of evaluation*. ossa conference archive. 138. <https://scholar.uwindsor.ca/ossaarchive/OSSA7/papersandcommentaries/138>
- Scriven, M. (2015). *the key evaluation checklist (KEC)*. <https://files.wmich.edu/s3fs-public/attachments/u1105/2023/kec-scriven.pdf>
- Stake, R. E. (1967). The countenance of educational evaluation. *Teachers College Record*, 68(7), 1-15. <https://doi.org/10.1177/016146816706800707>
- Stake, R.E. (1993). Program evaluation, particularly responsive evaluation. In: Stufflebeam, D.L., Madaus, G.F., Kellaghan, T. (eds). *Evaluation Models. Evaluation in Education and Human Services*, (ss.343-362). Kluwer-Nijhoff Publishing.
- Stenhouse, L. (1975). *An Introduction to curriculum research and development*. Heinemann Educational.
- Stufflebeam, D. L. (1993). The CIPP Model for program evaluation. In Stufflebeam, D. L., Madaus, G. F., Kellaghan, T. (eds). *Evaluation models. evaluation in education and human service*, (117-

- 141). Kluwer-Nijhoff Publishing.
- Stufflebeam, D. L. & Corny, C. L. S. (2014). *Evaluation theory, models, and applications* (2nd ed.). Jossey-Bass.
- Stufflebeam, D. L. & Zhang, G. (2017). *The CIPP evaluation model how to evaluate for improvement and accountability*. The Guilford Press.
- Tyler, W. R. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. The University of Chicago Press.



PROGRAMIN PLANLAMASI VE ÖĞRETİM

BÖLÜM 18

Aysun GÜROL¹
Fuat FINDIKOĞLU²

“Plansız bir hedef, sadece bir dilekten ibarettir.”

Antoine de Saint-Exupéry

GİRİŞ

Eğitimde planlama, yalnızca bir hazırlık süreci değil; öğretimin etkinliğini, tutarlılığını ve niteliğini doğrudan etkileyen stratejik bir süreçtir. Etkili bir öğretim ancak planlı, yapılandırılmış ve hedef odaklı bir yaklaşımla gerçekleştirilebilir. Öğretmen, bu süreçte sadece bilgi aktaran değil, öğrenme ortamını tasarlayan, süreci yöneten ve öğrenmeyi kolaylaştıran bir rol üstlenir. Planlamanın eğitim süreçlerinde merkezî konumda olmasının tarihsel bir arka planı vardır. Planlama kavramının eğitim alanına sistematik olarak girmesi 20. yüzyılın başlarına, özellikle Tyler ve Taba gibi isimlerin katkılarına dayandırılabilir. Bu isimler, planlamanın program geliştirme süreçleri içindeki rolünü ortaya koymuş, böylece planlamanın modern eğitim sistemlerinin vazgeçilmez bir unsuru hâline gelmesini sağlamışlardır. Tyler (1949)’a göre, öğrenmenin temelinde öğrencinin yaşantıları yer alır ve öğrenmenin, öğrencinin içinde bulunduğu çevreye verdiği tepkiler aracılığıyla gerçekleşir. Bu nedenle, eğitimde kullanılan araçlar da doğrudan öğrencinin edindiği yaşantılardır. Eğitim programı planlanırken, belirle-

¹ Doç. Dr., İstanbul Okan Üniversitesi, aysun.gurol@okan.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-6041-203X

² Öğr. Gör., Yıldız Teknik Üniversitesi, fuatf@yildiz.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-4480-353X

KAYNAKLAR

- Badley, K. R. (2019). *Curriculum planning with design language: Building elegant courses and units*. Routledge.
- Byers, R., & Rose, R. (2012). *Planning the Curriculum for Pupils with Special Educational Needs: A Practical Guide*. David Fulton Publishers.
- Cheng, E. C. K., Lander, B., & Kuramoto, T. (2024). Creating conditions for transposing Lesson Study. In E. C. K. Cheng & B. Lander (Eds.), *Implementing a 21st century competency-based curriculum through Lesson Study: Teacher learning about cross-curricular and online pedagogy* (ss. 223–231). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003374107>
- Clark, R. C., & Mayer, R. E. (2025). Designing for e-learning. In R. A. Reiser, A. A. Carr-Chellman, & J. V. Dempsey (Eds.), *Trends and issues in instructional design and technology* (5th ed., ss. 524–540). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003502302>
- Dexter, S. (2002). eTIPs–Educational Technology Integration and Implementation Principles. In P. L. Rogers (Ed.), *Designing instruction for technology-enhanced learning* (ss. 56–70). Idea Group Publishing.
- Elsayary, A. (2024). An investigation of teachers' perceptions of using ChatGPT as a supporting tool for teaching and learning in the digital era. *Journal of Computer Assisted Learning*, 40(3), 931–945. <https://doi.org/10.1111/jcal.12926>
- Hatch, L., & Clark, S. K. (2021). A study of the instructional decisions and lesson planning strategies of highly effective rural elementary school teachers. *Teaching and Teacher Education*, 108, 103505. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103505>
- Henson, K. T. (2015). *Curriculum planning: Integrating multiculturalism, constructivism, and education reform* (5th ed.). Waveland Press.
- Hobson, L. (2025). Artificial intelligence. In R. A. Reiser, A. A. Carr-Chellman, & J. V. Dempsey (Eds.), *Trends and issues in instructional design and technology* (5th ed., ss. 510–523). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003502302>
- Jackson, R. R. (2011). *How to plan rigorous instruction*. ASCD.
- Joo, Y., & Schachter, R. E. (2025). Understanding how teachers' beliefs about learning are connected across curriculum, planning, and enactment. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 46(2), 465–490. <https://doi.org/10.1080/10901027.2024.2443845>
- Katzel, S. (2021). *Win your first year of teaching middle school: Strategies and tools for success*. Routledge.
- Kilbane, C. R., & Milman, N. B. (2014). *Teaching models: Designing instruction for 21st century learners*. Pearson.
- Kim, K., & Kwon, K. (2023). Exploring the AI competencies of elementary school teachers in South Korea. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 4, 100137. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2023.100137>
- Kim, J. (2024). Leading teachers' perspective on teacher-AI collaboration in education. *Education and Information Technologies*, 29(1), 8693–8724. <https://doi.org/10.1007/s10639-023-12109-5>
- König, J., Heine, S., Jäger-Biela, D., & Rothland, M. (2022). ICT integration in teachers' lesson plans: A scoping review of empirical studies. *European Journal of Teacher Education*, 47(4), 821–849. <https://doi.org/10.1080/02619768.2022.2138323>
- Kullberg, A., Ingerman, Å., & Marton, F. (2024). *Planning and analyzing teaching: Using the variation theory of learning*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003194903>
- Liao, Y.-C., Ottenbreit-Leftwich, A., & Brush, T. (2025). Integrating technology into K–12 education. In R. A. Reiser, A. A. Carr-Chellman, & J. V. Dempsey (Eds.), *Trends and issues in instructional design and technology* (5th ed., pp. 364–383). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003502302>
- Maia, V., & Freire, S. (2023). Understanding teachers' mindset regarding differentiated instructi-

- on: issues related to curriculum planning. *International Journal of Inclusive Education*, 29(6), 919–934. <https://doi.org/10.1080/13603116.2023.2245831>
- McConnell, C., Conrad, B., & Uhrmacher, P. B. (2020). *Lesson planning with purpose: Five approaches to curriculum design*. Teachers College Press.
- Misra, P. K. (2021). *Learning and teaching for teachers*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-981-16-3077-4>
- Morrison, G. R., Ross, S. M., Morrison, J. R., & Kalman, H. K. (2019). *Designing effective instruction (8th ed.)*. Wiley.
- Rogers, P. L. (2002). Teacher-designers: How teachers use instructional design in real classrooms. In P. L. Rogers (Ed.), *Designing instruction for technology-enhanced learning* (ss. 1-17). Idea Group Publishing.
- Seel, N. M., & Dijkstra, S. (2004). Delivery systems, information and communication technology, and media in education. In N. M. Seel & S. Dijkstra (Eds.), *Curriculum, plans, and processes in instructional design: International perspectives* (ss. 257-269). Lawrence Erlbaum Associates.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. New York: Harcourt, Brace & World.
- Thompson, C., Spenceley, L., Tinney, M., Battams, E., & Solomon, A. (2024). *The ultimate guide to lesson planning: Practical planning for everyday teaching*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003385905>
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. University of Chicago Press.
- Wilson, B. G., & Novak, K. (2025). Constructivism for active, authentic learning. In R. A. Reiser, A. A. Carr-Chellman, & J. V. Dempsey (Eds.), *Trends and issues in instructional design and technology* (5th ed., pp. 99–111). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003502302>
- Zhao, H. G., Li, X. Z., & Kang, X. (2024). Development of an artificial intelligence curriculum design for children in Taiwan and its impact on learning outcomes. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11, 1339. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03839-z>



PROGRAM VE ÖĞRETİM TASARIMI

BÖLÜM 19

Nesrin ÖZTÜRK¹

GİRİŞ

Çağın dinamikleri ve gereksinimleri eğitim anlayışında ve uygulamalarında değişiklikleri doğal olarak ortaya çıkarmaktadır. 21. yüzyılda bireylerin bilgiyi *ezberlemeleri* (bilgiyi değişmez gerçekler şeklinde algılayıp her durumda aynı şekilde kullanmaları), onların hızla değişen şartlara uyum sağlamalarını, esnek, yaratıcı, yenilikçi olmalarını ve problem çözmelerini engellemektedir. Günümüzde ezberlemenin aksine, bireylerin bildiklerini nasıl ve neden olduğunu anlamalarına ve mevcut bilgilerini duruma uygun şekilde kullanmalarını sağlayacak yetkinliğe ihtiyaçları vardır (Goldman ve Pellegrino, 2015).

Politik veya ekonomik amaçların baskın olduğu ve tabana inmeyen değişiklikler (örneğin; yeni öğretim programlarının oluşturulması) mevcut durumu değiştirmemektedir. Bu durumun nedenleri arasında, çağın gereksinimleri değişse bile öğrenme ve öğretmeye yönelik geleneksel (ezberci) bakış açısı ve öğretimin verimli bir şekilde tasarlanmaması vardır (Goldman ve Pellegrino, 2015). Öğretim tasarımı (instructional design), en genel tanımıyla, öğrenme ve öğretim ilişkisinin düzenlenmesidir (Elen ve Clarebout, 2001). Yani, program felsefesinin ve özelde kazanımların hayata geçirilmesi için yol haritasının belirlenmesidir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, ozturknesrin@gmail.com,
ORCID iD: 0000-0002-7334-8476

entegre edilmesini ve değerlendirmeyi gerektirir. Öğrenme hedeflerine farklı yollardan ulaşılabilecek olsa da iyi planlanmış öğretimin, programların uygulamasındaki elzem rolünü yadsınamaz.

Bu bölümde incelenen farklı öğretim tasarımı modellerinin özgü güçlü ve iyileştirilebilecek yönleri vardır. Unutulmamalıdır ki tek bir öğretim tasarımı modeli tüm problemlerin çözümünü sağlayamaz. Sistematik öğretim tasarımı modeli öğrenci performansını odak alırken, 4B/ÖT modeli karmaşık öğrenme durumları için bütünsel bir yaklaşım sunar. ARCS motivasyon modeli ise öğrenci motivasyonunu artırmayı hedeflerken, etkili öğretim tasarımı modeli esnek ve uyarlanabilir bir yapıya sahiptir. Her model, öğretim tasarımcılarına farklı bir perspektif ve yol haritası sunarak, öğrenme ortamlarının tasarımını ve geliştirilmesini destekler.

Son dönemde etkin şekilde kullanılan teknoloji destekli öğretim tasarımı, daha etkili ve ilgi çekici öğrenme deneyimleri yaratarak öğrenme ortamlarını zenginleştirme ve öğrencilerin öğretim süreçlerine aktif olarak katılımını artırma potansiyeline sahiptir. Akıllı öğretim sistemleri, öğrenci ihtiyaçlarına göre kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunabilir ve uzman sistemler, öğretim tasarımcılarına farklı farklı aşamalarda karar verme sürecinde rehberlik edebilir. Bu bağlamda, öğretim tasarımı sadece bir planlama süreci değil, öğrenme süreçlerini optimize etmek ve öğrencilerin potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmelerine yardımcı olmak için gelişen ve değişen dinamik bir alandır.

KAYNAK

- Brown, A. H., ve Green, T. D. (2016). *The essentials of instructional design: Connecting fundamental principles with process and practice* (3. baskı). Routledge.
- Çakır, H., ve Karataş, S. (2012). Öğretim sistemleri geliştirilmesi sürecine bir bakış. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2(1), 19–35. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/etku/article/view/5000055469>
- Dick, W., Carey, L., ve Carey, J. O. (2009). *The systematic design of instruction* (7. baskı). Pearson.
- Elen, J., ve Clarebout, G. (2001). Instructional design, towards consolidation and validation. *Interactive Educational Multimedia*, 3(3), 1–11.
- Fer, S. (2020). *Öğretim tasarımı* (4. baskı). Anı Yayıncılık.
- Gagne, R. M., Wager, W. W., Golas, K. C., ve Keller, J. M. (2005). *Principles of instructional design* (5. baskı). Thomson Wadsworth.
- Goldman, S. R., ve Pellegrino, J. W. (2015). Research on learning and instruction: Implications for curriculum, instruction, and assessment. *Policy Insights from the Behavioral and Brain Sciences*, 2(1), 33–41. <https://doi.org/10.1177/2372732215601866>
- Gordon, W. R., Taylor, R. T., ve Oliva, P. F. (2019). *Developing the curriculum: Improved outcomes through systems* (9. baskı). Pearson.
- Harris, J., ve Hofer, M. (2009). Instructional planning activity types as vehicles for curriculum-based TPACK development. In C. D. Maddux (Ed.), *Research highlights in technology and teacher*

- education (ss. 99–108). Society for Information Technology in Teacher Education (SITE).
- Keleş, E., Fiş Erümit, S., Özkale, A., ve Aksoy, N. (2016). Öğretim tasarımcıları için bir yol haritası: Öğretim tasarım modellerinin karşılaştırılması. *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, 49(1), 105–139.
- Keller, J. M. (2010). *Motivational design for learning and performance: The ARCS model approach*. Springer.
- Kirschner, P., ve van Merriënboer, J. J. G. (2008). Ten steps to complex learning: A new approach to instruction and instructional design. In T. L. Good (Ed.), *21st Century Education: A Reference Handbook* (ss. 244–254). Sage.
- Kıyak, Y. S., Budakoğlu, İ., ve Coşkun, Ö. (2020). Öğretim Tasarımı, modelleri ve program geliştirmeyle ilişkisi. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 19(58), 5–23. <https://doi.org/10.25282/ted.605740>
- Leutner, D. (2004). Instructional design principles for adaptivity in open learning environments. In N. M. Seel ve S. Dijkstra (Eds.), *Curriculum, plans, and processes in instructional design* (ss. 289–307). Lawrence Erlbaum Associates.
- Merrill, M. D., ve ID₂ Research Group. (1993). Instructional transaction theory: Knowledge relationships among processes, entities, and activities. *Educational Technology*, 33(4), 5–16.
- Merrill, M. D., ve ID₂ Research Group. (1998). ID ExpertTM: A second generation instructional development system. *Instructional Science*, 26, 243–262.
- Molenda, M., Pershing, J. A., ve Reigeluth, C. M. (1996). Designing instructional systems. In R. Craig (Ed.), *The ASTD Training and Development Handbook* (4. baskı) (ss. 266–293). McGraw-Hill.
- Morrison, G. R., Ross, S. M., Kalman, H. K., ve Kemp, J. E. (2017). *Designing effective instruction* (7. baskı). Wiley.
- Morrison, G. R., Ross, S. M., ve Kemp, J. E. (2001). *Designing effective instruction*. Wiley.
- Obizoba, C. (2015). Instructional design models – Framework for innovative teaching and learning methodologies. *International Journal of Higher Education Management*, 2(1), 40–51.
- Piskurich, G. M. (2000). *Rapid instructional design: Learning ID fast and right*. Jossey – Bass Pfeiffer.
- Reigeluth, C. M. (1999). What is instructional design theory and how is it changing? In C. M. Reigeluth (Ed.), *Instructional design theories and models: A new paradigm of instructional theory* (ss. 5–29). Lawrence Erlbaum Associates.
- Richey, R. C., Klein, J. D., ve Tracey, M. W. (2011). *The instructional design knowledge base: Theory, research, and practice*. Routledge.
- Schott, F., ve Seel, N. M. (2012). Instructional design. In *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences: Second Edition* (July, 196–200). <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.92032-4>
- Seel, N. M., Lehmann, T., Blumschein, P., ve Podolskiy, O. A. (2017). *Instructional design for learning: Theoretical perspectives*. Sense Publishers.
- Smith, P., ve Ragan, T. (1999). *Instructional design*. Merrill.
- van Merriënboer, J. J. G., ve Kirschner, P. A. (2007). *Ten steps to complex learning*. Taylor & Francis.
- Yakar, A. (2016). Geleceğin eğitimi üzerine program ve tasarım önerileri: “Yaşamsal eğitim programları” ve “yaşamsal öğretim tasarımları.” *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 1–15.



ÖĞRETMEN VE PROGRAM GELİŞTİRME

BÖLÜM 20

Caner BÖREKÇİ¹

TARİHSEL SÜREÇTE ÖĞRETMENİN ROLÜ

Geçmişte, özellikle de “geleneksel ya da klasik dönem” boyunca, öğretmenler öncelikle kültürel bilgi, değer ve dini öğretilerin aktarıcısı olarak görev yapmışlardır. Öğretmenin rolü genellikle dini ya da siyasi otoriteler tarafından dikte edilen önceden belirlenmiş bir programı takip etmekle sınırlı kalmaktaydı (Kliebard, 2004). Bu dönemde eğitim içeriği katı ve programın tasarlanmasında öğretmenlerin katkısı çok azdı. Odak noktası ahlaki eğitim, ezberleme ve dini ve felsefi öğretilerin korunmasıydı (Cohen, 1999). Öğretmenin bu pasif rolü, eğitimin amacının mevcut kültürel ve sosyal normları güçlendirerek statükoyu korumak olduğu sanayi öncesi dönemde de devam etti.

19. yüzyılın başlarında Sanayi Devrimi’nin başlamasıyla birlikte eğitim, sanayileşmiş bir toplumun artan taleplerini karşılamak için hızla daha geniş kitlelere yayıldı. Öğretmenler, fabrika veya ofis işleri için gerekli teknik becerileri kazandırmaktan sorumlu öğretmenler haline gelmişti (Labaree, 2005). Bu dönemde eğitim programları büyük ölçüde standartlaştırılmış ve merkezi otoriteler tarafından kontrol edilmiş, öğretmenlere içeriği şekillendirmede çok az özerklik bırakılmıştır. Eğitimin odak noktasını, öğrencileri işgücüne hazırlamak için temel okuryazarlık, aritmetik ve mesleki becerilerin kazandırılması oluşturmaktaydı.

¹ Öğr. Gör. Dr., Balıkesir Üniversitesi, caner.borekci@balikesir.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5749-2294

lıdırlar. Öğretim yöntemlerinin etkinliğini sürekli olarak değerlendirmeli, geri bildirimleri dikkate almalı ve gerekli iyileştirmeleri yaparak uygulamalarını geliştirmelidirler. Öğretmenler ve program geliştirme grupları arasındaki iş birliği, programların dinamik, öğrencilerin ve toplumun değişen ihtiyaçlarına duyarlı hale getirilmesi açısından büyük önem taşır. Bu iş birliği, programların hem teorik açıdan sağlam temellere oturtulmasına hem de pratik olarak etkili olmasını destekler.

Türkiye’de eğitim programlarının başarısı, öğretmenlerin aktif katılımcılar olarak rollerini benimsemelerine ve programı öğrencilerinin kültürel ve sosyal gerçekliklerine uyarlamalarına bağlıdır. Bu süreç, yalnızca içerik sunumunu değil, aynı zamanda etik ve sosyal sorumlulukları da göz önünde bulunduran bir yaklaşım gerektirir. Nihayetinde bu çok yönlü rol, öğretmenlerin eğitimde sürekli gelişime ve yeniliğe kendini adanmış yansıtıcı uygulayıcılar olmalarını gerekli kılar.

KAYNAKLAR

- Alismail, H.A., ve McGuire, P. (2015). 21st Century standards and curriculum: Current research and practice. *Journal of Education and Practice*, 6, 150-154.
- Anderson, L. W., ve Krathwohl, D. R. (Eds.). (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of bloom’s taxonomy of educational objectives*. Longman.
- Banks, J. A. (2007). *Educating citizens in a multicultural society*. Teachers College Press.
- Beane, J. A. (1997). *Curriculum integration: Designing the core of democratic education*. Teachers College Press.
- Bergmann, J., ve Sams, A. (2012). *Flip your classroom: Reach every student in every class every day*. International Society for Technology in Education.
- Bozkurt, A., Hamutoğlu, N. B., Liman Kaban, A., Taşçı, G., vd. (2021). Dijital bilgi çağı: Dijital toplum, dijital dönüşüm, dijital eğitim ve dijital yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları Ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 35-63. <https://doi.org/10.51948/auad.911584>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674028845>
- Brookfield, S. D. (1995). *Becoming a critically reflective teacher*. Jossey-Bass.
- Brookfield, S. D. (2017). *The skillful teacher: On technique, trust, and responsiveness in the classroom*. Jossey-Bass.
- Brookhart, S. M. (2013). *How to create and use rubrics for formative assessment and grading*. ASCD. <https://doi.org/10.4135/9781452218649.n15>
- Bruner, J. S. (1960). *The process of education*. Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674028999>
- Burton, D. (2007). Psycho-pedagogy and personalised learning. *Journal of Education For Teaching*, 33(1), 5-17. <https://doi.org/10.1080/02607470601098245>
- Burul, C. & Tezci, E. (2022). Öğretmenlerin öğretim programına bağlılıklarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(235), 2417-2446. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.896628>
- Carl, A. E. (2009). *Teacher empowerment through curriculum development: Theory into practice*. Juta and Company Ltd.

- Clements, D. H. (2000). From exercises and tasks to problems and projects: Unique contributions of computers to innovative mathematics education. *Journal of Mathematical Behavior*, 19, 9-47. [https://doi.org/10.1016/S0732-3123\(00\)00036-5](https://doi.org/10.1016/S0732-3123(00)00036-5)
- Cohen, D. K. (1999). The challenge of instructional improvement: A contrarian perspective. *Educational Researcher*, 28(11), 12-17. <https://doi.org/10.3102/0013189X008011012>
- Cuban, L. (2004). *The blackboard and the bottom line: Why schools can't be businesses*. Harvard University Press.
- Darling-Hammond, L. (2006). Constructing 21st-century teacher education. *Journal of Teacher Education*, 57(3), 300-314. <https://doi.org/10.1177/0022487105285962>
- Darling-Hammond, L. (2014). *The flat world and education: How America's commitment to equity will determine our future*. Teachers College Press.
- Darling-Hammond, L., & Hammerness, K. (2005). *The design of teacher education programs*. New York State Education Department.
- Darling-Hammond, L., Flook, L., Cook-Harvey, C., Barron, B., ve Osher, D. (2017). Implications for educational practice of the science of learning and development. *Applied Developmental Science*, 21(2), 97-140. <https://doi.org/10.1080/10888691.2018.1537791>
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-4899-2271-7>
- Demirel, Ö. (2012) *Eğitimde program geliştirme: Kuramdan uygulamaya*. Pegem Akademi.
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Kappa Delta Pi.
- Drake, S. M., ve Burns, R. C. (2004). *Meeting standards through integrated curriculum*. ASCD.
- Duhaney, D. C., ve Zemel, P. C. (2000). Technology and the educational process: Transforming classroom activities. *International Journal of Instructional Media*, 27, 67-72.
- Epps, E. G. (1995, Ekim). *Race, class, and educational opportunity: Trends in the sociology of education*. In Sociological Forum (Vol. 10, pp. 593-608). Kluwer Academic Publishers-Plenum Publishers. <https://doi.org/10.1007/BF02095770>
- Epstein, J. L. (2011). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. Routledge.
- Erdem, E., ve Demirel, Ö. (2002). Program geliştirmede yapılandırmacılık yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(23), 81-87.
- Erstad, O., ve Voogt, J. (2018). The twenty-first century curriculum: Issues and challenges. In: Voogt, J., Knezek, G., Christensen, R., Lai, KW. (Eds) *Second handbook of information technology in primary and secondary education*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-71054-9_1
- Ertmer, P. A., & Ottenbreit-Leftwich, A. T. (2010). Teacher technology change: How knowledge, confidence, beliefs, and culture intersect. *Journal of Research on Technology in Education*, 42(3), 255-284. <https://doi.org/10.1080/15391523.2010.10782551>
- Feldhusen, J. F., ve Hoover, S. M. (1986). The effects of grouping and curriculum on gifted students. *Gifted Child Quarterly*, 30(2), 63-67. <https://doi.org/10.1177/001698629203600202>
- Fouts, J. T. (2000). *Research on computers and education: Past, present and future*. Bill and Melinda Gates Foundation.
- Fullan, M. (2013). *Stratosphere: Integrating technology, Pedagogy, and change knowledge*. Pearson.
- Gay, G. (2000). *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice*. Teachers College Press.
- Hansen, R. E. (1995). Five principles for guiding curriculum development practice: The case of technological teacher education. *Journal of Industrial Teacher Education*, 32(2), 30-50.
- Henderson, A. T., ve Mapp, K. L. (2002). *A new wave of evidence: the impact of school, family, and community connections on student achievement*. Southwest Educational Development Laboratory.
- Hoover-Dempsey, K. V., ve Sandler, H. M. (1997). Why do parents become involved in their children's education? *Review of Educational Research*, 67(1), 3-42. <https://doi.org/10.3102/00346543067001003>

<https://doi.org/10.4324/9780203931431>

Jan, H. (2017). Teacher of 21st century: Characteristics and development. *Research on Humanities and Social Sciences*, 7(9), 50-54.

Kliebard, H. M. (2004). *The struggle for the American curriculum: 1893-1958*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203339985>

Knowles, M. S. (1984). *Andragogy in action: Applying modern principles of adult learning*. Jossey-Bass.

Koper, R. (2000). *From change to renewal: Educational technology foundations of electronic learning environments*. Educational Technology Expertise Center

Labaree, D. F. (2005). Progressivism, schools and schools of education: An American romance. *Paedagogica Historica*, 41(1-2), 275-288. <https://doi.org/10.1080/0030923042000335583>

Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. Bantam Books.

Maphosa, C., ve Mashau, S. T. (2014). Examining the ideal 21st century teacher-education curriculum. *International Journal of Educational Sciences*, 7(2), 319-327. <https://doi.org/10.1080/09751122.2014.11890194>

Martinez, C. (2022). Developing 21st century teaching skills: A case study of teaching and learning through project-based curriculum. *Cogent Education*, 9(1), 2024936. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2021.2024936>

Marzano, R. J., ve Marzano, J. S. (2003). The key to classroom management. *Educational Leadership*, 61(1), 6-13.

Mishra, P., ve Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017-1054. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x>

Mohr, K., ve Welker, R. W. (2017). *The role of integrated curriculum in the 21st century school*. UMSL.

Nucci, L., ve Narvaez, D. (2008). *Handbook of moral and character education*. Routledge.

Oliva, P. F. (2009). *Developing the Curriculum* (8th ed.). Pearson.

Ornstein, A. C., ve Hunkins, F. P. (2017). *Curriculum: Foundations, Principles, and Issues* (7th ed.). Pearson.

Resnick, M. (2006). Computer as paintbrush: Technology, play, and the creative society. *Innovations in Education and Teaching International*, 43(4), 289-296.

Schiro, M. (2008). *Curriculum theory: Conflicting visions and enduring concerns*. Sage Publications.

Schön, D. A. (1983). *The reflective practitioner: How professionals think in action*. Basic Books.

Slavin, R. E. (1990). Ability grouping and student achievement in elementary schools: A best-evidence synthesis. *Review of Educational Research*, 60(3), 471-499. <https://doi.org/10.3102/00346543060003471>

Şişman, M. (2002). *Eğitimde mükemmellik arayışları*. Pegem A Yayıncılık

Taba, H. (1962). *Curriculum Development: Theory and Practice*. Harcourt, Brace & World.

Tomlinson, C. A. (2001). *How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms*. ASCD.

Tyack, D., ve Cuban, L. (1995). *Tinkering toward utopia: A century of public school reform*. Harvard University Press.

Tyler, R. W. (2013). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. University of Chicago Press. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226086644.001.0001>

Ulusoy, K., ve Dilmaç, B. (2012). *Değerler eğitimi*. Pegem Akademi.

Valli, L. (1997). Listening to other voices: A description of teacher reflection in the United States. *Peabody Journal of Education*, 72(1), 67-88. https://doi.org/10.1207/s15327930pje7201_4

VanTassel-Baska, J. (2003). Content-based curriculum for high-ability learners. *Educational Leadership*, 61(1), 26-30.

- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Wang, M. T., ve Holcombe, R. (2010). Adolescents' perceptions of school environment, engagement, and academic achievement in middle school. *American Educational Research Journal*, 47(3), 633-662. <https://doi.org/10.3102/0002831209361209>
- Wiggins, G., ve McTighe, J. (2005). *Understanding by design*. ASCD.
- Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory into Practice*, 41(2), 64-70. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2